

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΖ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | Ι ΙΟΥΝΙΟΥ 1980 | ΑΡΙΘ. 11

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΟΙ

1. Ἐπιθυμῶ τὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν ἡμῶν τῶν Θεολόγων εἰς τὸ ἐξῆς σημεῖον. Διὰ τὸν ἐπιστήμονα Θεολόγον, πέρα τῶν σημειωθέντων ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων πέρα τῆς εὐρυμαθείας καὶ γλωσσομαθείας καὶ πέρα τῆς διδακτικῆς καὶ διαφωτιστικῆς τῶν ἱκανότητος ἢ τῆς ὀμιλητικῆς τῶν δεξιότητος — φυσικῆς ἢ ἐπικτήτου — εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐνυπάρχη ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἡ θερμουργὸς Πίστις! Ἡ Πίστις εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του. Ἡ Πίστις, ἡ δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη (Γαλ. 5,6) πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἐγγυς καὶ τοὺς μακράν, κατὰ τὰ διδάγματα τῆς χριστιανικῆς βιοθεωρίας. Ἡ Πίστις ἡ ζῶσα καὶ ἐνεργὸς εἶναι καὶ ἡ καταξιούσα τὸν ἐπιστήμονα Θεολόγον νὰ ἀνερευνᾷ τὰς ἐξ ἀποκαλύψεως Χριστοῦ Ἀληθείας ὀρθῶς καὶ ἀνεπισφαλῶς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Πατερικῶν καὶ παραδοσιακῶν ὀρθοδόξων Ἀρχῶν καὶ διδασκῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας. Μόνον ὁ μετὰ τῆς τοιαύτης Πίστεως ζῶν καὶ ἐνεργῶν δύναται νὰ ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ, ὅπως καὶ ἡ διδασκαλία του, δύναται νὰ εὖρη ἐπιτυχῆ ἀνταπόκρισιν ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν ποικίλων προβλημάτων τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Τοῦ ἀνθρώπου τῆς σήμερον ἡμέρας, τοῦ διακινουμένου ἢ καὶ διαπλέοντος θαλάσσια ὕδατα τεταραγμένα, κατεσπαρμένα ὑπὸ ἐπικινδύνων σκοπέλων. Δυστυχῶς ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος πελαγοδρομεῖ, ἀπολέσας ἐν πολλοῖς τὸν ἰδεολογικὸν του προσανατολισμόν. Ἴδεολογήματα ἀνατρεπτικὰ πάσης μορφῆς, τείνουν νὰ κλονίσουν τὴν Πίστιν ἡμῶν. Τείνουν νὰ κλονίσουν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν βεβαιό-

τητα τῶν παραδοσιακῶν Ἀξιῶν. Ρεύματα ἀντεκκλησιαστικά, κύματα ἀφρίζοντα, ἔτοιμα νὰ κατακαλύψουν ἔθνη, λαοὺς, κοινωνίας, στηριζομένας ἐπὶ τῶν βάθρων τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἴδεολογήματα ἀνατρεπτικὰ τῶν ἄχρι τοῦδε ὑγιῶν μορφωτικῶν, ἐκπαιδευτικῶν, ἠθικῶν Ἀρχῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐκινουῦντο καὶ διεβίουν ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ των οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐπολιτεύοντο οἱ πολῖται πάσης ἡλικίας, φύλου ἢ τάξεως πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς ἄλλης φυλῆς ἢ ἐθνότητος ἢ χρώματος διαφόρου ἢ θρησκευματος, λαοὺς ἀκόμη καὶ ἀλλοίας πολιτιστικῆς στάθμης καὶ διαφορετικῆς μορφῆς ἠθῶν, ἐθίμων ἢ παραδόσεων, τείνουν νὰ προκαλέσουν συγχύσεις καὶ ἀναταραχὰς ἐπικινδύνους δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν.

2. Δι' ἡμᾶς τοὺς Θεολόγους εἶπερ ποτὲ ἢ ἄλλοτε ἔχουν ἐφαρμογὴν οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ: αἰδοῦ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας ὅτι λευκαί εἰσιν πρὸς θερισμόν. ἤδη ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθινὸς ὅτι "Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὁ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληύθατε" (Ἰω. 4,34-38). Θεριστὰι εἴμεθα καὶ ὡς θεριστὰι ἐκλήθημεν οἱ Θεολόγοι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ νὰ καλλιεργήσωμεν ἐν μέσῳ τῶν συνανθρώπων μας ὅσα ἠτύχησαμεν νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τῆς ἀποκαλυπτικῆς διδαχῆς

ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ*

Δράση του Οικουμενικού
Πατριαρχείου.

Ἄν καί κάτω ἀπό δυσχερεῖς συνθήκες, σάν τίς πάρα πάνω, θρῖσκόταν τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, δὲν ἔπαυσε ὅμως νὰ ἀκτινοβολεῖ ἡ δράση του σ' ὅλο τὸν κόσμο. Ἦταν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία πού πέρα ἀπὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ χριστιανικὸ τῆς θάλας καὶ τὴν ἀποστολικότητα τῆς Πικραδὸσεως τῆς, ἦταν ἡ θρησκεία τοῦ κατ' ἐξοχὴν πολιτισμένου κόσμου. Ἦταν τὸ Πατριαρχεῖο ἡ πηγὴ τῆς θεολογικῆς σκέψης, τῶν θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ρευμάτων, ἦταν ὁ χώρος ἀπὸ ὅπου ξεπήγαξε ἡ ποίηση, ἡ λογοτεχνία, ἡ μουσικὴ καὶ γενικὰ ἡ καλλιτεχνία. Εἶναι γνωστὸ πόσο ἐντυπωσιάστηκαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Ρωσίας ἀπὸ τὴν Ἁγία Σοφία, ἀπὸ τὰ ὅσα εἶδαν καὶ ἀκουσαν ἐκεῖ, παρακολουθώντας τίς λειτουργίες. Ἐξεχριστιάνισε καὶ ἐκπολίτισε πολλοὺς γειτονικοὺς, καὶ μακρύτερα πού θρῖσκονταν, λαοὺς, μὲ κορωνίδα τοὺς Σλαῦτους. Τὸ ἔργο τῶν ἀπεσταλμένων κληρικῶν Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου, τῶν Θεσσαλονικέων, εἶναι γνωστὸ ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, τόσο πού καὶ τὸ ἀλφάβητό τους μέχρι σήμερα εἶναι τὸ βυζαντινὸ ἀλφάβητο πού ἐκεῖνοι τοὺς τὸ δίδαξαν. Διέσωσε τὴν ὀρθή, παραδεδομένη, ἀποστολική, πανάρχαια χριστιανικὴ πίστη καὶ λατρεία. Διέσωσε ἔθιμα λειτουργικά, ἀπὸ τίς διαθέσεις τῆς ὀργανωμένης θρησκευτικοπολιτικῆς ὁρμῆς καὶ πολεμικῆς τοῦ Παπισμοῦ στοὺς χώρους πού κατοικοῦνταν ὄχι μόνον ἀπὸ Ἕλληνας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Σλαῦτους καὶ ἄλλους. Ἐφράξε τὴν προσπάθεια ἐκλατινισμοῦ τῆς ἀνατολῆς κατὰ τὴν φοβερὴ περίοδο τῶν σταυροφοριῶν καὶ τῆς κατάκτησης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς ἀγροίκους, φανατικούς, ἀδυσώπητους Σταυροφόρους. Ἐσωσε τὴν ὀρθόδοξη πίστη, τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα καὶ τὴν ἐθνότητα κατὰ τὴν περίοδο τῆς μακρᾶς καὶ ἀνελέτητης Φραγκοκρατίας, σὲ μεγάλες περιοχὲς τῆς ἐκκλησιαστικῆς

δικαιοδοσίας του. Ἐσωσε τὴν Ὀρθοδοξία κατὰ τίς μεγάλες προσπάθειες εἰσχωρήσεως τῶν παπικῶν δοξασιῶν στὶς ἐπαρχίες πού κατοικοῦσαν Βούλγαροι, Σέρβοι, ἀκόμη καὶ Ρῶσοι, σ' αὐτὸ τοῦτο τὸ Ρωσικὸ ἔδαφος. Περιττὸ νὰ προσθέσουμε ὅτι ἡ θρησκευτικὴ διάσωση τῶν λαῶν αὐτῶν ὑπῆρξε ἡ βάση, γιὰ νὰ μὴ χάσουν ἀφ' ἑνὸς καὶ νὰ διατηρήσουν ἀφ' ἑτέρου, τὰ εἰδικὰ φυλετικὰ καὶ πολιτιστικὰ χαρακτηριστικὰ τους, ταυτότητα πού τὴν χαιρόνται σήμερα, μὲ ὅλο τὸ δίκιο τους, οἱ λαοὶ αὐτοί. Συντήρησε σάν κόρη ὀφθαλμοῦ τὸ δημοκρατικὸ πρότυπο τῆς συλλογικῆς διοικήσεως μὲ τὸ Συνοδικὸ σύστημα, παρεχώρησε τὴν ἐλευθερία τῆς γλώσσας καὶ τίς μεταφράσεις, στὶς τοπικὲς γλώσσες, τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ ὅλων τῶν λειτουργικῶν κειμένων καὶ μὲ τὴν διατήρηση τοῦ πρωτοχριστιανικοῦ ἀποκεντρωτικοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν ἐπὶ μέρους ἐπαρχικῶν ἐκκλησιῶν μὲ τίς ἐπαρχιακὲς Συνόδους, διάσωσε καὶ στὴν θεωρία καὶ στὴν πράξη τὸ ἀρχαῖο δημοκρατικὸ πολίτευμα, τῆς στρατευμένης, πάνω στὴ γῆ αὐτῆ, Ἐκκλησίας. Ἐντελῶς δημοκρατικὰ καὶ ὑπερεθνικὰ δὲν ἐπέβαλε Ἕλληνας ἐπισκόπους σὲ ἄλλοθνητες περιοχὲς, ἀλλὰ κατάρτισε καὶ κατεύθυνε ντόπιο ἱερατεῖο μὲ γηγενεῖς ἐπισκόπους. Διόκησε μὲ πολὺ ἀνθρωπιά καὶ ἐφάρμοσε σ' ὅλες τίς διαστάσεις τὸ Κανονικὸ Δίκαιο πού μέχρι σήμερα εἶναι τὸ θρῖσκόμενο ἀκόμη στὴ ζωὴ Ρωμαϊκὸ Δίκαιο, πλουτισμένο μὲ τοὺς χριστιανικοὺς ἱεροὺς Συνοδικοὺς Κανόνες. Ἀνάδειξε, μὲ κορυφαίους τὸν Μάξιμο ὁμολογητὴ, τὸν Συμεῶν τὸν Νέο Θεολόγο καὶ τὸν Γρηγόριο Παλαμᾶ, τὴ Μυστικὴ Θεολογία καὶ ἀνάπτυξε μὲ τὴν λεπτὴ ἑλληνικὴ ἐκχριστιανισμένη σκέψη, τίς ἔννοιες ὄχι μόνον περὶ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως τῆς Θεότητος, ἀλλὰ καὶ ἀκόμη περισσότερο τίς περὶ θείας οὐσίας καὶ θείας ἐνεργείας ἀπόψεις, πού δίνουν τὴν δυνατότητα νὰ αἰσθάνετα: ὁ χριστιανὸς τὸ Θεὸ κοντὰ του καὶ μέσα του καὶ νὰ μπορεῖ ὁ χαρισματοῦχος νὰ «θεωρῇ τὸ Θεῖον φῶς», ὅπως τὸ εἶδαν πανυπέροχοι οἱ τρεῖς ἐκλεκτοὶ ἀπόστολοι ἐπάνω στὸ ὄρος τῆς Μεταμορφώσεως καὶ νὰ μπορεῖ τέλος αὐτὸς πού ἀξιώνε-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 188 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ καλὴ σπορὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος μας θὰ εὕρη ἀσφαλῶς διὰ τῆς θείας χάριτος, τὴν εὐχυμον καρποφορίαν καὶ τὸν πλοῦσιον ἀμητόν τῆς εὐκαρπίας. Ἡ κλῆσις ἡμῶν τῶν Θεολόγων εἶναι ὑψηλὴ καὶ ὑπεύθυνος. Τὸ ἔργον ἡμῶν μέγα καὶ ἐνδοξόν. Καλούμεθα λοιπὸν εἰς ἀγῶνας μεγάλους καὶ διαρκεῖς. Καλούμεθα «ἐν πολλῶ ἀγῶνι λαλῆσαι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ» (Θεσσαλ. 2,2)! Καλούμεθα νὰ ἀγωνισθῶμεν «τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς Πίστεως», εἰς ἣν ἐκλήθημεν (Α' Τιμ. 6,12)! Καὶ λοιπὸν, «ὄγκον

ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἀμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς Πίστεως ἀρχηγόν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ κεκάθικεν» (Ἐβρ. 12,1-2)!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ται και αισθάνεται τη θεία θεωρία να μπαίνει στο θείο γνόφο και να θεοποιείται κατά χάρη με τη δύναμη και το έλεος του σαρκωθέντος Χριστού και των άκτίστων ενεργειών της Θεότητας, που έτσι νοείται και είναι, θεότητα, όχι μόνον υπερκόσμια αλλά και εγκόσμια, προσιτή στην πιστή ανθρώπινη ψυχή. "Όλα αυτά άνδρωσαν την ευσέβεια, ύψωσαν την πνευματικότητα, ανέδασαν το χριστιανικό δίκωμα σε μεγάλη ύψη, έκαναν να ανθήσει το "Άγιο "Όρος, που ζει μέχρι σήμερα. Με τους λογάδες δε και άλλους, που ή ιδεολογικά ή από ανάγκη έφυγαν, με τη δύση του Βυζαντίου, στην Έσπερία, έφεραν εκεί τις ιδέες και τα δώματα αυτά, με άποτελέσματα ευεργετικάτα, λόγω της νεοπλατωνικής ύψης τους, να δοηθήσουν τους δυτικούς και την παπική Έκκλησία, να μάθει πώς θα μπορεί να σπάξει και να ελευθερώνεται από τα λεγκαλιστικά θεολογικά δεσμά που της κληροδότησε ή Σούμα Θεολόγια του άριστοτελικού Θωμά Άκινάτη. Αυτό το τελευταίο είναι μέρος μιας επιπλέον πρόσφατης όρθης διαπίστωσης ενός κορυφαίου άγγλου βυζαντινολόγου που πολλά διδλία έγραψε με θέμα το Βυζάντιο και τη Μεγάλη του Χριστού Έκκλησία. Οί Άνατολικοί Πατέρες, από την άρχή, από οποιαδήποτε έθνότητα και αν προερχόταν, ήταν ποτισμένοι με την έλληνική σοφία και την λεπτή έλληνική σκέψη, μπορούσαν δε να μη δουλώνονται στα διάφορα φιλοσοφικά συστήματα, όπως πάθαιναν διάφοροι αίρετικοί που αποβάλλονταν τελικά από την Έκκλησία. Μπόρεσαν οί διανοούμενοι όρθόδοξοί εκείνοι Πατέρες, να έκχριστιανίζουν όσα ήταν καλά και ωφέλιμα από την Έλληνική φιλοσοφία και να τα έναρμονίζουν με την χριστιανική διδασκαλία και Άποκάλυψη. Στις βάσεις αυτές ένεργούσαν ανέκαθεν στην Άνατολή όλες οί Έκκλησίες με έπικεφαλής το Οικουμενικό Πατριαρχείο, από την άρχή χωρίς διακοπή, και έγινε αντανάκλαση αυτών και όσθηεια στη Δύση, γιατί ό λεγκαλισμός, ό Θωμισμός όπως λέγεται ή Θεολογία του Θωμά Άκινάτη, που αν και υπήρξε μέγας στο είδος του, έφεραν σαν άποτέλεσμα τελικά και φέρνουν τον όλοκληρωτισμό, που όδήγησε στις άπροσμέτρητες συνέπειες που είχε για την χριστιανική ένότητα στη Δύση και σ' όλο το Χριστιανισμό, ή άποστασία του Προτεσταντισμού. Αυτή σε έλάχιστες γραμμές ή άπέραντη και άφθαστη σε ύψος, δράση, επίδραση και άκτινοδολία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που γενικότερα, όπως διατυπώθηκε ήδη ήταν και όρουσε με την αίσθηση πάντοτε ότι ήταν άρμόδιο να κρίνει για κάθε πνευματική υπόθεση σαν καθηγεμόνας όλων των Όρθόδοξων και με την συναίσθηση ότι κατέχει και διαφυλάσσει την παρακαταθήκη της όρθης πίστης, της άρχέγονης άποστολικής διοίκησης και της παλαιάς λατρείας. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο άποτελεί και σήμερα στην ταραγμένη εποχή μας, με όσα κατέχει και συντηρεί, τη δυνητική γέφυρα για την άποκατάσταση της σπασμένης ένότητας της Χριστιανοσύνης, τώρα μάλιστα που μεγάλη γίνεται προσπάθεια για δυνατότητα άποκατάστασης του σχισμένου χιτώνα του Χριστού, και που ό παληός Παπισμός έγκαταλείπει έστω και σιγά - σιγά, πολλά από τα θεολογικά εμπόδια της επανένωσης Άνατολής και Δύσης.

Αϊωνιότητα του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Οί Έεροί Κανόνες που καθόρισαν τα Πατριαρχεία και τα όριά τους είναι άνεπανάληπτοι και άμετάβλητοι. Ούτε Οικουμενική Σύνοδος μπορεί να μεταβάλει τα άποφασισθέντα από τις Οικουμενικές Συνόδους και πρό πάντος ιδιαίτερα τα καθορισμένα από τις Α' και Β' Οικουμενικές Συνόδους, γιατί ή Α' και ή Β' Σύνοδοι, ιδιαίτερα, θεαίωσαν προσδιοριστικά με τους Όρους τους, την άρχαία χριστιανική άποκαλυφθείσα ύφιστάμενη πίστη, με το Σύμβολο της Πίστews καθώς και το άρχαίο ύφιστάμενο έπισκοπικό πολίτευμα της Έκκλησίας, με τους Έπισκόπους, Αρχιεπισκοπές, Μητροπόλεις και τις 5 Έκκλησιαστικές διοικήσεις των Πατριαρχείων τα πάρα πάνω δε αυτά δύο θεμελιώδη σημεία πίστης και τάξης είναι άμετάβλητα, γιατί άποφάσει Οικουμενικών Συνόδων δέν μεταβάλλονται από καμιά Σύνοδο και όπωσδήποτε, Όροι και Κανόνες — ψηφίσματα των Α' και Β' Οικουμενικών Συνόδων που θεαίωσαν προσδιοριστικά την άποστολική πίστη και την άποστολική διοίκηση, δηλαδή το πολίτευμα της Έκκλησίας, δέν μεταβάλλονται ούτε από Οικουμενική Σύνοδο. Με άπλούστερα λόγια, όσο μπορεί ποτέ να μεταβληθεί το Σύμβολο της Πίστews, άλλο τόσο μπορεί να μεταβληθεί ή τάξη, τα προσεία τιμής, ή θέση και τα προνόμια των 5 Πατριαρχείων, παρά τις άντικανονικές πράξεις ώρισμένων εκ των Όρθόδοξων Έκκλησιών, να διατηρούν Έπισκόπους μέσα στο εκκλησιαστικό κλίμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γεγονός το όποϊον άνέχεται μακροθύμως το Οικουμενικό Πατριαρχείο, αλλά που όπωσδήποτε ή κανονική αυτή παράθεση άποτελεί για τις Έκκλησίες αυτές άντιχριστιανική και εδτελή σωδονιστική ένέργεια και τουταυτό στην ένότητα της Όρθοδοξίας, μωπωική προοπτική και πρόξενο χαράς στους έχθρους, στους έπιδούλους της Όρθοδοξίας και στους μυρίους έχθρους που επιχαίρουν για τη διαίρεση της Χριστιανοσύνης. Άργότερα έγιναν κάπως ντε γιουρε, κάπως ντε φάκτο, τα Πατριαρχεία Σερβίας και Βουλγαρίας και οί Αρχιεπισκοπές Άχρίδος και Ίππεκιου, αλλά αυτόδιαλύθηκαν. Κανονικές παραμένουν μέχρι σήμερα οί Αρχιεπισκοπές Κύπρου και Σινά. Μπορεί να γίνουν νέα Πατριαρχεία και να άναγνωρισθούν τα νεότερα Πατριαρχεία Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, ή Αδτοκέφαλη Έκκλησία της Ελλάδος και άλλες νεότερες άυτοκέφαλες Έκκλησίες, από μια μελλοντική σύνομη ή πολύ μακρυνή Οικουμενική Σύνοδο, αλλά τα παλαιά Πατριαρχεία των παλαιών, Α' και Β' Οικουμενικών Συνόδων και τα προνόμια των κανένα συλλογικό χριστιανικό ή Οικουμενικό σώμα, είναι δυνατόν να τα θίξει. Αυτά πρέπει να μείνουν και θα μείνουν αϊώνια, σαν πολύτιμοι μαργαρίτες άμύθητης αξίας για να υπενθυμίζουν τους άγώνες, τις νίκες της όρθης πίστης και τη δόξα της άδιαίρετης χριστιανικής Έκκλησίας. Εάν θιγεί ένα, όποϊόδήποτε Πατριαρχείο και πρώτιστα το Οικουμενικό, θα είναι μια τέτοια ένέργεια, σαν μια πράξη άνόσια γαρμείσματος του Παρθενώνα των Άθηνών ή άνατίναξης του Τάφου του Χριστού, στην Έερουσαλήμ. Το Οικουμενικό δε Πατριαρχ-

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΗ*

Ἡ ἱστορία γράφεται βέβαια καὶ ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀπὸ τὶς φυσικὲς συνθήκες. Ἀλλὰ ὄχι μόνο ἀπὸ αὐτές. Τὴν ἱστορία τὴ γράφει καὶ αὐτὴ ἡ ἐκείνη ἢ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὴ ἡ ἐκείνη ἢ χρῆση τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας. Ἡ ἱστορία δὲν μπορεῖ νὰ γράφεται μ' ἓνα μηχανιστικὸ τρόπο ὅπως τὴν ἐπιθυμεῖ ὁ ἱστορικός

ὕλισμός. Ἀλλὰ τὴ γράφει ἡ σύνθεση καὶ τοῦ φυσικοῦ στοιχείου, βέβαια, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρώπινης ἐνεργείας καὶ ἐλευθερίας. Ἐπομένως ὡς ἀνανέωση καὶ πρόοδος μποροῦμε νὰ ὀρίσουμε, ἐκείνες τὶς ἀλλαγὲς στὸ νεώτερο, ποὺ μὲ τὴν ἐλεύθερη ἀνθρώπινη ἐνέργεια συμπίπτουν μὲ τὸ ἀξιολογικὰ καλύτερο καὶ ἀνώτερο.

Ἀλλὰ σκόπιμο εἶναι νὰ δοῦμε τί περὶ ἀνανεώσεως ἔχει νὰ μᾶς φανερώσει ἡ γραπτὴ Θεία Ἀποκάλυψη, ἡ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 190 τοῦ ὕπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

χεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ζώντας, δρώντας καὶ ἀκτινοβολώντας θὰ υπογραμμίζει: στοὺς αἰῶνες, αἰῶνια, μὲ τὴν αἰωνιότητα μέσα ἀπὸ τὰ οἰκουμενικὰ ὄριά του, σὰν ἀνεπαλήπτη ἐκκλησιαστικὴ διοικητικὴ καὶ πνευματικὴ ὑψηλὴ Κορυφή, τὴ θρησκευτικὴ, τὴν πολιτιστικὴ καὶ τὴν ἱεραποστολικὴ του δράση καὶ θὰ εἶναι παράδειγμα ἀντοχής καὶ νίκης στὸ διηγενές, τῆς ἀπὸ πολλὰς μεριές διωκόμενης χριστιανικῆς Πίστης.

Ε λ λ η ν ι κ ὄ τ η τ α

τ ο Ὑ Ο ἰ κ ο υ μ ε ν ι κ ο Ὑ Π α τ ρ ι α ρ χ ε ἰ ο υ .

Ἡ ἐλληνικότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐγκοινοῦναι στὸ ὅτι ἡ κατασκευὴ του, ἡ γλῶσσα του, ἡ κουλτούρα του, ἡ ὄλη ὑπόστασή του, εἶναι ἐλληνικά. Ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία στὴ Δύση καὶ στὴν Ἀνατολὴ περιλάμβανε, ὅπως εἶναι γνωστὸ, πολλοὺς λαοὺς, φυλές καὶ γλῶσσες, ὅλες δὲ ζοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸ βαρὺ, σκληρὸ ἀλλὰ καὶ ἀρκετὰ δίκαιο Ρωμαϊκὸ Νόμο καὶ ἦταν σὲ ἐπικοινωνία μεταξὺ τους καὶ μὲ τὸ κέντρο διὰ μέσου τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ τῆς ἐλληνικῆς σκέψης. Ἡ Ρώμη ἦταν τὸ ἐπίκεντρο τοῦ Δυτικοῦ μέρους τῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ Νέα Ρώμη, ἡ Κωνσταντινούπολη, ἔλαβε τὰ ἴσα πρεσβεῖα τιμῆς μὲ τὸν Ἐπίσκοπο τῆς Πρεσβύτερης Ρώμης, ὅπως εἶναι γνωστὸ, μὲ τὸν 3ο Κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ τῆς Νέας Ρώμης Ἐπίσκοπος ἦταν καὶ αὐτὸς ἓνας πολίτης τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἓνας Ρωμαῖος, καὶ ἡ λέξις Ρωμηὸς ἐπιφέρει στὴν Ἑλλάδα μέχρι σήμερα. Τότε ὅμως, ὅλη ἡ Ἀνατολὴ ἦταν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου ἐξελληνισμένη, καὶ ἡ συνείδησις τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ποὺ, ὅπως γνωρίζουμε, ὀνομαζόταν Ἑλληνιστικὴ. Τότε εἶχε συντελεστῆ καὶ ὁ ἐξελληνισμός καὶ αὐτῆς τῆς Ρώμης, τόσο ὥστε ὁ Ἄπ. Παῦλος ἀπὸ τὴν Κόρινθο ἔγραψε γύρω στὸ 55-58 μ.Χ. τὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς Ρωμαίους στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα, καθὼς καὶ ἄλλοι ἄλλες ἐπιστολὲς ὅλες ἐλληνικά. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἔζησε ἀδρὰ στὴν ἴδια τὴν Ρώμη, μέχρι τὸ 250 μ.Χ. Στὴ Νέα Ρώμη ἢ Κωνσταντινούπολη ὁ Ἑλληνισμός ἦταν αὐτόχθονος. Ἐξείρεση ἔκαμαν μερικοὶ ὑπάλληλοι καὶ ἀξιωματικοὶ ποὺ ἀκολούθησαν τὸν Μ. Κωνσταντῖνο ἀπὸ τὴν πρεσβύτερη Ρώμη στὴν καινοῦργια πρωτεύουσα, τὴ Νέα Ρώμη, τὴν Κωνσταντινούπολη. Ἡ Μητέρα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, Ἁγία Ἐλένη, ἦταν Ρωμαία τῆς ἐλληνιστικῆς ἀνατολῆς, ὁ δὲ Μέγας Κωνσταντῖνος οὐδέποτε θὰ σκεπτόταν νὰ μεταφέρει τὴν

πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας του, στὴν ἐλληνικὴ Ἀνατολὴ, ἀν δὲν ἦταν μνημένος στὸν ἐλληνισμὸ καὶ ἀν δὲν ἦταν γνώστης τῆς ἐλληνικῆς Ἀνατολῆς. Ἔτσι τὸ ἐλληνικὸ Βυζάντιο ἢ Νέα Ρώμη, ἢ Κωνσταντινούπολη, ἦταν ἐλληνικὴ, σὲ ἐλληνικὸ ἔδαφος, στὴν πατρίδα τοῦ Ὁρφέα, ἀπ' τὴν ἀρχή. Ἡ γλῶσσα ἐκεῖ ἦταν ἡ ἐλληνικὴ, ὁ πολιτισμὸς ἐλληνικός, τὸ ἐκκλησιαστικὸ τελετουργικὸ ἐλληνικὸ, ἡ Θεολογία ἐλληνικὴ, ἡ θεολογικὴ σκέψις καὶ ἡ θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ Γραμματολογία ἐλληνικές, ἡ Φιλολογία ἐλληνικὴ, ἡ Μουσικὴ ἐλληνικὴ, ἡ Τέχνη ἐλληνικὴ, ἡ Ὑμνωδία ἐλληνικὴ, ὅλα βασισμένα στὴν Καινὴ Διαθήκη, στὴν προχριστιανικὴ ἐλληνικὴ μετάφραση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τῶν Ἑβδομήκοντα Δύο μεταφραστῶν, καὶ στὴ γραπτὴ παράδοση τῶν πρωτοχριστιανικῶν συγγραμμάτων, γραμμένων ἐλληνικά. Οἱ τοπικὲς Σύνοδοι καθὼς καὶ οἱ Οἰκουμενικὲς, διεξάγονταν στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ στὴν ἴδια γλῶσσα διατυπώθηκαν τὰ Πρακτικὰ τους, οἱ θεολογικοὶ Ὅροι τους καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Κανόνες, ποὺ ἀκολουθοῦσαν κάθε Τοπικὴ ἢ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Δύσης στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ἀν δὲν γνώριζαν ἐλληνικά, περίμεναν νὰ μεταφράζονται ἐλληνικά οἱ ἀπόψεις τους ἢ τὰ ἔγγραφα ποὺ προσκόμιζαν καὶ ἀντίθετα περίμεναν νὰ μεταφράζονται λατινικά, ἀπ' τὴν ἐλληνικὴν, τὰ κυριότερα κείμενα καὶ οἱ κυριότερες ἀποφάσεις γιὰ νὰ κατατοπιζόνται. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ὀνομαζόταν γραμμικὴ γλῶσσα, ἀπ' τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Δύσης στοὺς πρώτους αἰῶνες τῶν Συνόδων, ἴσως γιὰτὶ οἱ ὅροι Ἑλληνας ἢ ἐλληνικός, σήμαιναν, μέχρι πολὺ ἀργότερα, τὸν εἰδωλόλατρη καὶ τὸν εἰδωλόλατρικό. Ὅλα λοιπὸν, χωρὶς ἐπιθυμία νὰ δοθῆ σωθινιστικὸ χρώμα ἐλληνικότητας στὸ παρὸν ἄρθρο, δείχνουν, χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολη ἢ Νέα Ρώμη καὶ ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸν ἀποστολικὸ Ἐπίσκοπό της, τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη, ἀπ' τὴν ἀρχὴ καὶ μέχρι σήμερα, εἶναι ἐλληνικῆς ὑφῆς καὶ ὑπόστασης, ποὺ δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἀμφισβητηθεῖ οὔτε στὸ παραμικρὸ ἢ ἐλληνικότητά του, ἄσχετα ἀπὸ τὶς διακυμάνσεις τῆς ἔννοιας Ἑλληνας καὶ Ἑλληνικός, μέσα στοὺς αἰῶνες καὶ ἄσχετα ἀπ' τὴν παράλληλη, ποὺ ὑφίσταται, ἔννοια τῆς ὀνομασίας Ρωμαῖος, ποὺ ἐπιφέρει μέχρι σήμερα σὰν ὄρος ποὺ δείχνει τὸν πολίτη τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς ἢ Βυζαντινῆς Πολιτείας.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἁγία Γραφή. Ἀπὸ πρώτη ἀποψη ἐντύπωση μᾶς προξερνεῖ ὅτι ἐνὼ εἶναι ἓνα βιβλίο, τὸ κατ' ἐξοχήν αἰώνιο βιβλίο, ποὺ ἄρχισε νὰ γράφεται περίπου 3500 χρόνια πρὶν ἀπὸ μᾶς, ὁ λόγος Του ἔχει πάντα μιὰ ἐπικαιρότητα καταπληκτική.

Χαρακτηριστικὸ εἶναι πὼς οἱ λέξεις «ἀνανεοῦσθαι, ἀνακαινοῦσθε», «ἀναζωπυρεῖν», «καινός» κ.λ.π. ἐπαναλαμβάνονται τακτικά μέσα στὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε μερικές περικοπές. Στους Ἐφεσούς ὁ Ἄπ. Παῦλος γράφει: «ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοῦ ὑμῶν καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτιθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας» (Ἐφ. 4, 23, 24).

Στους Κορινθίους γράφει «εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα» (Β' Κορ. 4, 16).

Πρὸς τοὺς Κολασσαίς γράφει: «ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν» (Κολ. 3, 9, 10).

Στους Ρωμαίους γράφει: «μὴ συζηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦ ὑμῶν» (Ρωμ. 12, 2).

Πρὸς τὸν Τίτον γράφει ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔσωσεν «διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου...» (Τίτ. 3, 5).

Καὶ στὸν Τιμόθεο γράφει: «ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ» (Β' Τιμ. 1, 6).

Ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα αὐτὰ χωρία ἐπιβεβαιώνεται πὼς ἡ ἀνανέωση μπορεῖ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ ἐνυπάρχει καὶ μέσα στὸ χώρο τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία ποὺ εἶναι ἀπὸ τῆ φύση τῆς παραδοσιακῆ καὶ ἐπιφυλακτικῆς στὴς ἀλλαγές εἶναι καὶ ἀνανεωτική. Ἡ ἀνανέωση ἀποτελεῖ χριστιανικὸ αἷτημα καὶ χριστιανικὴ ἐπιταγή. Βέβαια ἡ ἀνανέωση δὲν ἀναφέρεται στὴν οὐσία καὶ στὸ περιεχόμενο τῶν ἀληθειῶν τῆς Ἐκκλησίας. Γιατὶ ἀπὸ τῆ στιγμῆ ποὺ διατυπώθησαν ἀπὸ τὸν Κύριο δὲν ἐπιδέχονται συζήτηση καὶ τροποποίηση. Οἱ φορεῖς ὅμως τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ γενικότερα τὰ ἀνθρώπινα καὶ ὁρατὰ μέρη τοῦ θεανθρωπικοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας ὑπόκεινται σὲ μιὰ ἀνανεωτικὴ ἀναγκαιότητα. Αὐτὰ πρέπει νὰ ξεκαινοουργώνονται. Ἔτσι «πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν ὁμοίός ἐστιν ἄνθρωπῳ οἰκοδεσπότη, ὅστις ἐκβάλλει: ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιὰ» (Ματθ. 13,52). Καὶ ὁ πιστὸς «καινοὺς οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν προσδοκᾷ ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β' Πέτρ. 3,13). Συνεχῆς δὲ παραγγελία εἶναι τὸ «ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. 6,4).

Ἔτσι τὸ θαυμαστὸ εἶναι πὼς ἐνὼ ὁ πιστὸς «μένει» σταθερὰ στὰ παραδεδωμένα, παράλληλα «περιπατεῖ» συνε-

χῶς πρὸς τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τὸ «μένει» ποὺ ἀποτελεῖ τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας δὲν τὸν περιορίζει. Ἀντίθετα τοῦ παρέχει τὴ σταθερὴ καὶ ἀκλόνητη θάση γιὰ τὴν ἐλεύθερη ἀνέλιξή του σὲ νέες καταστάσεις, ποὺ φέρουν τὴν «καινὴν κτίσιν» καὶ τὴν «καινὴν ζωὴν». Ἐπομένως καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μᾶς δὲν εἶναι στατικὴ ἀλλὰ δυναμικὴ. Ἐνδεικτικὰ ὁ Ἄπ. Παῦλος δὲν μετέδωσε μηχανικὰ στὸν ἑλληνικὸ κόσμον ὅτι παρέλαβε ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ὅτι δέχθηκε τὸ ἀνέπτυξε κατάλληλα καὶ τὸ προσέφερε μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ γίνῃ κατανοητὸ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποὺ εἶχαν διάφορες παραστάσεις καὶ διάφορες προϋποθέσεις ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Παλαιστίνης.

Ὅταν ἀναφέρεται στὰ λόγια τοῦ Κυρίου ποὺ συνοστοῦν τὴν Παράδοση, δὲ δέχεται καμιὰ παρέκκλιση. Ὅταν ὅμως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ περίσταση, δίδει δική του κατεύθυνση ὡς χαρισματοῦχος. Αὐτὸ ὅμως γίνεται ὅπου «ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχει» τότε «γνώμην δίδει ὡς ἡλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι» (Α' Κορ. 7,25). Στὴ συνέχεια ἐντύπωση ἀκόμη μᾶς κάμνει πὼς καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἐνὼ εἶναι γνωστὴ ἡ ἐμμονὴ τους στὴν Παράδοση, δὲν τὴ θεωροῦσαν στατικὰ ἀλλὰ δυναμικὰ. Εἶναι λάθος νὰ τοὺς χαρακτηρίζουμε «ὡς συντηρητικούς» μὲ τὰ δικά μας δεδομένα καὶ μὲ τὰ δικά μας συμβατικά σχήματα, ὅταν ἀποκλείουν μὲ πολλὴν ἐμμονὴ κάθε παρέκκλιση ἀπὸ τοὺς ὅρους ποὺ ἔχουν τεθεῖ ἢ ὅταν ὁμιλοῦν γιὰ ἀμετακίνητα καὶ αἰώνια ὄρια. Τὸ τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ «οὐ μεταίρομεν ὄρια αἰώνια ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡμῶν ἀλλὰ κατέχομεν τὰς παραδόσεις καθὼς παρελάδομεν» ἦταν καὶ δική τους στάση καὶ ἀντιμετώπιση. Ὁ Δημήτριος Τσαμίης, πανεπιστημιακὸς καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσ) νίκης, σημειώνει: σχετικά πὼς «ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τονιζομένη αὐτάρκεια τῆς παραδόσεως ἀναφέρεται εἰς τὸν πυρῆνα τῆς ἀληθείας, ὁ ὅποιος ὅμως προκειμένου νὰ ἀποδῇ καρποφόρος, χρειάζεται νὰ φυτευθῇ εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, νὰ ἀξιεθῇ διὰ τῆς ἐμπειρίας καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ μεταμορφῶνων τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸ μέτρον «τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ». Διὰ τοῦτο οἱ Πατέρες οὐδόλως ἀπέκλειον τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐσεβῆ ἔρευναν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἐμόχθουν δὲ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι νὰ ἐρμηνεύσουν τὰς εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν διαφανομένας ἀληθείας προκειμένου οὕτω νὰ φωτισθοῦν οἱ ἴδιοι, νὰ ποιμάνουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ἐπιλύσουν τὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς των».

Καὶ ὁ Φλωρόφσκυ — ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀξιόλογους Θεολόγους τῆς ἐποχῆς μᾶς ποὺ πρόσφατα «ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ» σημειώνει: πὼς «ἡ συμβολὴ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε μεγίστη εἰς τὴν διὰ νέων ὄρων διατύπωσιν καὶ ἔκφρασιν τῆς παραδόσεως. Οὗτοι ἀναζητοῦντες τὸ πνεῦμα τῆς ἀποκαλύψεως ἔχαι μόνον ἐπολέμησαν τὰς αἱρέσεις, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῆς παραδόσεως». Ἀπὸ τίς ὀλίγες ἀναφορὲς σχετικά μὲ τὴν ἀνανεωτικὴ πνοὴ ποὺ ὑπῆρξε μέσα στὴν Ἱερὰ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μᾶς μπορεῖ νὰ συμπεράνει κανεὶς ποῖα ἀνανεωτικὴ πνοὴ εἶναι δυνατὸ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ

υπάρχει γενικώτερα στην ανθρώπινη παράδοση. Έδώ περισσότερο ή ανανέωση είναι φυσική αναγκαιότητα. Είναι επιτακτικό αίτημα, εάν θέβαια επιθυμούμε τη συνέχιση των ανθρώπινων πραγμάτων και όχι τη φθορά και το θάνατό τους.

Άλλά ως έλθουμε να δούμε και στην ανανέωση μερικές παρεκκλίσεις και έκτροπές που μπορούν να παρυσιασθούν.

α) Πρώτη είναι ο μοντερνισμός ή νεωτερισμός. Αυτό στηρίζεται στην άφελη πρόταση, την άκριτη έκείνη πρόταση, που συγχέει το χρονικά νεώτερο με το αξιολογικά καλύτερο. Νομίζει πως κάθε τι το νεώτερο χρονικά είναι και αξιολογικά ανώτερο και λησμονεί πως τέτοια αντίληψη ούτε εκ των προτέρων είναι όρθη, ούτε από την εμπειρία επαληθεύεται. Ξεχνά πως ή φθορά έρχεται νεώτερη, ύστερα από την άκμή, πως τά γεράματα είναι χρονικά επόμενα από τη νεότητα και πως ή κατάπτωση ακολουθεί την πρόοδο σ' όρισμένους πολιτισμούς, αν όχι σ' όλους όπως θεβαιώνουν πολλοί. Άκόμη δεν μπορεί να υποστηριχθεί πως όρισμένα σύγχρονα ποιητικά «τερατοργήματα» επειδή είναι νεώτερα, υπερέχουν αξιολογικά από τά όμηρικά έπη.

Όπωςδήποτε υπάρχει βασική διαφορά ανάμεσα στην ανανέωση και το μοντερνισμό που νομίζει πως επιτυγχάνει την πρόοδο και ανανέωση με μόνο στοιχείο το «νεώτερο». Τό λιγότερο μπορεί να χαρακτηριστεί ή νοοτροπία αυτή ως άφελης, άκριτη, μοιρολατρική και μηχανιστική. Γιατί ποτέ κάθε νεώτερο δε γίνεται αναγκαστικά καλύτερο και ανώτερο αξιολογικά.

Ό Κωστής Μπαστιάς, στο θαυμάσιο δοκίμιο του για τον Παπαδιαμάντη που τον διογραφεί με έλληνορθόδοξα κριτήρια, σημειώνει τά εξής σχετικά με το νεωτερισμό: «Πώς ν' αντικρύσουμε την άπλη αλήθεια οι εκσυγχρονισμένοι πως κάθε νεωτερισμός είναι: μιά πολυτέλεια που μεταλλάζει σε ανάγκη επιτακτική. Είναι τόσο μπουχτισμένοι απ' τό χτές και από τό σήμερα, ώστε μονάχα μιά φρικαλέα βρεξη για τό αύριο φουντώνει μέσα τους, τό οποιοδήποτε αύριο. Φτάνει να μη μοιάζει με τό σήμερα και νάναι, αν γίνεται, ή αντίθεση του χτές. Για τότο κι ή μόδα κατάντησε ο δικτάτορας του καιρού μας σ' όλες τις περιοχές της ζωής, πνευματικές και υλικές, και για τότο σήσαμε την παράδοση για να δώσουμε την τόσο όργανική και θεμελιακή θέση της στη ζωή της μόδας.

»Ένας ρομαντισμός για τό αύριο έχει προσβάλλει όλους τους ανθρώπους. Χάσαμε την αίσθηση της πληρότητας του «τετελεσμένου» ενώ παρασταίνουμε τους ανοιχτομάτες που δλέπουνε καθρόματα τό αύριο. Φανερωνόμαστε ανήμποροι να περιγράψουμε έναν προπάτορά μας, αλλά με περίσσια τόλμη σχεδιάζουμε τό πορτραίτο ενός δισέγγονου μας, την ώρα που δεν έχει γεννηθεί ακόμη ούτε ο έγγονός. Τίποτε πιο φυσικό τέτοια μυαλά να γενήσουνε τη φρουτουριστική φιλολογία και

τέχνη. Τίποτε πιο άσυνεπές να μας τρομάζει τό συγκεκριμένο και να κυνηγούμε τ' άφηρημένα, τ' ασύλληπτα και τ' άκατανόητα. Στα χρόνια μας οι άνθρωποι πιστεύουνε πως προτρέχουνε της εποχής τους. Προπορεύονται. Κανένας ως τόσο δεν κατάλαβε πόσο άνοητη σύλληψη είναι ή ιδέα πως μπορεί κανείς να προτρέχει της εποχής του όταν τό μόνο που καταφέρνει είναι να χάνει όλα τά τραίνα της καθημερινότητας. Τούτη ή φυγή του χτές δεν είναι άπαλλαγμένη από ένα στοιχείο τρόμου. Τό μέλλον δεν υπάρχει, συνεχίζει ο Κ. Μπαστιάς, πρώτα γιατί είναι μέλλον και τότο σημαίνει πως δεν έχει ανατελεί ακόμα.

»Δεν πρόκειται λοιπόν για δραματισμό ή για νέους εύρεις όρίζοντες, αλλά για φυγή. Φεύγουμε τό παρελθόν πρώτα γιατί είναι συγκεκριμένο, ενώ τό μέλλον είναι ένας άσπρος ταίχος, που πάνω του μπορεί ελεύθερα, άνεύθυνα κι κούθαιρετα να γράψει κανείς ό,τι θέλει.»

Και ο λογοτέχνης Στρατής Μυριδήλης σ' ένα άρθρο του για τις παραδόσεις του γένους και τη δύναμη της Βυζαντινής μουσικής σημειώνει για τό νεωτερισμό: «Όλοι οι ήμιαθείς, οι σόνμπ, όλοι οι ξεθυμασμένοι φυλετικά Έλληνες συγχέουν είτε από άμάθεια, είτε από σκοπιμότητα προπαγανδιστική, την έννοια «παράδοση» με την έννοια «άντιδραση», «όπισθοδρομηση».

»Υπάρχει, θεβαια, στίς μέρες μας έκδηλο ένα ρεύμα ξενομανίας και έπιδειξείως νεωτεριστικού πνεύματος. Αυτό τό όνόμασαν άλλοτε «πανικό του μοντερνισμού». Οι άνθρωποι που πάσχουν από αυτήν την πνευματική διαστροφή τρέμουν μήπως περάσουν για καθυστερημένοι. Και έκστασιάζονται πιά για κάθε τι, που τους παρουσιάζεται ως νεωτεριστικό, και παριστάνουν τον ένθουσιασμένο μπροστά σε κάθε «άρλούμπα» ιδεολογική ή καλλιτεχνική που έμφανίζεται σαν άρνηση και σαν επανάσταση ενάντια σε κάθε μορφή ζωής, στοχασμού ή τέχνης που κινείται μέσα σε φυσικές και ανθρώπινες αναλογίες. Άπ' αυτούς, είναι και οι άμόρφωτοι ρωμηοί, που ντρέπονται γιατί ή θρησκευτική μας μουσική δεν έχει τετραφωνίες, δεν έχει τενόρους και θαρύτονους και μπάσους, δεν έχει κορώνες, πρόμο, τέρτσος και σεγκόντο, που είναι πράγματα ευρωπαϊκά. Και δάλληκαν οι μωροι να την επισκευάσουν, να τη διορθώσουν, να τη μοντερίσουν. Δέν καταλαβαίνουν την έεροσυλία που κάνουν, δάζοντας θεβηλο χέρι πάνω σ' έναν έερο πατροπαράδοτο θησαυρό που υπάγεται σε δικούς του αυτοτελείς καλλιτεχνικούς νόμους, για να τον μασκαρέψουν ή να τον ανταλλάξουν με φτηνοπράγματα κακού γούστου, δεν είναι ικανοί να καταλάβουν αυτοί οι επικίνδυνοι μοντεριστές τη βιολογική σχεδόν δύναμη που έχει ή παράδοση πάνω στη συνέχεια και τη διατήρηση της εθνικής ζωής μας», καταλήγει ο Στρατής Μυριδήλης.

(Συνεχίζεται)

† Ό Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Η ΑΓΑΠΗ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ*

Ο «βασιλικός νόμος» εν 'Ιακώβου 2,8 είναι ή εν τῷ Λευϊτικῷ 19,18 ἐντολή τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης⁷⁶, ἀλλ' ὡς αὕτη ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ 'Ιησοῦ καταλαβοῦσα ἐν τῇ καθόλου διδασκαλίᾳ Του θέσιν ἀπαράμιλλον. Φαίνεται, βέβαιον, ὅτι, χαρακτηρίζων βασιλικὴν τὴν ἐντολὴν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, ὁ 'Ιακώβος ἀναφέρεται εἰς τὴν προφορικὴν παράδοσιν, ἣτις καταγράφη ἐν Ματθαίου, 22,39, Μάρκου, 12,17, Λουκᾶ, 12,27. Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Ματθαίου ὁ Κύριος διὰ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην καὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν σημειοί: «ἐν ταύταις ταῖς δυοῖν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται»⁷⁷, ἐνῶ κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Μάρκον: «μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστιν». Ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἐντολῆς ταύτης ἦτο τόσον σαφής, ὥστε ὁ γραμματεὺς ὁ ὑποθαλῶν τὴν ἐρώτησιν εἰς τὸν Κύριον προσέθεσε: «περισσότερόν ἐστιν πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιαῶν»⁷⁸, ἀποσπάσας οὕτω τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ 'Ιησοῦ, εἰπόντος: «οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ», ἢ κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν: «τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήση», φράσις ἣτις ἀνακαλεῖ τὴν ἀντίστοιχον τριαύτην ἐν 'Ιακώβου, 2,8, «καλῶς ποιεῖτε»⁷⁹. Αἱ συμπτώσεις αὗται δὲν εἶναι τυχαῖαι, διότι «ἡ δευτέρα ἐντολή» ὁμοίως θὰ κατανοηθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, οὗτινος ἡ διατύπωσις εἶναι ἔτι μᾶλλον δραστηρῆ⁸⁰.

Ὅθεν, δύναται τις νὰ συμπεράνη, ὅτι ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη εἶναι μία βασιλικὴ ἐντολή, πρῶτον ἕνεκα τῆς ἰδιαίτερας ἀξίας αὐτῆς καὶ τῆς σπουδαιότητος, ἣν κέκτηται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ συνόλου τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ πρὸ πάντων, διότι «δεσπόζει» τῶν ἄλλων ἐντολῶν, ὡς ἡ ὑψίστη καὶ ἡ βασιλεὺς πασῶν τούτων. Ἡ κορωνὶς αὕτη τῶν ἐντολῶν κυριαρχεῖ ἐπὶ τῆς καθόλου ἠθικῆς ζωῆς. Ὅθεν τὸ ἐπιθέτον «βασιλικός» προσδιορίζει τὴν

σημαντικὴν ἐξέλιξιν τῆς, ἐν τῷ 'Ιερῷ διδλῶ τοῦ Λευϊτικῶ, 19,18, ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, ἣν κυριολεκτικῶς ἐκχριστιανίζει⁸¹. Ὁ Ἀδελφόςθεος εἶναι ὁ πρῶτος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀλάθητος ἐρμηνευτὴς τῆς σκέψεως τοῦ 'Ιησοῦ⁸².

Ὁ θρησκευτικὸς οὗτος νεωτερισμὸς συνεπιφέρει μίαν Σιμυτικὴν καινοτομίαν. Ἡ καινοτομία αὕτη εἶναι, ὅτι διὰ πρώτην φοράν γίνεται ὑπαυγιγμὸς εἰς τὴν εἰλικρινεῖαν τῆς ἀγάπης⁸³, δηλαδὴ εἰς τὰ τεκμήρια ἐκεῖνα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀφοσιώσεως, ἅτινα μὴ ἐμπνεόμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἀπόψεων, προσπορίζουσι τῷ ἀνθρώπῳ φυσικὴν συμπάθειαν καὶ δὴ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον: ἡ ἀληθὴς ἀγάπη εἶναι ἀφιλοκερδῆς καὶ ἀναδεικνύει τοὺς ἀληθεῖς χριστιανούς «πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν»⁸⁴. Τὸ γεγονός τοῦτο προϋποθέτει ὅτι ἡ «κρίσις» τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ εἰς τὰ θέματα τῆς πίστεως εἶναι φωτεινὴ ὅθεν ἡ ἀγάπη του εἶναι ὑπερφυσικὴ, ὀλοσχερῶς ἀντιτιθεμένη πρὸς τὴν «φιλίαν τοῦ κόσμου», ἣτις, ὡς γνωστόν, «καθίσταται ἔχθρα πρὸς τὸν Θεόν»⁸⁵. Πρὸς τούτους, ἡ εἰλικρινὴς ἀγάπη ἐξυψώνει «τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νόμου»: ὁ φιλόστοργος χριστιανὸς γνωρίζει καλῶς διατί ἀφοσιούται καὶ ἀφιερύεται εἰς τὸν πλησίον. Τέλος ἡ ἀγάπη ὀφείλει νὰ εἶναι οὐσιωδῶς ἐνεργὸς καὶ καταφανής: ἐπενεργῶ καλῶς εἶναι ταυτόσημον πρὸς τὸ ἀγαπᾶ ἀληθῶς. Ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι ἔμπρακτος: «Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου καὶ μὴ μόνον ἀκροαταί, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς»⁸⁶.

Οὕτω, δὲν δύναται τις νὰ μὴ ἐνθυμηθῇ ἐναυθὰ τὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον ὄρισμόν τῆς θρησκείας ἐν 'Ιακώβου,

81. Ρωμ. 13, 8.

82. Ο W. LUTGERT (DIE LIEBE IM NEUEN TESTAMENT, LEIPZIG, 1905, σελ. 248-253) ἐπιμένει δικαίως, ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τῆς ἐννοίας τῆς ἀγάπης κατὰ τὸν 'Ιακώβου καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ 'Ιησοῦ κατὰ τοὺς Συνοπτικούς. Ὁ J. HALEVY παραθεωρεῖ τὴν βαθεῖαν ταύτην συγγένειαν, παριστῶν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ 'Ιακώβου ὡς LETTRE D' UN RABBIN DE PALESTINE ἢ ὡς MISSIONNAIRE ESSENTIEN EGAREE DANS L' EVANGILE (REVUE SEMITIQUE, 1914, σελ. 197-206).

83. Πρὸς. «ἀγάπη ἀνυπόκριτος» Ρωμ. 12, 9. Β' Κορινθ. 6, 6. Α' Τιμοθέου, 1, 5. Ὁ 'Ιακώβος ἐν 3, 17 τῆς ἐπιστολῆς του, θὰ χαρακτηρίσῃ τὴν «ἀνωθεν σοφίαν» ὡς «ἀδιάκριτον, ἀνυπόκριτον».

84. 'Ιακώβου, 2, 5.

85. 'Ιακώβου, 4, 4.

86. 'Ιακώβου, 1, 12.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 193 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

76. Ὁ 'Ιακώβος πολλάκις παραπέμπει ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ. Πρὸς. 'Ιακώβου, 2, 23 (Γένεσις, 15, 6), 'Ιακώβου, 4, 6 (Παροιμίαι, 3, 34) 'Ιακώβου, 5, 20 (Παροιμίαι, 10, 12).

77. Πρὸς. 'Ιακώβου, 2, 10: «ὅλον τὸν νόμον». Ὁμοίως Βλ. Φίλων, DE LEG. ALLEG. III, 241. TESTAMENT ASSER, 11, 5-10.

78. Μάρκου, 12, 33.

79. Πρὸς. Ματθαίου, 19, 19-20 «ταῦτα πάντα ἐφύλαξα».

80. Ρωμ. 13, 9-10: «Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακρεπλιούται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν... πληρωμα ὄν νόμου ἢ ἀγάπης». Γαλάτας, 5, 14: «ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

1,27: «Θρησκεία καθαρά και άμίαντος παρά τῷ Θεῷ και Πατρὶ αὐτῆ ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὄφρα γῆρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου». Καίτοι εἰς τὸν περίπυστον τοῦτον ὄρισμόν τῆς θρησκείας δὲν ἀναφέρεται ἡ ἀγάπη, εἶναι σαφές ὅτι ἡ εὐσπλαγγνος ἀγαθοεργία ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀγάπην. Ὁ Ἄδελφός τοῦ εἰς τὸν προλαβόντα στίχον (Ἰακώβου, 1,26) διδάσκει, ὅτι ἀληθῆς χριστιανὸς δὲν εἶναι ὁ τηρῶν ἀπαρεγκλίτως τὰς διατάξεις τῆς θρησκείας και οὐδένα χαλιγὸν θέτων εἰς τὴν γλῶσσάν του «μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν ἑαυτοῦ», διότι τότε ἡ θρησκεία αὐτῆ ἀποδαίνει, κατὰ τὸν προσφυῆ χαρακτηρισμόν αὐτοῦ τοῦ Ἀποστόλου, «μάταιος»⁸⁷, ὁ δὲ χριστιανὸς «ἀπατᾷ τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ». Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ ἀληθῆς θρησκεία; Ἡ λέξις θρησκεία, ἰωνικῆς καταγωγῆς — και ἥτις ἀποδαίνει συνήθως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Αὐγούστου (63 π.Χ. - 14 μ.Χ.) — εἶναι δύσκολον νὰ προσδιορισθῆ ἐπακριδῶς, διότι ἐκφράζει μίαν ἀποψιν τῆς θρησκείας (ὡς αἱ λέξεις: εὐσέβεια, εὐλάβεια, μυστικός), ἥτις δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἀπὸ τὰς ματαιωτέρας παραποιήσεις μέχρι τῆς ὑψηλοτέρας ἀγιότητος, ἕκαστον δὲ κείμενον παρέχει διάφορον ἐκδοχὴν⁸⁸.

Τὸ ρῆμα θρησκείω (= τιμῶ τὸν Θεόν, θεοσεβῶ, λατρεύω τῷ Θεῷ) ἐμπρικλείει τελετουργικὴν σημασίαν⁸⁹, ἥτις σημαίνει τὴν τυπικὴν ἀποψιν τῆς θρησκείας⁹⁰. Ἄλλ'

87. Ἡ λέξις «μάταιος» χαρακτηρίζει κυρίως τὴν εἰδωλολατρικὴν θρησκείαν (Ἰερειῶν, 2, 5. 10, 3. Μαλαχίου, 3, 14. Πράξων, 14, 15. Α' Πέτρου, 1, 18). Σημαίνει ἐκεῖνο ὅπερ βασίζεται εἰς τὸν ἀέρα, δὲν ἔχει οὐδὲν θεμέλιον και δὲν ὀδηγεῖ εἰς οὐδὲν (Πλάτωνος Νόμοι, 5, 753 b: «... διανοούμενος ὡς μάταιος ἂν ὁ πόνος εἴη και ἀνήνυτος περὶ τε σῶμα και ψυχάς...». Πρβλ. Ἀξίολος, 369 c: «... μάταιος οὖν ἡ λύπη, περὶ τοῦ μήτε ὄντος μήτε ἐσομένου περὶ Ἀξίολον δούρεσθαι, ...». Ὅθεν: ἀνωφελῆς, κενός, ἀνευ περιεχομένου (Α' Τιμοθέου, 1, 6. Τίτου, 1, 10. 3, 9).

88. Ἡ Βουλγάτα ἐρμηνεύει RELIGIO, ἐνῶ ἡ Παλαιὰ Λατινο-ισπανικὴ: SANCTITAS. Τὸ καλλίτερον παράλληλον εὑρηται ἐν CORP. HERM. XII, 23: «Προσκύνει και θρῆσκουε». Ὅθεν, δὲν ὑπάρχει ἡ εἰς τρόπον ἀποδόσεως λατρείας εἰς τὸν Θεόν (θρησκεία Μία). Ὁ R. C. TRENCH (SYNONYMS OF THE NEW TESTAMENT)¹², LONDRES, 1894, σελ. 172-180) συγκρίνει τὴν θρησκείαν πρὸς τὴν εὐσέβειαν: εὐσέβεια (Α' Τιμοθέου, 2, 2. 3, 15), ἥτις ἐκφράζει ἐτυμολογικῶς σεβασμόν, ἀληθῆ λατρείαν (Πρβλ. Διογένη Λαέρτιον, VII, 1, 64, 119: «ἐπιστήμη θεῶν θεραπείας» τὴν λατρείαν πρὸς τὸν Θεόν: «θεοσεβεία» (Α' Τιμοθέου, 2, 10), ἡ θρησκεία ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ. «εὐλάβεια» (Ἐβραίου, 5, 7. 12, 28. Πρβλ. Λουκᾶ, 2, 25).

89. Ἡροδότου, II, 37, II, 65: Βιβλιοθήκη Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Πεζογράφων και Ποιητῶν, Ἡροδότου Ἱστορία, Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σημειώσεις, Εἰσαγ. Πανέτσου, ἐκδ. οἶκος Ἰωάν. και Π. Ζαχαροπούλου, σελ. 326-328 και 362-364, Ἀθήναι, 1939. DITTENBERGER, SYL. II, 783, 42 (27 DE NOTRE ERE): «τοὺς μὲν θεοὺς ἐθρῆσκουσαν εὐσεβῶς».

90. Ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τῆς λατρείας τῶν εἰδώλων ἐκτίθεται ἐν Σοφίᾳ Σολομῶντος, 14, 17, 27 (Πρβλ. Κολοσσαεῖς, 2, 18). Ἐν Δ' Μακκαβαίων, 5, 6, 13, ὁ Τύραννος Ἀντίοχος

ἡ ἀληθῆς θρησκεία συνδέεται ἀναποσπᾶστως πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εὐσέβειαν, τῆς ὁποίας ἡ θρησκεία, ἡ καθαρά και ἡ ἀπλή εἶναι: ἐκφρασις⁹¹, δηλαδή τῆς λατρείας

Δ' ὁ Ἐπιφανῆς (175-164 π.Χ.) εἰρωνεύεται τὸν πρεσβύτερον Ἐλεάζαρον και προτρέπει εἰς ἄρνησιν τῆς πατρῴας θρησκείας και ἀποδοχὴν τῆς θρησκείας τῶν εἰδώλων. Ὁ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος (DE SPEC. LEG I, 315) καταγγέλλει τὸν ἀπατεῶνα, ὅστις ἰσχυρίζεται τὸν προφήτην και παρασύρει τοὺς ἀκοιτάς του πρὸς τὰς δεισιδαιμονίας τῶν ἐθνικῶν, «πρὸς τὴν τῶν νενομισμένων κατὰ πόλεις θρησκείαν θεῶν» (Πρβλ. τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κλαυδίου πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς: «τῶν πρὸς θρησκείαν αὐτοῖς νενομισμένων τοῦ Θεοῦ», P. LOND, 1912. Και τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Αὐδίας, δημοσιευθεῖσης ὑπὸ τοῦ J. KELL, EIN MARKTTAG IN MAEONIBEN, ἐν G. E. MYLONAS, D. RAYMOND, STUDIES PRESENTED TO D. M. ROBINSON, SAINT-LOUIS, 1953, II, σελ. 363-370). Ὁ Πλούταρχος (46-127 μ.Χ.) παραγγέλλει εἰς τὴν σύζυγον νὰ κλείῃ τὴν ὄφραν τῆς εἰς τὰς ἀνοφελεῖς ἱεροτελεστίας και εἰς τὰς ξένας δεισιδαιμονίας: «περιέργοις δὲ θρησκείαις και ξένας δεισιδαιμονίας ἀποκεκλεισθαι αὐλεῖον». (PRECEPTES CONJUG. 19). Τὸ πληθυντικὸν θρησκείαι σημαίνει τὰς τελετουργικὰς πράξεις. Ἐν 174, οἱ Τύριοι DE POUZZOLES ἀναφέρουν «τὰς δαπάνας αἰτινες γίνονται διὰ τὰς θυσίας και διὰ τὴν λατρείαν τῶν ἐθνικῶν θεοτήτων, ὧν ἔχουν ἐδῶ τοὺς ναοὺς των — «εἰς τε θυσίας και θρησκείας τῶν πατρῶν ἡμῶν θεῶν» (DITTENBERGER, OR. II, 595, 9 και 13). Θρησκευτῆς εἶναι ὁ λάτρης. Εἰς τὰς 14 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 171, οἱ ἱερεῖς τοῦ χωρίου BACCHIAS, ζητοῦν ἀπὸ τὸν στρατηγὸν νὰ καταργήσῃ μίαν διάταξιν τοῦ EXBOLEUS, ὧν αἱ ἀποστολαὶ ἐργάζονται μακρὰν τοῦ ναοῦ των, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐκτελεῶσιν ἐκάστην ἡμέραν τὰς τελετὰς τῶν θεῶν διὰ τὴν προφύλαξιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Αὐτοκράτορος, «τὰς τῶν θεῶν θρησκείας ποιεῖσθαι γινόμενας» (P. YALE, 349, 21 ἐκδοθὲν ὑπὸ E. H. GILLIAM, ARCHIVES OF TEMPLE OF SOKNOBRAISIS, ἐν YALE CLASSICAL STUDIES, 1947, σελ. 251). Ἐν 202-204, δύο ἱερεῖς ἐθαιοῦν, ὅτι ἔχουν ἐκπληρώσει πιστῶς τὰς ἱεροτελεστίας, «ἐποιησάμεθα θρησκείας τῶν θεῶν» (P. YALE, 324, 8, Αὐτόθι, σελ. 270). Οἱ ἀμελεῖς ἱερεῖς ὑπόκεινται εἰς πρόστιμον διακοσίων δραχμῶν, «ἱερεὺς καταλιπὼν θρησκείας» (GNOMON DE L' IDIOLOGUE, 75).

91. Πρβλ. τὴν αἴρεσιν τῶν Σμαρκειτῶν (Σμαρκεῖται: τὴν θρησκείαν) εἰς πάπυρον τῆς Ἐρμουπόλεως, δημοσιευθέντα ὑπὸ H. I. BELL, B. R. REES (A REPUDIUM FROM HERMOPOLIS, ἐν EOS. SYMBOLAE R. TAUBENSCHLAG DEDICATAE, VARSOVIE, 1956, σελ. 175-179). DITTENBERGER, OR. I, 513, 13: «εὐσεβῶς πάσαν θρησκείαν ἐκτελέουσαν τῇ Θεῷ». (Πρβλ. SYL., II, 867, 49), Ἐν 52, ὁ αὐτοκράτωρ Κλαύδιος (41-54 μ.Χ.) εὐελπιστεῖ, πλησίον τῶν Δελφῶν, νὰ ἔχη προαγάγῃ τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος: «ἀεὶ δ' ἐτήρησα τὴν θρησκείαν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθίου». (INSCRIPTION DE DELPHES, SYL., II, 801, 4). Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τιβερίου (14-37 μ.Χ.), ἡ σχετικὴ διάταξις περὶ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου παρουσιάζεται: «περὶ τὰ θεῖα θρησκεία». (FR. SOKOLOWSKI, LOIS SACREES DE L' ASIE MINEURE, PARIS, 1955, n. 28, 5, σελ. 81. Πρβλ. τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ, n. 31, 27, σελ. 87). Ἐν 77 τῆς ἐποχῆς μας, ἐν διάταγμα τοῦ SILIUS ITALICUS,

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΠΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΘΡΟΝΟΝ *

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὰς ἑξωτερικὰς προϋποθέσεις καὶ τὰς βιωθείσας ἐν τῇ παπικῇ ἐπισκέψει συνθήκας, ὑφ' ἃς τὸ ἱστορικὸν Φανάριον ἐδέχθη τὸν πρῶτον, μετὰ πολλοὺς αἰῶνας, «ἐξ ἑώας» Πάπαν τῆς Ρώμης Παῦλον - Ἰωάννην Β'.

Μέσα εἰς τὰ γνωστὰ σύνδρομα τῶν ἑφεκτικῶν —τὸ ὀλιγωτερον— ἐκδηλώσεων τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ καὶ τῶν σαφῶς ἀντιχριστιανικῶν διαθέσεων τῆς μεγαλυτέρας μερίδος τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ τουρκικοῦ τύπου, ἡ παπικὴ ἐπίσκεψις, τόσον ὡς γεγονὸς πολιτικόν, ὅσον καὶ ὡς ἐκδηλώσις διαχριστιανικῆ, ἐγνώρισε φάσεις καὶ διήλθεν ἀπὸ λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι, ἐὰν μὴ τι ἄλλο, κατήγγελλον τὸ ἀδιαμφισβήτητον σήμερον γεγονός, ὅτι ἡ χώρα αὕτη δυσκόλως ἀνέχεται πᾶσαν ἐκδήλωσιν ξένην πρὸς τὰ στενὰ μέτρα τῶν χαμηλῶν πολιτιστικῶν καὶ θρησκευτικῶν τάσεων τοῦ λαοῦ, τῆς μάξης.

Βεβαίως αἱ σελίδες αὗται οὐδένα ἰδιαιτερόν λόγον ἔχουν νὰ ἐπιμείνουν εἰς τὰς ἀρνητικὰς αὐτὰς φάσεις τοῦ ταξιδίου τοῦ Πάπα ἐν Τουρκίᾳ. Ἀπλῶς ὑπογραμμίζουν, ὅτι καὶ μία ἀκόμη εὐκαιρία ἀξιοποιήσεως, ἀπὸ τουρκικῆς πλευρᾶς, ἐνὸς τοιοῦτου παγκοσμίου ἀπηγήσεως καὶ σημασίας γεγονότος ἐπέρασε ἀνεκμετάλειτον διὰ τὴν Τουρκίαν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 195 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

τῆς ἀποδομένης εἰς τὴν θεότητα καὶ τοῦ θαθεὸς σεβάσμιου τοῦ πραγματοποιούντος τὴν τιμὴν ταύτην⁹².

(Συνεχίζεται.)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας, ἀπαγορεύει νὰ ἐγγίξουν, νὰ τρομάξουν, νὰ καταδιώκουν τὰς περισσότερὰς ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀφροδισίας τῆς Καρίας «ἐνεκα τῆς λατρείας τῆς θεᾶς, τῆς τε θρησκείας τῆς περὶ τὴν Θεὸν χάριον». (Αἰτόθι, n. 86, S. W. M. CALDER, ἐν THE CLASSICAL REVIEW, 1935, σελ. 217) «τῇ σῆ πρὸς τοὺς θεοὺς... θρησκεία» (SYRPL. EPIGR. GR. XIII, 518, 5). P. LUND, IV, 1, 13, «τῆν πρὸς τοὺς θεοὺς θρησκείαν». Βλ. τὰ κείμενα τὰ συγκεντρωθέντα καὶ σχολιασθέντα ὑπὸ τοῦ L. ROBERT, ἐν ETUDES EPIGRAPHIQUES ET PHILOLOGIQUES, PARIS, 1938, σελ. 226-235, καὶ ἐν HELLENICA, PARIS, 1946, II, σελ. 132-133.

⁹². Πράξιον, 26, 5. Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἀρχ. IX, 99. XII, 253, 382: «ἀφιέναι τὴν θρησκείαν».

Ἀπὸ πλευρᾶς Ὁρθοδοξίας καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἡ ἀξία τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ἦτο καὶ μένει καθαρῶς ἠθικὴ, οὐδόλως δὲ πολιτικὴ. Τοῦτο εἶναι σαφές καὶ αὐτονόητον. Καὶ τὸ τονίζομεν ἰδιαιτέρως.

Ὡς γνωστὸν ἡ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀναζητούμενη ἐνότης δὲν ἀποτελεῖ ἓνα συνασπισμὸν καὶ ἐν μέτωπον τῶν χριστιανῶν ἐναντι τῶν μὴ χριστιανῶν, καὶ ἐπομένως οὐδόλως ἐναντι τοῦ μουσουλμανικοῦ κράτους τῆς Τουρκίας. Τουναντίον ἡ ὑπ' αὐτοῦ «ἐπιδιωκομένη χριστιανικὴ ἐνότης δὲν στρέφεται ἐναντίον οὐδενός, ἀλλ' ἀποτελεῖ μᾶλλον μίαν θετικὴν», ὡς ὀρθῶς ἐτόνισεν ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος ὁ Α', «προσφορὰν καὶ διακονίαν πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀνεξαρτήτως φύλου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, ἀνεξαρτήτως θρησκευματος, ἀνεξαρτήτως κοινωνικῆς τάξεως, κατὰ θεμελιώδη χριστιανικὴν ἀρχήν, ὅτι «οὐκ ἐνὶ ἰουδαίῳ οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἐνὶ δούλῳ οὐδὲ ἐλεύθερῳ, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θήλυ» (Γαλ. 3.28)»².

**

Ὡς πρὸς τὴν θεολογικὴν ἀξιολόγησιν τῶν κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν διαμειφθέντων, θὰ ἠθέλομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι εἰς μίαν γενικὴν ἀνάλυσιν τούτων, καὶ ταῦτα ὑπῆρξαν θετικά. Τρία βασικά σημεῖα δύνανται πρὸς τοῖς ἄλλοις, νὰ ἐξαρθοῦν:

α) ἡ ἀπὸ κοινοῦ διακήρυξις τῆς ἐπισήμου ἐνάρεξως τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου καὶ ἡ κοινοποίησις τῆς συνθέσεως τῶν ἐκατέρωθεν ἐπιτροπῶν,

β) οἱ ἀνταλλαγέντες εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους συναντήσεις ἀνὰ δύο ὑπὸ ἐκάστου Προκαθημένου Λόγου, οἱ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ οἱ τοῦ Πάπα Ρώμης καὶ

γ) τὸ κοινὸν ἀνακοινωθὲν ἐπὶ τῇ λήξει τῆς ἐπισκέψεως.

Τὰ ὡς ἄνω τρία σημεῖα περιλαμβάνονται εἰς ἐπίσημα κείμενα, ἐκδοθέντα καὶ κυκλοφορήσαντα ἤδη εἰς τὸν παγκόσμιον ἐκκλησιαστικὸν καὶ θύραθεν τύπον. Καὶ ἐπομένως πάντα ὅσα θὰ εἴπωμεν ἐπ' αὐτῶν δὲν ἀποτελοῦν εἰ μὴ ἀπλᾶς καὶ μόνον σκέψεις.

Προκειμένου περὶ τῆς θέσεως τῶν Ἐπιτροπῶν,

2. Λόγος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τοῦ Α' ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναφῷ ἐπὶ τῇ Θρονικῇ Ἐορτῇ, ἐν Ἐπισκοπῇ, ἔτος 10ον, 1979, ἀριθμ. 221, σ. 17.

ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς τὸ δυνάμενον νὰ λεχθῆ εἶναι ὅτι ἀναγνωρίζεται ὑφ' ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἡ σπουδαιότης τοῦ μετὰ τῆς Ρώμης Θεολογικοῦ Διαλόγου, τοῦ ὁποίου ὁ ἀπώτερος καὶ κύριος σκοπὸς εἶναι, κατὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τοῦ Α', «ὄχι μόνον ἡ ἐνότης τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ὅλη ἡ χριστιανικὴ ἐνότης ἐν τῷ αὐτῷ Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ Ἁγίῳ Ποτηρίῳ»³.

Τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῶν Ἐπιτροπῶν, πρέπει δεόντως νὰ τονισθῆ, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ σταδιακῶς πάντοτε, θὰ δεῖσῃ αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι νὰ μεταβάλλουν τὴν σύνθεσιν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν αὐτῶν, συμφώνως πρὸς ταύτας ἢ ἐκεῖνας τὰς ἐπὶ τὰ πρόσω ἐξελίξεις, τὰς ὁποίας θὰ γνωρίσῃ βαθμιαίως ὁ Διάλογος.

Ἀπὸ ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς ἡ σύνθεσις τῆς ἀντιστοίχου Ἐπιτροπῆς εἶναι ὄντως συμπαγεστέρα. Ἡ παρουσία πέντε καρδινάλιων —γνωστῶν συστηματικῶν θεολόγων καὶ οἰκουμενιστῶν— μετὰ ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ θεολόγων, ὡσαύτως ἐπισκόπων, καὶ ἡ μετοχὴ τῶν καλυτέρων θεολόγων τῆς Δύσεως, πάντα ταῦτα σημαίνουν ὅτι ἡ Ρώμη ἀποδίδει ἰδιάζοντα χαρακτηριστὰ εἰς τὸν Διάλογόν τῆς μετὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐν ἀντιδιαστολῇ δὲ πρὸς τὸν Διάλογον τῆς ἀγάπης, ὅστις «ἐπέτρεψε νὰ συνειδητοποιήσωμεν», Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ὁρθόδοξοι «ἐκ νέου τὴν βαθεῖαν κοινωνίαν, ἡ ὁποία ἤδη μᾶς ἐνώνει καὶ ἡ ὁποία καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ἀναστροφὴν ἡμῶν ὡς ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν», ὁ Θεολογικὸς Διάλογος θὰ ἔχη ὡς ἀνέφερον ὁ Προκαθήμενος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, «ὡς ἔργον τὴν ὑπερπήδησιν τῶν παρεξηγήσεων καὶ τῶν διαφοριῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν ἀκόμη μετὰ ἡμῶν, ἂν ὄχι ἐν τῷ χώρῳ τῆς πίστεως, τοῦλάχιστον ἐν τῷ χώρῳ τῆς θεολογικῆς διατυπώσεως»⁴.

Ἐπὶ τῆς Παπικῆς ταύτης διατυπώσεως ἔχομεν τὰς ἐπιφυλάξεις μας. Δὲν θεωροῦμεν ὅτι τόσο ὀλίγον καὶ ἀβαθὲς θὰ πρέπει νὰ εἶναι τὸ «περιεχόμενον» τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μετὰ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Διότι καὶ δὲν εἶναι τόσο ἀβαθεῖς αἱ διαφοραὶ καὶ μετὰ τῶν. «Ἡ ὑπερπήδησις τῶν παρεξηγήσεων καὶ τῶν διαφοριῶν» μένει πολὺ ὄχρα, ἐὰν δὲν ἔχει συνειδητοποιηθῆ ἐκατέρωθεν καὶ A PRIORI ὅτι ὑπάρχουν περὶ τὸ δόγμα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ δόγματος διαφοραὶ μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Καὶ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν «διαφορῶν» τούτων θὰ πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ ὁ Θεολογικὸς Διάλογος, βεβαίως ὁμοῦ καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀναφερομένην «ὑπερπήδησιν τῶν παρεξηγήσεων καὶ τῶν διαφοριῶν». Πάντως, ὅπως καὶ ἐὰν ἔχουν τὰ πράγματα, αἱ θεολογικαὶ συζητήσεις προμηνύονται δυναμικαὶ καί, ὡς ἐλπίζομεν, καὶ ἀποφασιστικαὶ διὰ τὸν Θεολογικὸν Διάλογον, ὅστις

3. Ἐνθζ ἀνωτέρω, σ. 17.

4. Λόγος τοῦ Πάπα Ἰωάννου - Παύλου τοῦ Β' ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ ἐπὶ τῇ Θρονικῇ Ἐορτῇ, ἐν Ἐπιτομῇ, ἐνθζ ἀνωτέρω, σ. 14-15.

κατ' αὐτὰς ἐπίσημως πλέον ἤρξατο ἐν τῇ ἱερᾷ νήσῳ Πάτωφ (29 Μαΐου - 4 Ἰουνίου) μετὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων πλήρη συνειδήσιν τῶν μεγάλων δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας οὗτος θὰ κληθῆ νὰ ἀντιμετωπίσῃ, δοθέντος ὅτι «ἐνώπιον ἡμῶν», Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, «ὑψώνονται», κατὰ τὴν ὁμολογίαν καὶ βαθεῖαν συναίσθησιν τῶν ἱστορικῶν εὐθυνῶν αὐτοῦ τούτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τοῦ Α', «διάφορα ἐμπόδια». Ἐν πρώτοις ἔχομεν τὰ σοβαρὰ θεολογικὰ προβλήματα ποῦ ἀφοροῦν εἰς οὐσιώδη κεφάλαια τῆς χριστιανικῆς πίστεως, διὰ τὴν λύσιν τῶν ὁποίων καὶ συνάπτομεν τὸν Θεολογικὸν Διάλογον. Συγχρόνως ὁμοῦ ὑπάρχουν τὰ ἐμπόδια τῆς δυσπιστίας, τῆς ἀνευθυνότητος, τῆς δειλίας, ὡς ἐκεῖνη τῶν μαθητῶν εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ, τῶν μὴ θεολογικῶν παραγόντων εἰς τὰς χριστιανικὰς διαφορὰς, τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τοῦ φανατισμοῦ⁵.

Βεβαίως δι' ὠρισμένης Ἐκκλησίας, αἵτινες ἔχουν ἰδιαιτέρους λόγους νὰ αἰσθάνωνται τὴν γνωστὴν εὐαισθησίαν ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς Οὐνίας, θὰ ὑπάρξῃ ἀναμφιβόλως θέμα πρὸς συζήτησιν ὡς πρὸς τὴν παρουσίαν καὶ Οὐνιτῶν ἱεραρχῶν ἢ θεολόγων εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐπιτροπὴν. Ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ τὸν τελευταῖον τελεσίδικον λόγον ἔχουν αἱ διοικοῦσαι Ἐκκλησίαι.

***

Ὡς πρὸς τοὺς ἀπαγγελθέντας λόγους, ἐὰν ἐξαιρέσῃ τις τὸ μακροσκελὲς τῶν κειμένων, κατὰ τὰ ἄλλα, ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς, τὰ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου λεχθέντα ὑπῆρξαν ὄντως ἄριστα καὶ θεολογικῶς εὐστοχα. Καὶ τι πλέον. Εἰς πολλὰ σημεῖα οἱ πατριαρχικοὶ λόγοι ἀπετέλουν ἕμμεσον ἀπάντησιν εἰς ὅ,τι ἀπὸ παπικῆς πλευρᾶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποφρευθῆ ὅπως λεχθῆ.

Ἐχομεν ὑπ' ὄψει —καὶ δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπαυλαθῶμεν τὰ κείμενα— ὅλα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀνέφερον ὁ Πάπας εἰς τὸν ἐπίσημον, κατὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, λόγον τοῦ περὶ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, περὶ τῆς Ἀποστολικῆς Πίστεως καὶ τῆς ἀναθέσεως εἰς τὸν Πέτρον τῆς «διασφαλίσεως τῆς ἀρμονίας τοῦ ἀποστολικοῦ κληρύματος», περὶ τῆς εἰδικῆς αὐτοῦ «ἀποστολῆς νὰ στηρίξῃ ἐν τῇ πίστει» τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, περὶ τῆς εὐθύνῃς αὐτοῦ (τοῦ Πέτρου) «ὡς πρώτου... νὰ ἐπαγρυπνῆ ἐπὶ τῆς ἐνότητος ὄλων, νὰ διασφαλίσῃ τὴν συμφωνίαν τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ πιστότητι...», ὡς ἐπίσης καὶ περὶ ἄλλων τινῶν ἐπιμᾶχων ἀπὸ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς Θεολογίας τοῦ παρελθόντος θεμάτων μετὰ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ⁶, ἅτινα

4z. Ἐνθ. ἀνωτέρω, σ. 17.

5. Ἐνθ. ἀνωτέρω, σ. 13. Ὁ προκαθήμενος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπανειλημμένως ἀνεφέρθη εἰς τὴν γνωστὴν θέσιν, καθ' ἣν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶναι ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, οὗτινος διάδοχος εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης.

ἀκριβῶς δηλώνουν τὰ πλαίσια τῆς σαφῶς καὶ σχολαστικῶς καθωρισμένης ἐκκλησιολογικῆς τοποθετήσεως καὶ πολιτικῆς κατευθύνσεως τοῦ Βατικανοῦ σήμερον. Νομίζομεν, ὅτι ἡ Αὐτοῦ 'Αγιότης, εἰς μίαν τόσον ἐπίσημον στιγμήν, ἐορταζομένης τῆς γενεθλίου ἡμέρας τῆς Κωνσταντινουπολίτιδος 'Εκκλησίας καὶ ἐξαιρομένης τῆς ἀποστολικότητός της ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ 'Αποστόλου 'Ανδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποφραχθῇ ὁ ὑπερτονισμὸς τῶν ὑπερβολῶν τοῦ «πετρειῶν δόγματος», τὸ ὁποῖον οἱ 'Ορθόδοξοι, διὰ λόγους καθαρῶς θεολογικούς, καὶ ἰδίᾳ ἐκκλησιολογικούς, δὲν δύνανται νὰ ἀποδεχθῶσι.

Λέγοντες τοῦτο δὲν θέλομεν νὰ νομισθῇ, ὅτι τασόμεθα ὑπὲρ τῆς οὕτω καλουμένης «COURTOISIE ECUMENIQUE» («οἰκουμενικῆς φιλοφροσύνης»). Αἱ ἀλήθειαι πρέπει νὰ λέγονται. 'Αλλ' ἀλήθειαι εἶναι ὅσαι ἐξ ἀντικειμένου οὐδόλως ἀμφισβητοῦνται. 'Αντιθέτως, ὅτι ὑποκειμενικῶς θεωρεῖται ἀληθές, τοῦτο ὑπερτονιζόμενον, εὐκαιρῶς - ἀκαιρῶς, προκαλεῖ ἀνησυχίαν. 'Απὸ ταύτης τῆς πλευρᾶς οἱ πατριαρχικοὶ λόγοι ὑπῆρξαν —εὐτυχῶς— λόγοι ἐξισοροπικοί, ἐξ ἀντικειμένου ρεαλιστικοὶ καὶ ἐποικοδομητικοί, διὰ μίαν δὲ εἰσέτι φορᾶν καὶ ἀπὸ ὀρθοδόξου 'Εκκλησιολογίας σύμφωνοι πρὸς πᾶν ὅ,τι ἡ 'Ορθοδοξία πιστεύει καὶ διδάσκει ἤτοι πρὸς τὴν βασικὴν ἀρχὴν καθ' ἣν τὰ πάντα, καὶ ἐπομένως καὶ αἱ περὶ τὸ Δόγμα καὶ τὴν Διδασκαλίαν ἀλήθειαι, θὰ ἀποσαφηνισθῶσιν ἐν Συνελεύσει, ἐν Διαλόγῳ, ἐν συλλογικῇ συνειπεθυνότητι τῶν φορέων τῆς πίστεως ἐκατέρωθεν, ἐν πνεύματι Συνοδικότητος.

***

Ὡς πρὸς τὸ κοινὸν ἀνακοινωθέν, τὸ ἐπὶ τῇ λήξει τῆς ἐπισκέψεως, παρατηροῦμεν, ὅτι διεπιστώθη ταυτότης ἀπόψεων ὄχι μόνον τύποις —ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τὰ κατὰ κόσμον ἀνακοινωθέντα— ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν, τοῦλάχιστον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν Διάλογον καὶ τὰς ἐφ' ἑξῆς φάσεις αὐτοῦ. 'Αλλως τε τὸ προπαρασκευαστικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον προηγήθη, ὀριστικῶς ἤγε τὰς ἐν Φαναρίῳ ἐπισήμους συνομιλίας εἰς τὰ ἐν τῷ ἀνακοινωθέντι τονισθέντα θετικὰ σημεῖα περὶ τὸν Διάλογον, ἀποβλέποντα «ὄχι μόνον εἰς τὴν πρόοδον πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς πλήρους κοινωνίας μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν 'Εκκλησιῶν, Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ 'Ορθοδόξου, ἀλλὰ προσέτι καὶ εἰς συμβολὴν εἰς τοὺς ποικίλους διαλόγους, οἵτινες ἀναπτύσσονται ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ, πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἐνότητος αὐτοῦ»⁶.

Ταπεινῶς φρονοῦμεν, ὅτι μᾶλλον θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῇ μία μεγαλύτερα ἀκριβολογία ὡς πρὸς τοὺς στόχους, πρὸς τοὺς ὁποίους δέον νὰ τείνη καὶ θὰ τείνη ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Θεολογικὸς Διάλογος. Τοῦτο λέγομεν ἐν ἐξαρτήσει καὶ πρὸς ὅσα εὐθὺς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὁμιλοῦντες διὰ μίαν διατύπωσιν τοῦ Πάπα ὡς πρὸς τοὺς στόχους τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου. 'Ανεπι-

φυλάκτως, λοιπόν, λέγομεν, ὅτι εἰς τὸ κείμενον τοῦ 'Ανακοινωθέντος θὰ ἔπρεπε νὰ καθορισθῇ ἐπὶ τὸ σαφέστερον καὶ ἀκριβέστερον ποῖον θὰ εἶναι τὸ ἔργον τῶν ἐκατέρωθεν 'Επιτροπῶν, ὥστε εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης συναντήσεως τούτων νὰ εἶναι γνωστὸν, ποῖον θὰ εἶναι τὸ ἔργον καὶ ἡ διάστασις τῶν εὐθυνῶν τῶν ἐκατέρωθεν θεολογικῶς διαλεγόμενων πλευρῶν. 'Ἦτο μία εὐκαιρία, ἣτις ἐχάθη. Οἱ δύο Προκαθημένοι, χωρὶς νὰ προδικάζουν τὰς διαλεγόμενας πλευράς, θὰ ἠδύνατο ἐν τούτοις νὰ δώσουν μίαν σαφῆ σκιαγράφην τοῦ πῶς οἱ τοὶ βλέπουσι τὸν Διάλογον ἐξελισσόμενον.

Πάντως δι' ὅσων λέγονται ἐν τῷ ἀνακοινωθέντι διαγράφεται ἀπλῶς τὸ γενικὸν πλαίσιον τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου^{6α}. 'Επαφίεται δὲ εἰς τὰς ἐκατέρωθεν 'Επιτροπὰς νὰ πράξουν τὸ ἐφ' ἑξῆς δέον.

***

6α. Συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Μικτῆς ἐκ Θεολόγων Τεχνικῆς Προπαρασκευαστικῆς 'Επιτροπῆς ὁ Θεολογικὸς Διάλογος θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆν μελέτην τῶν Μυστηρίων τῆς 'Εκκλησίας. 'Ἡ μελέτη τῶν Μυστηρίων προηγεῖται πάσης ἄλλης μελέτης, διότι ταῦτα ἀποτελοῦν βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ μίαν ἀναζητηθησομένην καὶ διακριθωσομένην κοινὴν ἐκκλησιολογίαν μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, καὶ ἐπομένως ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ προϋπόθεσιν πάντοτε τῆς μελλοντικῆς ἐνώσεως αὐτῶν. 'Ο Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος Α' ἐπεξηγῶν, ἐν τῇ πρὸς τὴν παπικὴν ἀντιπροσωπεῖαν προσφωνήσει του (Νοέμβριος 1977), τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος τῶν Μυστηρίων ὡς πρώτου ἀντικειμένου τοῦ ἐπικειμένου Θεολογικοῦ Διαλόγου σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἐδήλωσεν, ὅτι «ὁ εὐρὺς καὶ θετικὸς χῶρος τῶν Μυστηρίων προσφέρεται διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξωγὴν τοῦ διαλόγου. Λέγοντες δὲ τοῦτο ἀποβλέπομεν εἰς τὸ ὅτι: ἔχομεν κοινὰ τὰ Μυστήρια, ἣτοι κοινὸν τὸ Βάπτισμα, κοινὴν τὴν Εὐχαριστίαν, κοινὸν τὸ κατ' ἀδιάκοπον ἀποστολικὴν διαδοχὴν 'Ιερατεῖον, κοινὴν δὲ προσέτι καὶ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ κῆρυα αὐτῶν σημεῖα ἐπὶ τῶν λοιπῶν Μυστηρίων, τοῦ Χρίσματος, τοῦ Γάμου, τῆς Μετανοίας καὶ τοῦ Εὐχέλαιου συναπτεμένων ἀπάντων ἐν τῷ ἐνὶ καὶ ἀδιαιφισθητῆφ «Μυστηρίῳ τῆς 'Εκκλησίας», τῆς ἀποτελούσης τὸ 'Ἐν Σῶμα Χριστοῦ, ὅστις καὶ εἶναι ὁ ἀείποτε «προσφέρων καὶ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος καὶ διαδιδόμενος Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν». 'Ἐχοντες, λέγομεν, κοινὴν ἐν προκειμένῳ παρακαταθήκην τῆς πίστεως, ὀφείλομεν ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐν οἰκοδομητικῷ διαλόγῳ νὰ διερευνήσωμεν τὰς ὁδοὺς τῆς ἐνότητος ἡμῶν ἐν Χριστῷ. Λέγομεν ἐκ πεποιθήσεως ὅτι ὁ θεολογικὸς ἡμῶν διάλογος δέον νὰ ἀνελιχθῇ ἐπὶ τῶν κοινῶν τούτων σημείων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν διχωριζόντων τὰς ἐκκλησίας κεφαλαίων» ('Ἐπιστολὴ φ. ε. ζ., ἔτος 1979, ἀριθμ. 199). Βεβαίως τὰ Μυστήρια ὑποτίθεται ὅτι ἀποτελοῦν —ἢ καλύτερον εἰπεῖν, θὰ ἔδει νὰ ἀπετέλουν— τὸν κατ' ἐξοχὴν ἐνωτικὸν χῶρον τῶν δύο 'Εκκλησιῶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ ἢ κατὰ ἔθος καὶ πλάτος μελέτη αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν μελῶν τῶν δύο θεολογικῶν 'Επιτροπῶν ἀφ' ἐνὸς μὲν θὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ διακρινόμενα τὰς δύο 'Εκκλησίας θεολογικὰ σημεῖα καὶ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἐνοῦσαν, ἐκ πρώτης ὄψεως, δογματικὴν περὶ Μυστηρίων διδασκαλίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ συντείνῃ, ὡς εἶναι ἀπτονόητον, εἰς

6. 'Ενθ. ἀν., σ. 19.

ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ*

Εἰς μελέτην μου τὴν ὁποίαν παρέδωσα πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ περιοδικὸν Νομικὸν Βῆμα, διετύπωσα ὠρισμένας κριτικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου. Ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶ εἰς συνοπτικὴν ἔκθεσιν τῶν πορισμάτων τῆς μελέτης μου ταύτης.

Ἐν πρώτοις θεωρῶ περιττὸν γὰρ τονίσω ὅτι ἡ καθιερωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἀρχὴ τῆς ἰσότητος δικαιωμάτων καὶ υποχρεώσεων τῶν δύο φύλων ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς νεωτέρας κοινωνικὰς ἐξελίξεις καὶ τὰς ἤδη ἐπικρατούσας εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας καὶ παρ' ἡμῶν ἀντιλήψεις, τὸ γεγονός δὲ τοῦτο καθίστα ἐπιβεβλημένην ὄχι μόνον νομικῶς, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς τὴν ἀναθεώρησιν πλείστων διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, αἱ ὁποῖαι ἀπηχοῦν τὰς παλαιότερον κρατούσας πατριαρχικὰς ἢ ἀνδροκρατικὰς ἀντιλήψεις.

Τοιαῦτα ἀντιλήψεις διατυπῶνται ἰδίως εἰς τὸ ἄρθρον 1387 Α.Κ., τὸ ὁποῖον ἀνακηρύσσει τὸν ἄνδρα ὡς ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 1500 Α.Κ., κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἐπὶ τοῦ ἀνι-

* Ἡ ἀνωτέρω ἐπὶ τοῦ θέματος εἰσήγησις ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Γ' Τάξεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὡς ἀπάντησις εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης τεθὲν ἐρώτημα.

Ταῦτα ὡς μία πρώτη ἔκφρασις καὶ ἐξωτερικεῖσι τῶν θετικῶν ἀντιδράσεων ἀπὸ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐπὶ τοῦ ὄντως ἱστορικῆς σημασίας ταξιδίου τοῦ Πάπα Παύλου - Ἰωάννου τοῦ Β' εἰς Κωνσταντινούπολιν, ταξιδίου δι' οὗ ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι εἰσηλθον «εἰς μίαν νέαν φάσιν τῆς συναδελφώσεως» αὐτῶν, «μίαν φάσιν σοβαρὰν καὶ σπουδαίαν, ἡ ἔκβασις τῆς ὁποίας θὰ κρίνῃ τὸν στόχον πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπο-

τὴν ἐν τῇ ἡδὴ ὑπάρχοντι καταλόγῳ τῶν δογματικῶν διαφορῶν προσθήκην νέων τοιούτων. Πρὸς τούτους, ἐπισταμένη μελέτη τῶν Μυστηρίων ἐκ μέρους τῶν θεολόγων τῶν μελλόντων γὰρ διεξάγῃσι τὸν Θεολογικὸν Διάλογον θὰ ὀδηγήσῃ αὐτὴ, φυσικῶ καὶ ἀναγκαίῳ τῷ τρόπῳ, εἰς τὸν χώρον τῆς Ἐκκλησιολογίας. Ἐστὶς ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ζωνηροτάτων συζητήσεων, Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, βαυβάτων θεολογικῶν διαφωνιῶν, διαφορετικῶν ἐκκλησιολογικῶν προσανατολισμῶν, ἐπεμβάσεων τῆς μιᾶς εἰς τὰ ἄλλα τῆς δικαιοδοσίας τῆς ἄλλης, ἐνὶ δὲ λέξει τὴν κατ' ἐξοχὴν ὀρθοτικὴν γραμμὴν ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς διατηρήσεως, διαδόσεως καὶ ἐρμηνείας τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ὡς καὶ τῆς προϊόντος τοῦ χρόνου διατυπώσεως τῶν διαφορῶν δογμάτων ἐν, διὰ καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας.

λίκου τέκνου ἀνήκει εἰς τὸν πατέρα, ἡ δὲ μήτηρ ἔχει τὴν ἐξουσίαν ταύτην, μόνον ὅταν ὁ πατὴρ τελεῖ ἐν ἀδυναμίᾳ τῆς ἀσκήσεώς της. Ἀμφότεραι αἱ διατάξεις αὗται εἶναι ὄχι μόνον ἀντίθετοι πρὸς τὴν συνταγματικὴν ἀρχὴν τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐπικρατούσαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας πραγματικότητα. Συνεπῶς ὀρθῶς κατ' ἀρχὴν —παρά τινος ἐπὶ μέρους ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν φραστικὴν διατύπωσιν τῶν σχετικῶν διατάξεων— τὸ σχέδιον τῆς Ἐπιτροπῆς προτείνει τὴν ἀντικατάστασιν τῶν δύο τούτων ἄρθρων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος διὰ νέων ὀρίζουσῶν, ἀφ' ἐνός, ὅτι οἱ σύζυγοι ἀποφασίζουσιν ἀπὸ κοινοῦ περὶ παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν συζυγικὸν δῖον (ἄρθρον 24 τοῦ σχεδίου) καὶ, ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ἡ γονικὴ μέριμνα (ὀρθότερον ἢ γονικὴ ἐξουσία) ἐπὶ τοῦ ἀνηλικίου τέκνου ἀσκεῖται ἀπὸ κοινοῦ ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν γονέων τοῦ τέκνου (ἄρθρον 53 τοῦ σχεδίου).

Κατὰ τὴν περαιτέρω ὁμῶς ρύθμισιν τῶν συνεπειῶν τῶν δύο αὐτῶν διατάξεων τὸ σχέδιον υἱοθέτησε σημαντικὰς καινοτομίας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ζωνηρῶν συζητήσεων. Ἐπὶ τῶν καινοτομιῶν τούτων ἐκθέτω κατωτέρω περιληπτικῶς ὠρισμένας προσωπικὰς σκέψεις, πού σσηρίζονται εἰς τὰ πορίσματα τῆς προαναφερθείσης

βλέπουσι, δηλαδὴ τὴν ἐνότητά»⁷. Οἱ ἐπερχόμενοι χρόνοι θὰ θέσουν τὴν σφραγίδα τῆς ἀξιολογησεῶς των ἐπὶ τῆς συναντήσεως ταύτης. ἦτις «δὲν εἶναι ἀπλῶς τοπικὴ, οὔτε ἐφήμερος», ἀλλ' «ἐντάσσεται εἰς τὴν οἰκουμηνικότητα καὶ αἰωνιότητα», ὡς ἐπιγραμματικῶς ἐτόνισεν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐν τῇ πρὸς τὸν Πάπαν προσφωνήσῃ του⁸.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος λέγομεν ἀπλῶς καὶ ἀπεριφράστως: οἱ δύο κόσμοι Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ρώμης, ἐνεπλουτίσθησαν ἀπὸ τὴν συνάντησιν ταύτην. Ὁ Κύριος ἄς εὐλόγησῃ τὴν αὐρίον.

† Ὁ Μητροπολίτης Περιστερίου

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

7. Λόγος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τοῦ Α', ἐνθ. ἀν., σ. 16-17.

8. Λόγος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τοῦ Α' ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῇ ἑποδοχῇ τῆς Α. Ἀ. τοῦ Πάπα Ρώμης Παύλου - Ἰωάννου τοῦ Α', ἐνθ. ἀν., σ. 4.

μελέτης μου (όπου επιχειρείται ευρύτερα ανάπτυξεις των σχετικών ζητημάτων).

1. Ός προς το ζήτημα της κατοικίας της γυναικός αι διατάξεις του σχεδίου δεν κάμνουν σαφή διάκριση μεταξύ της οικογενειακής διαμονής και της προσωπικής (επαγγελματικής) κατοικίας εκάτερου των συζύγων και ένεκα τούτου δύναται να οδηγήσουν εις παρεξηγήσεις. Όρθότερον, νομίζω, είναι να όρισθής σαφώς ότι, άφ' ενός, ή οικογενειακή διαμονή όρίζεται διά κοινής συμφωνίας των συζύγων και, άφ' ετέρου, ότι εκάτερος των συζύγων δύναται να αποκτήση ιδιαιτέραν (επαγγελματικήν) κατοικίαν (όπό την νομικήν έννοιαν του όρου), εις τον τόπον όπου έχει το κέντρον των προσωπικών (επαγγελματικών κ.λπ.) υποθέσεών του.

2. Άνεπιτυχεις και ξένα προς την ζωήν είναι: ή διάταξις του άρθρου 25 του σχεδίου περί του επωνύμου των συζύγων, κατά την οποίαν ό γάμος ούδεμίαν μεταβολήν επάγειται εις το επώνυμον των συζύγων, καθώς και ή διάταξις του άρθρου 49, καθ' ήν το επώνυμον των τέκνων όρίζεται δι' άμετακλήτου συμφωνίας των συζύγων γενομένης πρό του γάμου και δεν απαιτείται να είναι κοινόν δι' όλα τα τέκνα των αυτών γονέων. Εις αντικατάστασιν των άνεπιτυχών αυτών διατάξεων φρονούμεν ότι δέον να θεσπισθής ότι το οικογενειακόν επώνυμον είναι κοινόν διά τε τους συζύγους και τα τέκνα, ότι τούτο πρέπει να εκλέγεται υπό των συζύγων έντός εύλόγου προθεσμίας από της τελέσεως του γάμου (π.χ. έντός τριμηνίας) διά δηλώσεως πρό τον ληξιαρχον, και ότι ως οικογενειακόν επώνυμον δύναται να εκλεγής είτε το επώνυμον του άνδρός, είτε της γυναικός, είτε διπλούν επώνυμον αποτελούμενον εκ των επωνύμων των δύο συζύγων, αλλά μη δυνάμενον να περιλάβη πλέον των δύο επωνύμων (επιθέτων). Έν παραλείψει της δηλώσεως ταύτης ως οικογενειακόν επώνυμον δέον να ισχύη το επώνυμον του άνδρός, συμφώνως πρός το επικρατούν παρ' ήμιν πανευρωπαϊκόν έθιμον. Πάντως κατά πάσαν περίπτωσιν εκάτερος των συζύγων πρέπει να δικαιούται να χρησιμοποιή εις τας επαγγελματικές του σχέσεις το προσωπικόν (πρό του γάμου) επώνυμον ή διπλούν επώνυμον αποτελούμενον εκ των επωνύμων των δύο συζύγων, υπό τον προαναφερθέντα περιορισμόν (της μη υπερέδσεως των δύο επωνύμων).

3. Η κατάργησις του θεσμού της προικός χωρίς ταυτόχρονον μερίμναν περί αντικαταστάσεως αυτού διά του θεσμού της οικογενειακής περιουσίας, θα δημιουργήση σημαντικόν κενόν της νομοθεσίας μας, θα ένισχύση την διάθεσιν της ιδιοποιήσεως της άτομικής περιουσίας της γυναικός υπό τον προικωτηρών άνδρών και γενικώς θα οδηγήση εις άποτελέσματα αντίθετα πρός την αρχήν της ισότητος των δύο φύλων και πρός τα συμφέροντα της οικογενείας. Άστοχος είναι επίσης ή θεσπιζομένη υπό του σχεδίου άμεσος επιστροφή των ύφισταμένων προικών, ή όποία θα προκαλέση άνευ λόγου κοινωνικήν άναστάτωσιν.

4. Αί περί της γονικής έξουσίας διατάξεις του σχεδίου είναι: βασικώς όρθαί, έχουν όμως ανάγκην βελτιώσεως και συμπληρώσεως επί διαφόρων σημείων. Ούτω π.χ. ό μόν όρος «γονική μερίμνα», όστις υίοθετείται κατ' άπομίμησιν του γερμανικού όρου *elterliche Sorge*, είναι γλωσσικώς άδόκιμος και πρέπει να αντικατασταθής διά του όρου «γονική έξουσία». Επίσης πρέπει να καταργηθής ό θεσμός της επικαρπίας των γονέων επί της περιουσίας του τέκνου (ως άσυμβίβαστος πρός τας συγχρόνους νομοθετικάς αντιλήψεις) και να ρυθμισθών πληρέστερον το θέμα της επικοινωνίας των τέκνων με τους πάπους και τας μάμμιας, και το θέμα της καταχρήσεως της γονικής έξουσίας.

5. Εις το κεφάλαιον της προστασίας των έξωγάμων τέκνων, το σχέδιον θεσπίζει λύσεις, αίτινες είναι δυσμενέστεραι: διά τα τέκνα ταύτα έν συγκρίσει πρός τας λύσεις του ισχύοντος δικαίου. Ούτω π.χ. το σχέδιον εισάγει την έννοιαν του κατά το ήμισυ άναγνωρισθέντος τέκνου (όπό της μάμμιας), έξ άλλου δε όρίζει ότι ή γονική έξουσία επί του άναγνωρισθέντος και του νομιμοποιηθέντος τέκνου άσκείται υπό μόνης της μητρός αυτού και όχι υπό άμφοτέρων των γονέων, ως δέχονται αί νεώτεραι νομοθεσίαι. Επιδάλλεται λοιπόν ή τροποποίησις των διατάξεων τούτων του σχεδίου, επίσης ή διαγραφή εκ του κειμένου του άρθρου 1555 Α.Κ., της φράσεως «έν ή άγωγή ή γέρθη ζώντος του πατρός», ή άναγνώρισις ως νομίμων των τέκνων, που έγεννήθησαν εκ πολιτικού γάμου συναφθέντος υπό Έλλήνων έν τή αλλοδαπή και ή τροποποίησις της περί νομιμοποιήσεως του τέκνου μετά θάνατον του πατρός διατάξεως του άρθρου 1564 Α.Κ., ήτοι ή νομιμοποίησις αυτη να μη έξαρτάται εκ της προϋπαρχούσης (πρό του θανάτου του πατρός) άδυναμίας της τελέσεως γάμου μεταξύ των γονέων του τέκνου, αλλά να επιτρέπεται έφ' όσον συντρέχουν οι λοιποί δύο όροι του νόμου, δηλαδή ή έλλειψις γησίων κατιόντων του πατρός και ή ύπ' αυτού όνομασία του τέκνου ως ιδίου έν διαθήκη ή έν δημοσίω έγγραφω.

6. Τέλος, το περί ου ό λόγος σχέδιον έχει ανάγκην βελτιώσεως ή συμπληρώσεως και εις πλείστα άλλα θέματα, έξ ών αναφέρομεν ένδεικτικώς την κατάργησιν του άρθρου 1463 παρ. 2 Α.Κ. (καθ' ό το έξώγαμον τέκνον δεν θεωρείται ως συγγενής πρός τον έξ άναγνωρίσεως πατέρα), την βελτίωσιν των διατάξεων περί τεκμηρίου της πατρότητος και περί συγκρούσεων των τεκμηρίων της πατρότητος, την βελτίωσιν των περί υίοθεσίας διατάξεων (διά της άναγνωρίσεως άμειθαίου κληρονομικού δικαιώματος μεταξύ θετών γονέων και τέκνων και μεταξύ θετών τέκνων υίοθετηθέντων υπό του γονέως) κ.λπ.

Άθήνα: 25 Άπριλίου 1980.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ - ΝΟΥΑΡΟΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου - Άκαδημαϊκός

ΑΙ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ*

3. «Τὸ Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον τῶν ἐν Γερμανίᾳ χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν Κοινοτήτων» (Arbeitsgemeinschaft christlicher Kirchen in der Bundesrepublik Deutschland und Berlin-West).

Ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ κυρίως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας εἰς τὸ ἀνωτέρω Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν μορφήν καὶ ἔκφρασιν «ὀργανωμένης» οὕτως εἰπεῖν οἰκουμενικῆς δραστηριότητος τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ἐν Δ. Γερμανίᾳ. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἐξυπηρετεῖ οὐχὶ μόνον τὰς ἐνδογερμανικὰς ἐκκλησιαστικὰς σχέσεις, ἀλλὰ τίθεται εἰς τὴν εὐρύτεραν ὑπηρεσίαν τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς ἀνά τὸν κόσμον ὑπάρχοντας «National Councils of Churches».

Τοῦτο ἰδρῦθη ἐν Γερμανίᾳ ἐν ἔτει 1948, κατ' ἀρχὴν μὲν ὡς διεκκλησιαστικὸς ὀργανισμὸς εἰς τὸ ὁποῖον συμμετέσχον ἐκτὸς τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μόνον Ἐκκλησίαι καὶ Ὁμολογίαι τῆς Μεταρρυθμίσεως συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν «Ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν», ἀπὸ δὲ τοῦ 1974 καὶ ἐξῆς παρουσιάζει τοῦτο εὐρύτεραν καὶ ἀληθῶς οἰκουμενικὴν δομὴν διὰ τῆς εἰσόδου εἰς αὐτὸ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας καὶ τῆς ἑλληνορθόδοξου Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ Ἐξαρχίας Κεντρῶς Εὐρώπης. Μετὰ τὴν διεύρυνσιν ταύτην ἀριθμεῖ τὸ Οἰκουμενικὸν τοῦτο Συμβούλιον 15 Ἐκκλησίας ὡς μέλη αὐτοῦ⁴.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 201 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

4. Αἱ Ἐκκλησίαι αὗται εἶναι:

1) Evangelische Kirche in Deutschland (Landeskirchen), 2) Römisch-Katholische Kirche, 3) Griechisch-Orthodoxe Metropole von Deutschland, 4) Bund Evangelisch-Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland, 5) Evangelisch-Methodistische Kirche, 6) Katholisches Bistum der Alt-Katholiken in Deutschland, 7) Vereinigung der Deutschen Mennonitengemeinden, 8) Europäisch-Festländische-Brüder-Unität, 9) Die Heilsarmee in Deutschland, 10) Evangelisch-altreformierte Kirche in Niedersachsen, 11) Bund Freier evangelischer Gemeinden in Deutschland, 12) Religiöse Gesellschaft der Freunde (Quäker), 13) Selbständige Evangelisch-Lutherische Kirche (SELK), 14) Christlicher Gemeinschaftsverband GmbH Mülheim/Ruhr καὶ 15) Arbeitsgemeinschaft der Christengemeinden Deutschland (ACD).

Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ὀργανωμένης μορφῆς διεκκλησιαστικῶν σχέσεων, ἡ προσφορὰ καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας ἐντὸς τοῦ Συμβουλίου τούτου δύναται νὰ ἔκφρασθῇ καλλίτερον διὰ τῆς περιγραφῆς καὶ ἐκθέσεως τῆς δομῆς, λειτουργίας, τῶν καθηκόντων καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

Εἰς τὸ Ἄρθρον-Βάσις τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ Χάρτου τονίζεται, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ Καταστατικὸν τοῦ ΠΣΕ, ἡ τριαδολογικὴ βάσις αὐτοῦ ὡς Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, αἵτινες «ὁμολογοῦν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν συνωδὰ τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα καὶ ἐπιδιώκουν τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν πρὸς δόξαν Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Κύριος δὲ σκοπὸς τοῦ Συμβουλίου εἶναι — συμφώνως πάντοτε πρὸς τὸ Καταστατικὸν — ἡ οἰκουμενικὴ συνεργασία καὶ ἀνάπτυξις καλῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν — μελῶν αὐτοῦ καὶ δὴ διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐξῆς καθηκόντων:

α) Ἐκατέρωθεν ἐνημέρωσις τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ συνεργασία ἐν τῇ κοινῇ μαρτυρίᾳ καὶ διακονίᾳ.

β) Προώθησις τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διευκρινήσεως τῶν διαφορῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀλληλοκατανοήσεως.

γ) Ἐξέτασις θεμάτων ἀφορρόντων ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας-μέλη αὐτοῦ κατόπιν αἰτήσεως αὐτῶν ὡς ἐπίσης συμβουλὴ καὶ μεσολάβησις προκειμένου περὶ διαφορῶν μεταξὺ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν-μελῶν αὐτοῦ.

δ) Ἀντιπροσώπευσις κοινῶν διαφερόντων καὶ καθηκόντων πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἐν τῇ δημοσιότητι.

ε) Ἐξέτασις θεμάτων γενικωτέρου οἰκουμενικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνεξαρτήτως τῆς ἰδιαίτερας ἀρμοδιότητος τῶν μελῶν αὐτοῦ.

Ἡ περιγραφή αὕτη τῶν καθηκόντων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου δεικνύει, ὅτι ὁ καθ' ἑαυτὸν σκοπὸς αὐτοῦ ἔγκειται εἰς τὴν διὰ θεολογικῶν συζητήσεων ἐμβάθυνσιν τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν μελῶν αὐτοῦ, τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἄρσιν διαφωνιῶν μεταξὺ αὐτῶν, τὴν ἀπὸ κοινοῦ εἰσήγησιν καὶ ἔκφρασιν κοινῆς, κατὰ τὸ δυνατόν, θεολογικῆς θέσεως, διὰ πάντων δὲ τούτων τὴν πρὸς τὰ ἔξω προβολὴν τῶν διεκκλησιαστικῶν αὐτῶν σχέσεων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς κοινῆς μαρτυρίας καὶ διακονίας.

Κύριον ὄργανον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου εἶναι ἡ Γενικὴ Συνέλευσις αὐτοῦ, ἀποτελουμένη ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν-μελῶν αὐτοῦ, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀντιπροσώπων ἐκάστης ἐκκλησίας ὄντος ἀναλόγου πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν πιστῶν αὐτῶν. Οὕτω π.χ. ἀποστέλλουν ἢ μὲν καθολικὴ καὶ αἱ εὐαγγελικαὶ ἐκκλησίαι πέντε, ἢ δὲ Ἱ. Μητροπόλις Γερμανίας δύο ἀντιπροσώπους εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐκκλησιῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἐπίσκοποι τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν κατέχοντες ἡγετικὰς θέσεις ἐντὸς αὐτῶν ἢ καὶ θεολόγοι ἀσχολούμενοι εἰδικῶς μὲ θέματα διεκκλησιαστικῆς φύσεως. Ἡ καθολικὴ ἐκκλησία π.χ. ἀντιπροσωπεύεται ἀνεκαθεν διὰ τοῦ ἐκάστοτε Προέδρου τῆς ἐπὶ τῶν οἰκουμενικῶν θεμάτων Ἐπιτροπῆς τῆς Συνόδου τῶν Γερμανικῶν Ἐπισκοπῶν, αἱ δὲ εὐαγγελικαὶ ἐκκλησίαι διὰ πλειόνων ἐπισκόπων, μελῶν τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου αὐτῶν (Rat der Evangelischen Kirche in Deutschland). Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Γερμανίας ἀντιπροσωπεύεται ἐν αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 1974 καὶ ἐξῆς διὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἑλαίας κ. Αὐγουστίνου καὶ ἐνὸς ἱερέως τῆς Μητροπόλεως, εἰς δὲ τῶν 5 Προέδρων τοῦ Συμβουλίου εἶναι ἀνεκαθεν ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἑλαίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑπογραμμίζεται, νομίζομεν, ἢ ἰδιαιτέρα σημασία τὴν ὁποῖαν ἀποδίδουν αἱ ἐπὶ μέρος ἐκκλησίαι εἰς τὸ κοινὸν τοῦτο ὄργανον τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως ἐν Γερμανίᾳ.

Καὶ ἐνῶ τὸν μὲν Προεδρεῖον καὶ ἡ ἀνά τριμηνίαν εἰς τακτικὰς συνεδρίας συνεργημένη Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου καθορίζουν οὕτως εἰπεῖν τὴν γενικὴν γραμμὴν καὶ θέτουν τὰς βάσεις ἐργασίας αὐτοῦ διὰ λήψεως σχετικῶν ἀποφάσεων καὶ διεξοδικῶν συζητήσεων, ἢ καθ' ἑαυτὴ ἐργασία διεκπεραιοῦται, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τῶν δύο («ἐκτελεστικῶν ὀργάνων») αὐτοῦ, περὶ ὧν ὁ λόγος κατωτέρω:

α) «Τὸ Οἰκουμενικὸν Κέντρον» (Die Ökumenische Centrale).

Τὸ Κέντρον τοῦτο, ὡς Γραφεῖον οἰκουμενικῶν τοῦ ἀνωτέρω Συμβουλίου, προϋπήρχε μὲν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου, ἰδρυθὲν ἐν ἔτει 1947, ὑπήχθη ὅμως ἀπὸ τοῦ 1948 εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον ἀποτελοῦν ἐκτοτε μόνιμον ὑπηρεσίαν αὐτοῦ. Ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν τοῦ Γραφείου τούτου ἐν σχέσει πρὸς τὴν οἰκουμενικὴν δραστηριότητα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας εἶναι ὅτι εἰς ἐκ τῶν τριῶν θεολόγων - εἰσηγητῶν ἀντιπροσώπων ἰσαριθμῶν ἐκκλησιῶν εἶναι ὀρθόδοξος θεολόγος, ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τῆς ἑλληνορθοδόξου Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ συμπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν Γερμανίᾳ ἐν τῷ Γραφείῳ τούτῳ. Οἱ λοιποὶ τρεῖς εἰσηγηταὶ ἀντιπροσωπεύουν τὴν ρωμαιοκαθολικὴν, τὰς προτεσταντικὰς καὶ τὰς ἐλευθέρας ἐκκλησίας ἀντιστοίχως.

Δεδομένου δὲ ὅτι ἅπαντες οἱ θεολόγοι-εἰσηγηταὶ μετέχουν τῶν τακτικῶν συνεδριῶν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου, προετοιμάζοντες κατ' οὐσίαν τὰ διάφορα κείμενα καὶ ὄντες μέλη διαφόρων θεολογικῶν καὶ ἄλλων ἐπιτροπῶν, καὶ ἐπειδὴ ἡ οἰκουμενικὴ προσφορὰ ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν, ὅσον «ὁμολογιακὴ» καὶ ἐὰν εἶναι, τ.έ. εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀντιπροσωπευομένης ἐκκλησίας, ἐν τελευταία ἀναλύσει εἶναι «οἰκουμενικὴ», εἶναι ἀνάγκη, ὅπως καὶ ἐνταῦθα γίνῃ μνηεὶα τοῦλάχιστον τῶν καθηκόντων τοῦ «Οἰκουμενικοῦ Κέντρου» καὶ τῶν κυριωτέρων περιοχῶν ἐργασίας αὐτοῦ πρὸς ἀξιολόγησιν τῆς προσφορᾶς τοῦ ὀρθοδόξου ἀντιπροσώπου ἐν αὐτῷ. Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦτο εἶναι ἀπὸ τοῦ 1975 καὶ ἐξῆς ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Κέντρον, λοιπόν, ἢ Γραφεῖον, τιθέμενον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου προετοιμάζει καὶ ἐκτελεῖ τὰ ὑπὸ τῆς ὀλομελείας ἀποφασιζόμενα διὰ τῶν ἐξῆς:

1. Διὰ τῆς διεκπεραιώσεως τῆς πάσης φύσεως οἰκουμενικῆς ἀλληλογραφίας ἐπὶ θεμάτων ἀφορώντων τὰς ἐπὶ μέρος ἐκκλησίας καὶ τὴν οἰκουμενικὴν συνεργασίαν αὐτῶν. Αἱ σχετικαὶ ἐπερωτήσεις ἀναφέρονται τόσον εἰς ἀπλὰς πληροφορίας, ὅσον καὶ εἰς καθαρῶς θεολογικὰ θέματα.

2. Διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν θεολόγων-εἰσηγητῶν εἰς διαφόρους ἐπιτροπὰς (Studienkommissionen) πρὸς συζήτησιν καὶ ἀντιμετώπισιν θεολογικῶν καὶ ἄλλων προβλημάτων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ κοινῆς κατὰ τὸ δυνατόν ἀντιμετωπίσεως τούτων, ἢ, ἐνθα τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι δυνατόν, ἐκθέσεως τῆς ὀρθοδόξου θέσεως καὶ διδασκαλίας. Τοιοῦτου εἴδους ἐργασίαι (Studien) ἐγένοντο μέχρι τοῦδε σχετικῶς μὲ τὸ θέμα τῆς ἱερωσύνης, τῆς διαμυστηριακῆς κοινωνίας, τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐργαζομένων ἀλλοδαπῶν κτλ. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τούτων καθορίζουν τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμενικὴν συνεργασίαν καὶ λαμβάνονται οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς γερμανικῆς πολιτείας ὑπ' ἔψιν.

3. Διὰ κατ' ἔτος ὀργανώσεως διαφόρων οἰκουμενικῶν συνεδριῶν εἰς ὀλόκληρον τὴν Δ. Γερμανίαν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀναπτύξεως διεκκλησιαστικῶν σχέσεων ἐπὶ ἐνοριακοῦ καὶ κοινοτικοῦ ἐπιπέδου. Οὕτως παρέχεται εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ἱερεῖς, θεολόγους καὶ ἄλλους, ἐνδιαφερομένους περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ οἰκουμενικὰ θέματα, ὅπως ἀναπτύξωσιν οἰκουμενικὰς σχέσεις καὶ συντελέσωσιν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ζωῆς ἐν τῇ Δύσει. Ἐχει καταστῆ πάντως σχεδὸν παράδοσις, ὅπως εἰς ἐκ τῶν εἰσηγητῶν τῶν συνεδριῶν τούτων εἶναι ὀρθόδοξος θεολόγος.

4. Διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κέντρου, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ΠΣΕ καὶ τῆς Γραμματείας τοῦ

Βατικανού διὰ τὴν ἐνότητα τῶν χριστιανῶν, προετοιμασίας καὶ κατ' ἔτος ἐκδόσεως τῆς γνωστῆς «Οἰκουμενικῆς Ἑβδομάδος Προσευχῆς», μεθ' ὅλου τοῦ σχετικοῦ ὑλικοῦ καὶ δὴ δι' ὀλόκληρον τὸ γερμανόφωνον κοινὸν (Δυτικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Γερμανία, Αὐστρία, Ἑλβετία κτλ.) καὶ ἐπομένως καὶ διὰ τὸ ἀντίστοιχον ὀρθόδοξον πλήρωμα, τῶν σχετικῶν κειμένων μεταφραζομένων καὶ εἰς ἄλλας, προσιτὰς εἰς τοὺς ἀλλοδαποὺς γλώσσας, εἰς τὴν προκειμένην δὲ περίπτωσιν καὶ εἰς τὴν ἐλληνικὴν. Αἱ διάφοροι οἰκουμενικαὶ προσευχαὶ καὶ λατρευτικαὶ συνάξεις μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων ἔχουσι τὰ κείμενα ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς βάσιν, θέμα δὲ τῆς Οἰκουμενικῆς Ἑβδομάδος Προσευχῆς τοῦ ἔτους 1977 ἦτο π.χ. ἡ ἀκολουθία τοῦ ὀρθοδόξου «Ἐσπερινοῦ».

5. Διὰ τῆς ἰδρύσεως ἀναλόγων οἰκουμενικῶν συμβουλίων καὶ διαφόρων κύκλων σπουδῶν καὶ ἐργασίας καὶ ἐπὶ τοπικοῦ ἐπιπέδου. Κυρίως ἐνταῦθα παρέχεται ἡ δυνατότης εἰς τὸ ὀρθόδοξον στοιχεῖον διὰ μίαν ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὴν οἰκουμενικὴν καὶ ἐπὶ τόπου συνεργασίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἐξαρτᾶται πολλὰ καὶ ἡ λύσις ζωτικῆς σημασίας προβλημάτων διὰ τὰς ἐν τῇ διασπορᾷ ἐκκλησίας καὶ ἐνορίας (παροχὴ ἐκκλησιῶν καὶ τόπων λατρευτικῶν, οἰκουμενικῆς καὶ ἄλλης βοήθειας κτλ.). Θὰ πρέπει δὲ νὰ ἀναφερθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἐκτὸς τοῦ ἐν Φραγκφούρτην ἑδρεύοντος Κεντρικοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου ὑπάρχουν καὶ ἕτερα δέκα τοιαῦτα εἰς τὰ ἀντίστοιχα ὁμοσπονδιακὰ κρατίδια ὡς ἐπίσης καὶ ὑπὲρ τοὺς 300 μικροτέρου οἰκουμενικοὶ κύκλοι σπουδῶν καὶ ἐργασίας (Ökumenische Arbeits- und Studienkreise). Αἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι ἐν Γερμανίᾳ συνεργάζονται ἐνεργῶς διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν εἰς τοὺς ἀνωτέρου οἰκουμενικοὺς ὀργανισμούς.

6. Διὰ τῆς γενικωτέρας ἐγγράφου θεολογικῆς προσφορᾶς ὡς καὶ τῆς ἐκδόσεως περιοδικῶν με οἰκουμενικὸν περιεχόμενον ἢ καὶ ἐπὶ μέρους μονογραφιῶν. Τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι:

Τὸ παγκοσμίως γνωστὸν περιοδικὸν «Ökumenische Rundschau» μετὰ τῆς σχετικῆς σειρᾶς (Beihefte zur Ökumenischen Rundschau), τὰ ὁποῖα διαπραγματεύονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν συγκεκριμένον θέμα. Εἰς τὴν σειράν αὐτὴν π.χ. ἐκδίδονται τὰ κείμενα τῶν διμερῶν ἐπαφῶν καὶ θεολογικῶν συζητήσεων μεταξὺ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μόσχας. Ἡ ὀρθόδοξος προσφορὰ διὰ τῶν ἀνωτέρω δημοσιεύσεων ἐγκρίνεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι εἰς ἐκ τῶν ἐκδοτῶν αὐτῶν εἶναι καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Νίκος Νησιώτης, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν δημοσίευσιν σχεδὸν εἰς ἕκαστον τεύχος μιᾶς ὀρθοδόξου θεολογικῆς μελέτης ἢ ἀρθροῦ ὡς καὶ εἰς τὴν δημοσίευσιν ἐπισήμων ὀρθοδόξων κειμένων ἐν γερμανικῇ μεταφράσει.

Μεγίστης σημασίας εἶναι καὶ τὸ ἕτερον περιοδικὸν (Materialdienst) τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κέντρου, τιθέμενον περισσότερον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὰ προβλήματα τὰ ἀφορῶντα τὴν οἰκουμενικὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν ἐπὶ τόπου ἐνοριῶν.

Εἰδικαὶ ἐκδόσεις ἀσχολοῦμεναι μὲ πλέον συγκεκριμένα θέματα διεκκλησιαστικῆς συνεργασίας, φέρουσαι τὸν τίτλον «Ökumenische Arbeitshefte», ὡς καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκδιδόμενη οἰκουμενικὴ βιβλιογραφία «Ökumenisches Arbeitsmaterial».

Εἰς τὸ συγγραφικὸν καὶ ἐκδοτικὸν ἔργον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κέντρου δέον νὰ συμπεριληφθῶσι τέλος καὶ τὰ ἀναφερθέντα κείμενα ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Ἑβδομάδος Προσευχῆς συνοδευόμενα καὶ ὑπὸ εἰδικοῦ τεύχους ἐμπεριέχοντος ὀπτικά καὶ ἀκουστικά μέσα —audiovisuell (π.χ. δίσκους, ταινίας μαγνητοφώνου καὶ φωτογραφικὸν ὑλικὸν σχετικὸν μὲ τὸ ἐκάστοτε θέμα).

7. Διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν θεολόγων-εισηγητῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κέντρου εἰς διάφορα οἰκουμενικῆς φύσεως συνέδρια, ἐν τε τῇ Δ. Γερμανίᾳ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ὑπὸ ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὴν ἀποστολὴν ἐν συνεργασίᾳ καὶ μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

8. Τέλος δὲ διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κέντρου τηρουμένου πλήρους οἰκουμενικοῦ ἀρχείου, περιλαμβάνοντος σχεδὸν ἅπαντα τὰ οἰκουμενικὰ κείμενα καὶ ὑπὲρ τὰ 150 σχετικὰ περιοδικὰ. Τὸ ἀρχεῖον τοῦτο τίθεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν παντὸς ἐνδιαφερομένου.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω τελοῦνται ἐν στενωτάτῃ συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ὀρθοδόξου ἀντιπροσώπου ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Κέντρῳ, βασικὸν καθήκον τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ διὰ τῆς ἀνωτέρω συνεργασίας καὶ τῆς προσφορᾶς αὐτοῦ διὰ διαλέξεων γενικώτερον παρουσίας καὶ γνωστοποιήσεως τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καὶ ζωῆς εἰς τὸν μὴ ὀρθόδοξον κόσμον καὶ ἀντιστρόφως ἢ μεταφορὰ εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν γνώσεων καὶ ἄλλων στοιχείων ἐκ τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν. Πρόκειται δηλαδὴ ἐνταῦθα περὶ μιᾶς θέσεως, ἢ ὁποία καλεῖται νὰ ἐκπληρώσῃ μίαν οὕτως εἰπεῖν «γεφυρωτικὴν ἀποστολήν» (Brückenfunktion) μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ μὴ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ἐντὸς τοῦ γερμανικοῦ χριστιανισμοῦ.

β) Ἡ Γερμανικὴ Οἰκουμενικὴ Ἐπιτροπὴ (Deutscher Ökumenischer Studiausschuss).

Τὸ ἕτερον τοῦτο ὄργανον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου ἀσχολεῖται καὶ πάλιν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κέντρου καὶ κατ' ἀνάθεσιν τοῦ Συμβουλίου μόνον μὲ θεολογικὰ θέματα ἐπὶ τῷ σκοπῷ

τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐξετάσεως τούτων καὶ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν. Ἐπὶ πλέον φέρεται ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτῆς Σπουδῶν ὡς συνεκδότης τοῦ μνημονευθέντος περιοδικοῦ «Ökumenische Rundschau», μεριμνᾷ διὰ τὴν μεταφορὰν καὶ γνωστοποίησιν ἐργασιῶν καὶ κειμένων τοῦ ΠΣΕ εἰς τὸν γερμανικὸν χῶρον, ἐνδιαφέρεται ἰδιαίτερος διὰ μίαν «οἰκουμενικὴν θεολογίαν» ἐντὸς τῶν διαφόρων θεολογικῶν σχολῶν, εἴτε διὰ τῶν τακτικῶν παραδόσεων εἴτε καὶ διὰ τῶν μικτῶν-οἰκουμενικῶν σεμιναρίων. Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Γερμανίας ἀντιπροσωπεύεται καὶ εἰς τὸ ὄργανον τοῦτο διὰ δύο ἀντιπροσώπων, τοῦ καθηγητοῦ κ. Θ. Νικολάου, Βόννη, καὶ τοῦ γράφοντος τὰς γραμμὰς ταύτας. Πρὸς ἀπλῆν καὶ μόνον ἐνημέρωσιν ἀναφέρονται κατωτέρω θέματα καὶ μελέται μὲ τὰς ὁποίας ἡσχολήθη, ἐξέδωσε ἢ καὶ ἐρευνᾷ εἰσέτι τὸ ὄργανον τοῦτο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου, ἐξ ὧν καταφαίνεται καὶ ἡ οἰκουμενικὴ προσφορὰ αὐτοῦ:

1. «Salvation today» in exegetischer Sicht.
2. Einheit der Kirche — Einheit der Menschheit.
3. Technik und Macht, Das Problem der technischen Determiniertheit.
4. Interkommunion-Konziliarität.
5. Genetik und die Qualität des Lebens.
6. Rechenschaft über die Hoffnung.
7. Christliche Grosskirchen und religiöse Gruppen. Eine soziologische Untersuchung.
8. Das Recht in einer Welt des technischen und sozialen Umbruchs.
9. Rechtsfragen im Zusammenhang mit der Gewaltstudie des Ökumenischen Rates der Kirchen.
10. Die künftige Zusammenarbeit der Kirchen in der Bundesrepublik Deutschland.
11. Stellungnahme zum Entwurf der Leuenberger Konkordie.
12. Erwägungen zur politischen Lage in der Bundesrepublik Deutschland.
13. Verbindliches Zeugnis.
14. Praxis pietatis. Spiritualität im ökumenischen Kontext.
15. Fragen des interreligiösen Dialogs.
16. Symposion: «Tod und Tod Christi».

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

Ἡ ἀνωτέρω περιγραφή τῶν κυριωτέρων δραστηριοτήτων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας ἐπὶ θεμάτων διεκκλησιαστικῆς φύσεως καθιστᾷ οὐχὶ μόνον φανεράν τὴν οἰκουμενικὴν ταύτην προσφορὰν, ἀλλὰ κυρίως τὴν ἀναγκαιότητα διὰ μίαν τοιαύτην στάσιν, διὰ μίαν προσέγγισιν τῶν ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας, μίαν ἀναγκαιότητα ἢ ὁποία τοῦλάχιστον διὰ τὰς ἐν τῇ διασπορᾷ ὀρθοδόξους ἐκκλησίας ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἐκ τῆς πραγματικότητος τῆς συνυπάρξεως καὶ συμβιώσεως μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων. Ἡ μαρτυρία τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν τῇ διασπορᾷ εἶναι δυνατὴ μόνον διὰ τῆς ἐν πνεύματι ἀγάπης, ἀληθείας, εὐλικρινείας καὶ διαλόγου προσεγγίσεως πρὸς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας, οὐχὶ πάντως διὰ τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς ἀπολύτου συντηρητικότητος.

Ἰπὸ τὴν ἄποψιν αὐτὴν ἀκριβῶς καὶ μόνον δύναται τις νὰ κατανοήσῃ πλήρως, διατι αἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι τῆς διασπορᾶς ἐπιδιώκουν τὸν διάλογον καὶ τὴν προσέγγισιν πρὸς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας μέχρι καὶ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὰς καλουμένας οἰκουμενικὰς καὶ λατρευτικὰς καὶ λειτουργικὰς συναξεῖς ἢ προσευχὰς. Μία τοιαύτη συμμετοχὴ δὲν σημαίνει ὅμως κατ' ἀνάγκην καὶ «προδοσίαν» τῆς Ὀρθοδοξίας ἢ ἀλλαγὴν καὶ φθορὰν τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος, ὡς διατυπῶνται πολλάκις ὑπὸ τῶν μὴ βιούντων τὴν πραγματικότητα τῆς διασπορᾶς, ἀλλὰ συνειδητοποίησιν τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης ἀναγκαιότητος, ἢ ὁποία μόνον δυσκόλως δύναται νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν μὴ εὐρισκομένων εἰς καθημερινὴν ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων.

Ἰπὸ τὸ πνεῦμα ἀκριβῶς τοῦτο εἶναι ὀρθὴ ἢ σχετικὴ παρατήρησις τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Καλογήρου περὶ τῆς ὀρθοδόξου διασπορᾶς: «Εἰς τὰς ἐν Δυτικῇ καὶ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ...Μητροπόλεις τῆς ὀρθοδόξου ἐλληνικῆς ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διασπορᾶς... διαγράφεται εἰδικὸν πλέον ἔργον συνεπίσεως τῆς οἰκουμενικῆς δραστηριότητος τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡς ὀρθοδόξου μαρτυρίας κατὰ τὴν πλευρὰν ἐν πρώτοις τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας κέντρον σταθερὸν παραμένει ἀείποτε ἢ τοὺς ἑτεροδόξους γοητεύουσα καὶ ἐλκύουσα θεία λατρεία, ὅταν βεβαίως αὕτη διατηρῆται εἰς τὸ ἀρχέτυπον μεγαλεῖον τῆς καὶ εἰς τὴν τῇ φύσει τῆς ἀρμόζουσας σοβαρότητα. Ἄλλ' ἢ αὕτη διὰ τῆς ἐλληνικῆς διασπορᾶς διδομένη ὀρθόδοξος μαρτυρία συνεκδηλοῦται καὶ διὰ τῆς ὅλης πνευματικῆς συγκροτήσεως καὶ παραστάσεως τῶν ἐκεῖ ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων, ὡς καὶ διὰ τῆς εἰδικωτέρας θεολογικῆς ἐπιστημονικῆς κατάρτισεως καὶ ἀντιστοίχου δραστηριότητος τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ διὰ διεύρυνσιν τῶν σπουδῶν ἢ δι' ἄλλους συναφεῖς λόγους εὐρισκομένων πολυαριθμῶν πάντοτε ἐλλήνων ὀρθοδόξων θεολόγων. Ἡ παρουσία τούτων ἐν μέσῳ τοῦ ἀνεπτυγμένου ἑτεροδόξου θεολογικοῦ περιβάλλοντος ἐπι-

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΠΟΥ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝ

Έρευνα του «Κέντρου Συμπαράστασης Παλινοστούτων Μεταναστών»*

Αιτίες τών δυσκολιών

Σάν πιό συχνές αιτίες τών δυσκολιών για την έ-
ξεύρεση μιās εργασίας, τó Κέντρο διαπίστωσε:

Τήν ήλικία τών παλινοστού-
των.

Οί περισσότεροι από τούς παλινοστούντες επιστρέ-
φουν σέ μιὰ ήλικία 40-50 ετών. Αυτό και μόνο τó γε-
γονός δημιουργεί σοβαρές δυσκολίες στην πρόσληψή
τους σέ διάφορους τομείς εργασίας γιατί θεωρούνται
μη παραγωγικοί από τούς εργοδότες.

Τήν κατάσταση υγείας.

Ένα σημαντικό μεγάλο ποσοστό παλινοστούν-
των επιστρέφοντας στην Ελλάδα δέν έχει την σωματι-
κή και ψυχική άντοχή νά αναλάβει μιὰ νέα εργασία
σέ βιομηχανικές μονάδες ή κάπου άλλου. Άς σημειω-
θεί ότι οι περισσότεροι Έλληνες πού εργάστηκαν στό

* Συνέχεια έκ τής σελ. 203 τού ύπ' αριθ. 10 τεύχους.

ζητείται κατά κανόνα υπό τού τελευταίου τούτου
συστηματικώς και έκλαμβάνεται, όταν ή ανταπόκρι-
σις τυγχάνη υπεύθυνος και επιτυχής, ως έκφρασις ή
οικουμενική μαρτυρία τής πάντοτε αναγκαιούσης
συμβολής τού όρθοδόξου παράγοντος εϊς τās πνευ-
ματικές αναζητήσεις και τās εξ αυτών προσδιορι-
ριζομένης θεολογικής έμβαθύνσεις και επιτεύξεις τού
παρόντος, αι όποϊαι ως επί τó πλείστον έχουν άκρι-
βώς εκεί, εϊς τόν έτερόδοξον χριστιανικόν και έκκλη-
σιαστικόν κόσμον, τó προβάδισμα εϊς τās έκδηλώσεις
τής πνευματικής ζωής, ως γνησίας πνευματικής άφυ-
πνίσεως και επιδιώξεως⁵.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΠΑΣΔΕΚΗΣ Δρ. Θ.

Φραγκφούρτη

5. Ιωάννου Καλογήρου, 'Η όρθόδοξος διασπορά κατά
την εποχήν τής οικουμενικής κινήσεως, έν: 'Ο κόσμος τής
'Ορθοδόξης (= Έταιρία Μακεδονικών Σπουδών), Θεσσαλο-
νίκη 1968, 181-182.

έξωτερικό, π.χ. Δ. Γερμανία, έκαναν βαριές δουλειές,
έκαναν υπερωρίες ή εργάζονταν με τó κομμάτι (ΑΚ-
ΚΟΡΝΤ), γεγονός πού είχε σοβαρές επιπτώσεις για
την υγεία τους.

Τήν έλλειψη ειδίκευσης.

Οί περισσότεροι Έλληνες εργάτες στην Δ. Ευρώπη
παρόλο πού δέν είχαν αποκτήσει κάποια επαγγελματι-
κή ειδίκευση, επιστρέφοντας στην Ελλάδα έλπίζον
ότι έδώ θα προσληφθούν σαν ειδικευμένοι εργάτες, με
βάση την δουλειά πού έκαναν εκεί. Αυτό όμως δέν συμ-
βαίνει στην πραγματικότητα. Έτσι προσλαμβάνονται
σαν άνειδίκευτοι εργάτες και αμείβονται με ήμερομί-
σθιο, πού σύμφωνα με τīs τελευταίες συλλογικές συμ-
βάσεις ανέρχεται σέ 417 δρχ. μικτά από 15.279 (από
1.1.1980 476 δρχ. μικτά), δηλαδή 10.500 δρχ. μη-
νιαιώς και 11.000 δρχ. από 1.1.1980.

Άπό σχετικά στοιχεία τού ΙΝΚΑ (Ίνστιτούτο Κα-
ταναλωτών) τού Μαΐου 1979 προκύπτει όμως ότι για
την συντήρηση μιās τετραμελούς οικογένειας με πατέ-
ρα εργάτη απαιτείται εισόδημα 35.000 δρχ. τουλάχι-
στον μηνιαιώς. Έκτός αυτού, ό πληθωρισμός στην Έλ-
λάδα, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, ανέθηκε στό
25%, ενώ οι μισθοί αύξήθηκαν μόνο κατά 10% πε-
ρίπου.

Άπό την άλλη πλευρά όμως και οι έλάχιστοι από
τούς παλινοστούντες πού κατάφεραν νά αποκτήσουν
μιὰ επαγγελματική ειδίκευση στό έξωτερικό, δυσκο-
λεύονται νά αξιοποιήσουν τīs επαγγελματικές τους γνώ-
σεις στην Ελλάδα λόγω έλλειψης αντίστοιχων βιομη-
χανιών.

Εϊδικό Πρόβλημα: Προβλήμα-
τα έξεύρεσης εργασίας νεαρών
Έλλήνων χωρίς ικανοποιητική
γνώση τής έλληνικής γλώσσας.

Ό τρόπος εκπαίδευσης τών Έλληνόπουλων στή Δ.
Γερμανία έχει σοβαρές συνέπειες και στην επαγγελ-
ματική αποκατάσταση τών παιδιών πού επιστρέφουν.

Οί έμπειρίες τού Κ.Σ.Π.Μ. κατά τή διετή λειτουρ-
γία του απέδειξαν ότι είναι σχεδόν αδύνατο νά βρούν
μιὰ κατάλληλη εργασία στην Ελλάδα εκείνοι οι νέοι

και οι νέες που στη Γερμανία πήγαν μόνο σε γερμανικό σχολείο και δεν ξέρουν αρκετά ελληνικά. Ακόμη και με άπταιστη γνώση της γερμανικής γλώσσας μπορούν συνήθως να βρουν μόνο βοηθητικές δουλειές ή δουλειές για άνειδίκευτους, γιατί οι εργοδότες κατά κανόνα ζητούν καλή γνώση και της ελληνικής γλώσσας.

Η συμβολή του Κέντρου στην εξεύρεση εργασίας.

Για τις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες παρουσιάζονται ιδιαίτερες δυσκολίες επαγγελματικής αποκατάστασης το Κ.Σ.Π.Μ. βοηθάει ως εξής: Με λεπτό χειρισμό βοηθιέται αρχικά το άτομο που δυσκολεύεται να συνειδητοποιήσει την σημερινή του κατάσταση στην πατρίδα. Παράλληλα του παρέχονται όλες εκείνες οι πληροφορίες (για τις υπάρχουσες δυνατότητες στην Ελλάδα και τους τρόπους ενέργειας) που είναι απαραίτητες για να δραστηριοποιηθεί το άτομο και να αναλάβει μόνο του πρωτοβουλίες, ώστε να βρει τη λύση που του ταιριάζει.

Σαν τελευταία λύση για όσες περιπτώσεις παλιννοστούντων στάθηκε αδύνατο να τακτοποιηθούν μόνοι τους, γίνεται μια συστηματική προσπάθεια να εξευρεθεί μια δυνατότητα απασχόλησης των ενδιαφερομένων σε μια επιχείρηση ή ένα εργοστάσιο κλπ., ανάλογα πάντα με την προσωπικότητα και τις ικανότητές τους, με μια απ' ευθείας επικοινωνία του Κέντρου με τους αρμόδιους των επιχειρήσεων.

Με τον τρόπο αυτό λύνεται συχνά το πρόβλημα της επαγγελματικής αποκατάστασης των παλιννοστούντων που επισκέπτονται το Κέντρο. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι βρίσκεται πάντα η ιδανικότερη λύση για τον καθένα.

3. 2. 4. Προβλήματα παιδιών.

Γενικές παρατηρήσεις.

Τα περισσότερα από τα παιδιά των παλιννοστούντων κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμογής στο σχολικό και κοινωνικό τους περιβάλλον.

Ο τρόπος αντιμετώπισης και ο χρόνος που απαιτείται για το ξεπέραςμα αυτών των δυσκολιών και προβλημάτων έχει άμεση σχέση με τις ιδιαίτερες οικογενειακές και περιβαλλοντολογικές συνθήκες που έζησε και μεγάλωσε το κάθε παιδί. Έτσι από την αρχή είναι απαραίτητο να παρατηρηθούν τα εξής:

1. Τα παιδιά που έζησαν τα πρώτα παιδικά τους χρόνια στην Ελλάδα και στη συνέχεια ακολούθησαν τους γονείς τους στο εξωτερικό, επιστρέφοντας έχουν να αντιμετωπίσουν λιγότερα προβλήματα με το κοινωνικό τους περιβάλλον.

2. Τα παιδιά όμως εκείνα τα οποία γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε μια ξένη χώρα έχουν να αντιμετωπίσουν και τα μεγαλύτερα προβλήματα προσαρμογής τους στον ελληνικό χώρο. Τα παιδιά αυτά διέρχονται μια κρίση ταυτότητας γιατί στη Γερμανία αισθάνονται και αποκαλούνται Έλληνες και στην Ελλάδα αισθάνονται και αποκαλούνται «γερμανάκια».

Αιτίες των δυσκολιών.

Κύρια αιτία των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά μετά την επιστροφή τους στην Ελλάδα ήταν ή κατάσταση στη χώρα που ζούσαν ή όποια χαρακτηρισίζονταν από την έλλειψη ουσιαστικής επικοινωνίας με τους γονείς τους, (δολοήμερη απασχόληση των γονιών τους), την στέρηση βασικών συναισθηματικών εμπειριών στην κρίσιμη φάση ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους (περιορισμένες σχέσεις με άλλα παιδιά και φιλικά τους πρόσωπα), την κρίση «ταυτότητας» και το συναίσθημα μειονεκτικότητας, τον εμπειρικό και συγκεχυμένο αντίστοιχο τρόπο εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης, την κοινωνική απομόνωση και την έλλειψη διεξόδου. Όλα αυτά οδήγησαν πολλά από τα παιδιά των μεταναστών σε ψυχική καταπίεση και απομόνωση.

Από την άλλη μεριά τα προβλήματα αυτών των παιδιών γίνονται ακόμη μεγαλύτερα στην Ελλάδα επειδή η ελληνική κοινωνία δεν είναι προετοιμασμένη να αντιμετωπίσει τέτοιου είδους καταστάσεις. Π.χ. όταν το Κέντρο απευθύνθηκε σε εκπαιδευτικούς του Δημοσίου και ζήτησε τη γνώμη τους για την απόδοση αυτών των παιδιών στο μάθημα της ελληνικής γλώσσας, η απάντηση μερικών ήταν ότι αυτά τα παιδιά παρουσιάζουν γενική καθυστέρηση και άπροθυμία που, κατά την γνώμη τους, οφείλεται σε κληρονομικούς λόγους (!).

Σημερινή κατάσταση των παιδιών των παλιννοστούντων.

Τα προβλήματα προσαρμογής των παιδιών των παλιννοστούντων στον ελληνικό χώρο, έχουν άμεση σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε στη χώρα όπου ζούσαν.

Η έλλειψη αυτοπεποίθησης, ή ανασφάλεια, ή επιθετικότητα ή υπερβολική ενδοστρέφεια, οι δυσκολίες στην ελληνική γλώσσα και η μειωμένη απόδοση στα σχολικά μαθήματα, είναι τα κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα των παιδιών αυτών.

Μια τέτοια εξελικτική πορεία όρισμένων παιδιών παλιννοστούντων είχε σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση ψυχολογικών ή ψυχοπαθολογικών καταστάσεων — προβλημάτων, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που ήταν απαραίτητη ή συμβουλή ενός ψυχιάτρου.

Ο ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γ Ν Ω Μ Ο Λ Ο Τ Η Σ Ι Σ

Ἐπὶ τοῦ διαβιθασθέντος μοι ὑπ' ἀριθ. Σ.Π. 1266)27.3.1980 ἀπὸ 26.3.1980 ἀσκηθέντος ἐκκλήτου ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἡ ζητουμένη γνώμη ἡμῶν ἔχει ὡς κάτωθι:

Ι. Τὸ ἀσκηθὲν ἐκκλητικὸν παρίσταται νόμῳ τύποις ἐμπρόθεσμον καὶ νομότυπον, πληρὴν τυγχάνει ἀπαράδεκτον διὰ τοὺς κάτωθι εἰδικῶς ἀναφερομένους λόγους.

Διὰ τῆς παραγράφου 2 ἄρθρου 44 τοῦ ν. 590)77 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ὁ Πολιτικῶς νομοθέτης ὥρισεν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ὅρου ΣΤ' τῆς ἀπὸ 4.9.1928 Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως παρεχόμενον δικαίωμα ἐκκλήτου ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἔχουν καὶ οἱ Μητροπολίται τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὀριζομένων διὰ τοῦ ὅρου ΣΤ' τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως καὶ παραγρ. 2 ἄρθρου 44 ν. 590)77 ἀνεκδοιάστως προκύπτουν ὅτι:

α) Δικαίωμα ἐκκλήτου πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην παρέρχεται μόνον εἰς τοὺς Μητροπολίτας τῆς Αὐτοκεφάλου καὶ αὐτοδιοικουμένης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς τοιούτων νοουμένων μόνον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ν. 590)77 διαπομαίνουσι Μητροπόλεις καὶ ἀσκοῦν τὰς ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου πομπαντικὰς καὶ διοικητικὰς ἐξουσίας τῆς Συνταγματικῶς προστατευομένης Ἐκκλησίας τῆς Ἐπικρατοῦσης θρησκείας. Τοῦτο σαφὲς καθίσταται ἐκ τῆς ἐν τῷ νόμῳ ἐκφράσεως τοῦ νομοθέτου χρησιμοποιούντος ἐν τῇ παραγρ. 2 ἄρθρου 44 τὴν λέξιν «Μητροπολίται». Ἐὰν ὁ νομοθέτης ἤθελε νὰ χο-

ρηγήσῃ δικαίωμα ἐκκλήτου πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην εἰς πάντας τοὺς κατέχοντας τὸν 3ον Ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν Κληρικούς θὰ ἐχρησιμοποίησεν τὴν λέξιν «Ἀρχιερεῖς».

Ἐπι περαιτέρω διὰ τῶν ἐν τέλει τῆς παραγρ. 2 ἄρθρου 44 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ὀριζομένων «... μὴ ἐπιτροπομένης ὁμοῦ τῆς ἐνάρξεως διαδικασίας πληρώσεως τοῦ θρόνου πρὸ τῆς παρελεύσεως ἔτους ἀπ' ἧς διεβιβάσθη ἡ διογραφία» ἀδιαμφισβήτητον καθίσταται ὅτι ἡ διάταξις ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας καὶ μόνον (ὄρατε ἀνωτέρω).

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅλου περιεχομένου τῆς ἀναφερομένης εἰς τὸν νόμον Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τῆς 4.9.1928, διὰ τῆς ὁποίας ρυθμίζονται τὰ τῶν «ἀρχιερέων τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπαρχιῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου» καταδήλως προκύπτει ὅτι, τὸ διὰ τοῦ ὅρου ΣΤ' τῆς πράξεως δικαίωμα ἐκκλήτου, ἔχουν μόνον οἱ «ἐπαρχιοῦχοι» Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ διαπομαίνοντες καὶ διοικούντες κατὰ τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μητροπολίται τῶν Νέων Χωρῶν.

Ἐπὶ τὰ δεδομένα ταῦτα τὸ ἀπὸ 26.3.1980 ἐκκλητικὸν ἀσκεῖται ἀπαρδέκτως ὑπὸ Ἀρχιερέως μὴ δικαιοῦμένου οὔτε ἐκ τοῦ ὅρου ΣΤ' τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως οὔτε ἐκ τῆς παραγρ. 3 ἄρθρου 44 ν. 590)77, καθ' ὅσον ὡς καὶ διὰ τοῦ ἐκκλήτου ὁμολογεῖται ὁ ἀσκήσας τοῦτο τυγχάνει Τιτουλάριος Μητροπολίτης, εὐρισκόμενος εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

β) Ἀπαρδέκτως ὡσαύτως ἀσκεῖται τὸ ὡς ἄνω ἐκκλητικὸν κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3)1980 ἀποφάσεως τοῦ

3. 2. 5. Τὸ σ χ ο λ ι κ ὸ π ρ ὅ β λ η μ α .

Δ ι α π ί σ τ ω σ η .

Ἐνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα προβλήματα ποῦ ἀπασχολεῖ γονεῖς καὶ παιδιά, εἶναι οἱ δυσκολίες ποῦ ἀντιμετωπίζουν τὰ παιδιά στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Τὸ Κέντρο ἔχει διαπιστώσει ὅτι παιδιά μεταναστῶν, τὰ ὁποῖα δὲν παρακολούθησαν ποτὲ μέχρι σήμερον ἑλληνικὰ σχολεῖα ἢ ἑλληνικὰς τάξεις στὶς χώρες ποῦ ζοῦσαν ἔχουν καὶ τὶς μεγαλύτερες δυσκολίες κατὰ τὴν ἐνταξίαν τους στὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Ἀκόμη ὁμοῦ καὶ ἐκεῖνα τὰ παιδιά ποῦ μπόρεσαν νὰ παρακολουθήσουν στὴν ξένη χώρα ἑλληνικὰ σχολεῖα, παρουσιάζουν σοβαρὰς ἐλλείψεις (καὶ ὄχι μόνον στὰ μαθήματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας) ὅπως διαπιστώνεται καὶ ἀπὸ τοὺς ἑλληνες ἐκπαιδευτικούς. Πολλοὶ γονεῖς ἀναγκάζονται νὰ πληρώσουν μεγάλα ποσὰ σὲ ἰδιωτικὸς δασκάλους γιὰ νὰ κάνουν στὰ παιδιά τους φροντιστηριακὰ μαθήματα. Ἐπισκέπτες τοῦ Κέντρου ἀναφέρουν ποσὰ μέχρι 8.000 δραχμὲς μηνιαίως. Δηλαδή ἕνα ποσὸ μεγαλύτερον καὶ ἀπὸ τὸ ἐπίδομα ἀνεργίας.

(Συνεχίζεται.)

Δευτεροβαθμίου δι' Αρχιερείς Συνοδικού Δικαστηρίου καθ' όσον ή ώς άνω άποφάσεις, μη άποφαινομένη επί τής ουσίας τής άσκηθείσης έφέσεως κατά τής ύπ' άριθ. 4)1979 καταδικαστικής άποφάσεως του Πρωτοβαθμίου δι' Αρχιερείς Συνοδικού Δικαστηρίου, δέν είναι τελεσίδικος (καταδικαστική) άποφάσεις ώς άξιοί ή παρ. 2 άρθρ. 44 ν. 590)77.

Ός όμολογείται και διά του έκκλήτου τού Δευτεροβάθμιον δι' Αρχιερείς Συνοδικόν Δικαστήριον άπέρριψεν ώς «τύποις άπαράδεκτον» τήν άσκηθείσαν έφεσην κατά τής πρωτοβαθμίου καταδικαστικής άποφάσεως.

Ούτως τ ε λ ε σ ί δ ι κ ο ς καταδικαστική άπόφάσεις, μετά τήν κατά τά άνωτέρω άπόρριψιν ώς άπαράδεκτου τής, κατ' άρθρ. 133 ώς έτροποποιήθη ύπό του άρθρου 7 του Ν.Δ. 1714)42 και άντικατεστάθη τελικώς ύπό του άρθρου 15 του ν. 893)43 και ισχύει νύν δυνάμει του άρθρου 44 παρ. 1 του ν. 590)77, έφέσεως είναι ή καθ' ής ήσκήθη ή άπορριφθείσα έφεση ύπ' άριθ. 4)1979 άπόφασιν του Πρωτοβαθμίου δι' Αρχιερείς Δικαστηρίου.

Τούτο όμολογείται και διά του έκκλήτου, δι' όν λόγον ό έκκαλών συνεξεκάλωσε και τήν άπόφασιν του Πρωτοβαθμίου δι' Αρχιερείς Δικαστηρίου (όρατε έκκλητον).

II. Διά του έκκλήτου προβάλλονται κατά τής ύπ' άριθ. 3)1980 άπορριψάσης «ώς τύποις άπαράδεκτον» τήν έφεσην κατά τής πρωτοδίκου καταδικαστικής άποφάσεως ότι 1) 'Η έφεση ήσκήθη διά του παραστάντος ώς συνηγόρου του κατά τήν πρωτόδικον δίκην πληρεξουσίου του έκκαλούντος 2) 'Η μη προσάρτησις εις τήν έκθεση καταθέσεως έφέσεως του έγγραφου τής ειδικής έντολής βαρύνει δήθεν τόν Γραμματέα 3) 'Η ώς άνω άξίωσις του νόμου (άρθρ. 136) είναι τυπική, καλυπτομένη δήθεν «κατά τά έν τοις κοσμικοις νόμοις επί αναλόγων θεμάτων κρατούντα» διά τής έμφανίσεως (του έφεσειόντος) ένώπιον του Δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου (όρατε έκκλητον).

Τά τής Έκκλησιαστικής ποινικής δίκης (προδικασίας και κυρίας διαδικασίας) καθορίζονται άποκλειστικώς ύπό του ειδικού νόμου 5383)32 «περι Έκκλησιαστικών δικαστηρίων και τής πρό αυτών διαδικασίας». Τώ λόγω τούτω άπαντες οί ώς άνω, διά του έκκλήτου, ισχυρισμοί του έκκαλούντος παρίστανται μη νόμιμοι.

α) Άσκησιν έφέσεως «έπ' όνόματι του πρωτοδίκως καταδικασθέντος δύναται νά άσκήση και ό παραστάς κατά τήν συζήτησιν συνηγόρος» μόνον κατά τήν κοινήν ποινικήν διαδικασίαν διότι τούτο ρητώς όρίζεται διά τής παραγρ. 1 άρθρου 465 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας.

Άντιθέτως δι' άρθρου 136 του ειδικού νόμου 5383)32 ρητώς ειδικώς όρίζεται ότι «'Η έφεση άσκει-

ται... ύπό του καταδικασθέντος α υ τ ο π ρ ο σ ώ π ω ς ή δ ι α τ ο υ λαβόντος πρός τούτο έ γ γ ρ α φ ο ν έ ν τ ο λ ή ν κ λ η ρ ι κ ο υ ».

6) Είς τό τέλος του ώς άνω άρθρου 136 του ειδικού νόμου όρίζεται ότι «... τό έγγραφον τής έντολής προσαρτάται εις τήν έκθεση».

Τά αυτά εφαρμόζονται και εις τήν κοινήν ποινικήν δίκην, του άρθρου 465 παρ. 1 Κώδ. Ποιν. Δικονομίας όρίζοντος «... αυτοπροσώπως είτε δι' αντιπροσώπου ειδικήν έχοντος έντολήν διά συμβολαιογραφικού έγγραφου δεδομένην και προσαρτωμένην έν τή σχετική έκθεση».

γ) 'Η ώς άνω άξίωσις του νόμου δέν καλύπτεται διά τής έμφανίσεως του έκκαλούντος ένώπιον του Δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου. Τούτο σαφώς όρίζεται διά των εις άρθρον 139 του ν. 5383)32 κατά τά όποια: «Τό άρμόδιον Συνοδικόν Δικαστήριον έν ά π ο υ σ ί α του έκκαλούντος έξετάζει τό τύποις παραδεκτόν τής έφέσεως».

Άλλά και κατά τόν κοσμικόν νόμον, ήτοι τόν Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, τόν όποιον ό έκκαλών άπαράδεκτως επικαλείται ώς δήθεν εφαρμοζόμενον αναλόγως εις τήν Έκκλησιαστικήν ποινικήν δίκην, δι' άρθρου 476 ειδικώς όρίζεται ότι περί των τύποις άπαράδεκτου «τό άρμόδιον... δικαστικόν Συμβούλιον ή Δικαστήριον (έν συμβολίω) κατά πρότασιν του Εισαγγελέως και άκούσαν των τυχόν α υ τ ο κ λ ή τ ω ς έμφανισθέντων διαδίκων κηρύσσει άπαράδεκτον τό ένδικον μέσον και διατάσσει τήν έκτέλεσιν τής προσβληθείσης άποφάσεως...».

Διά τήν πληρότητα των άμέσως άνωτέρω άναφερομένων ύπομινήσεται ότι διά του άρθρου 10 του Α.Ν. 230)67 έτροποποιήθη ή προϊσχύσασα διάταξις τής παρ. 1 άρθρου 476 του Κώδ. Ποινικής Δικονομίας διά τής όποιας ώρίζετο ώς ύποχρεωτική ή κλήτευσις των διαδίκων επί πάσης περιπτώσεως άπαράδεκτου του ένδίκου μέσου.

Άντιθέτως πρός τά εις τό έκκλητον έν τή έρμηνεία και εφαρμογή τής άξιώσεως τής παρ. 1 άρθρου 465 Κώδ. Ποιν. Δικονομίας όπως τό συμβολαιογραφικό έγγραφον τής παρεχομένης έντολής άσκήσεως ένδίκου μέσου προσαρτάται εις τήν σχετικήν έκθεση» ή παγία νομολογία δέχεται «έν δέν προσαρτηθή εις τήν έκθεση τό ειδικόν πληρεξούσιον είναι (τύποις) άπαράδεκτον τό ένδικον μέσον» (Α.Π. 402, 406)1963. 27)1962).

γ) Όρίζοντος του άρθρου 139 του νόμου 5383)32 ότι: «Τό άρμόδιον Συνοδικόν Δικαστήριον έν ά π ο υ σ ί α του έκκαλούντος έξετάζει τό τύποις παραδεκτόν τής έφέσεως. Έάν κρίνη τήν έφεσην έκπροθέσμως γενομένην ή άλλως κατά τ ύ π ο υ ς ά παράδεκτον άπορρίπτει αυτήν ά ν ε υ έ τ ε ρ α ς έ ρ ε υ ν η ς... Έάν κρίνη τήν έφεσην παραδεκτήν

κατά τύποις προβαίνει εις την εξέτασιν τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως» κατά ταῦτα τοῦ νόμου οὕτως ὀρίζοντος πάντα τὰ ἐναντία (ὁρᾶτε ἀνωτέρω) διὰ τοῦ ἐκκλήτου προβαλλόμενα κατά τῆς ὑπ' ἀριθ. 3)1980 ἀπορριπτικῆς ἀποφάσεως τοῦ Δευτεροβαθμίου δι' Ἀρχιερεῖς Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐλέγχονται κατά τὰ προαναφερόμενα μὴ νόμιμα.

III. Ὡς ἔχει ἐν ἐκτάσει ἀναφερθῆ διὰ τῆς ἀπὸ 27 Μαρτίου 1980 γνωμοδοτήσεως ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἀσκηθέντος, κατ' ἄρθρον 44 παρ. 2 ν. 690)77, ἐκκλήτου κατά τῆς ὑπ' ἀριθ. 2)1980 καταδικαστικῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ Δευτεροβαθμίου δι' Ἀρχιερεῖς Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δίκης πραγματοποιῆται ἢ ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, τῶν ἐντολῶν τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, θεμελιωμένη ποινικῆ ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν τῇ ποινικῇ ἐξουσίᾳ τῆς ἡ Ἐκκλησία ἐνεργεῖ ἀνελέγκτως καὶ ἀνεμποδίστως ὡς καθαρῶς πνευματικὸς Ὄργανισμός. Διὰ τῆς ἐπιβολῆς Κανονικῶν ποινῶν πειθαναγκάζει τὰ Μέλη Αὐτῆς Κληρικούς καὶ Μοναχοὺς νὰ ἐκπληρῶνουν τὰ χρεῖα καὶ τὰ καθήκοντα τῆς ὁμολογίας αὐτῶν.

Διὰ τοῦ Πολιτειακοῦ νόμου 5383)32 «περὶ ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας» ἔχουσι καθορισθῆ τὰ τῆς προδικασίας καὶ τῆς κυρίας διαδικασίας ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων.

Διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1940 παγίας νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἔχει γίνεαι δεκτὸν ὅτι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια εἶναι ὄργανα πνευματικὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῶν ὁποίων ὡς προαναφέρεται ἐπιδιώκεται ἢ κατὰ τὸ δυνατόν «τελειώσει» τοῦ Ἐκκλ. Πληρώματος. Δὲν εἶναι οὔτε εἰδικὰ ποινικὰ δικαστήρια οὔτε διοικητικὰ ἢ πειθαρχικὰ Συμβούλια ἢ Ἐπιτροπαί. Δὲν ἔχουσι καμμίαν ὁμοιότητα μὲ τὰ Δικαστήρια τῆς Πολιτείας, τὰ ὁποῖα προβλέπονται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καὶ δικαιοδοτοῦν κατὰ τὰς διατάξεις τῶν εἰδικῶν περὶ αὐτῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐφαρμόζονται, οὔτε εὐθέως οὔτε κατ' ἀναλογίαν, ἐπὶ τῆς προδικασίας καὶ τῆς κυρίας διαδικασίας ἐνώπιον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων (Σ.τ.Ε. 830)1940, 2800)72, ὀλομέλεια, 2548)73, 36)1975, 3)Π.1.80 Ἐπιτροπῆς Ἀναστολῶν καὶ Ἀρειος Πάγος 120)1969).

Διότι ὡς προαναφέρεται ὁ ἐκκαλῶν ἀπαράδεκτος ἐπικαλεῖται ἀνάλογον ἐφαρμογὴν «τῶν ἐν τοῖς κοσμικοῖς νόμοις ἐπὶ ἀναλόγων θεμάτων κρατούντων» (ὁρᾶτε ἀνωτέρω καὶ ἀπὸ 26.3.80 ἐκκλήτων) ἀπαραίτητον κρίνεται νὰ καταδειχθῆ ὅτι τὰ εἰς τὸ ἐκκλήτων δὲν εὐρίσκουν νόμιμον ἔρεισμα οὐδὲ εἰς τὰ οἰκεία ἄρθρα τοῦ «κοσμικοῦ» Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

Τῇ ἀληθείᾳ διὰ τῶν ἄρθρων 462-476 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας ὀρίζονται τὰ τῆς ἀσκήσεως ἐνδίκων μέσον κατὰ κοινῶν ποινικῶν ἀποφάσεων.

Εἰδικώτερον δι' ἄρθρου 465 ὀρίζεται ὅτι τὸ εἰς τὸν διάδικον ἀνήκον ἐνδικὸν μέσον δύναται νὰ ἀσκήσῃ οὗτος εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε δι' ἀντιπροσώπου εἰ δ ι κ ἢ ν ἔχοντος ἐντολὴν διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου δεδομένην καὶ προσαρτωμένην ἐν τῇ σχετικῇ ἐκθέσει.

Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς ἀνωτέρω διατάξεως ἀρχικῶς, ἐπὶ μακρόν, ἡ νομολογία τῶν κοινῶν Ποινικῶν Δικαστηρίων ἐδέχετο ὅτι εἰς τὴν εἰδικὴν ἐντολὴν πρέπει νὰ ἀναφέρεται ὁ ἀριθμὸς τῆς συγκεκριμένης ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου ἢ τοῦ Συμβουλίου κατὰ τῶν ὁποίων ἀσκεῖται τὸ ἐνδικὸν μέσον.

Ὡς ὅμως ὀρθῶς, διὰ τῆς νεωτέρας, ἐν Ὀλομέλειᾳ ὑπ' ἀριθ. 95)1966 ἀποφάσεώς του (Π. Χρονικὰ ΙΣΤ', 276) ἀπεφάνθη ὁ Ἀρειος Πάγος, ἡ ἐννοία τῆς εἰδικῆς ἐντολῆς πληροῦται ὅταν παρέχεται τὸ δικαίωμα προσβολῆς ἐκδοθείσης ἢ μελλούσης νὰ ἐκδοθῆ ἀποφάσεως, πάντοτε ὅμως προσαρτωμένου εἰς τὴν σχετικὴν ἔκθεσιν τοῦ εἰδικοῦ πληρεξουσίου. τοῦ Δικαστηρίου κρίνοντος ἐὰν τὸ προσαρτωμένον εἰς τὴν ἔκθεσιν ἐγγράφον ἔχει τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἐννοίαν τῆς εἰδικῆς ἐντολῆς (Α. Π. 100)58).

Ἐὰν δὲν προσαρτηθῆ εἰς τὴν ἔκθεσιν ἀσκήσεως τοῦ ἐνδίκου μέσου τὸ ἐγγράφον τοῦ εἰδικοῦ πληρεξουσίου, ὡς ὀρίζει τὸ ἄρθρον 465 παρ. 1, τὸ ἀσκηθὲν ἐνδικὸν μέσον εἶναι ἀπαράδεκτον (Α. Πάγος 402, 406)63, 27)62).

Οὕτω μὴ ἰσχυριζομένου μάλιστα τοῦ ἐκκαλοῦντος ὅτι ὁ καταθέσας τὴν ἔφεσιν κληρικὸς εἶχεν λάβει «πρὸς τοῦτο ἐγγράφον ἐντολὴν» ἢ ὅποια καὶ προσηρτήθη εἰς τὴν συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως τοῦ ἐκδόντος τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, τὸ Δευτεροβάθμιον δι' Ἀρχιερεῖς Συνοδικῶν Δικαστηρίων, κατ' ὀρθὴν ἐρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ἄρθρων 136 καὶ 139 τοῦ ν. 5383)32, «ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ἐκκαλοῦντος» ἐξήτασε τὸ τύποις παραδεκτὸν τῆς ἐφέσεως καὶ κρίναν ὅτι ἡ ἔφεσις ἠσκήθη «τύποις ἀπαράδεκτως» ἀπέρριψεν αὐτήν «ἀνευ ἐτέρας ἐρεῦνης» καὶ πάντα ὅσα, ἀντιθέτως ἰσχυρίζεται ὁ ἐκκαλῶν εἶναι ἀπορριπτέα ὡς μὴ νόμιμα.

IV. Ἀβάσμιμα ὡσαύτως, μὴ νόμιμα καὶ ἀπορριπτέα, κρίνονται καὶ τὰ εἰς τὸ ἐκκλήτων ὅπως ἡ Αὐτοῦ Θεῖα Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης «ἐντελεῖται τῷ Δευτεροβαθμίῳ δι' Ἀρχιερεῖς Συνοδικῶν Δικαστηρίῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ προβῆ εἰς τὴν κατ' οὐσίαν καὶ τὴν ἐν πνεύματι δικαίου εξέτασιν τῆς ὑποθέσεως» (ὁρᾶτε ἐκκλήτων φύλλον 2ον).

Ὡς ἔχομεν γνωμοδοτήσει καὶ ἐπὶ ἐτέρων ἀσκηθέντων «ἐκκλήτων» ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ

ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑΙ ΣΥΛΛΟΓΑΙ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ*

Ο συνάδελφος κύριος Paul Lemerle, ξένος εταῖρος τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας, προσφέρει δι' ἐμοῦ τὸ μόλις ἐκδοθὲν βιβλίον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Les plus anciens recueils des Miracles de Saint Démétrius et la pénétration des Slaves dans les Balkans, I. Le texte, «Le Monde byzantin», Paris, Editions du Centre National de la Recherche Scientifique, 1979, σελ. 268. Θὰ συνοδεύσω τὴν προσφορὰν του μὲ ὀλίγας παρατηρήσεις.

Ἡ ἐνασχόλησις τοῦ κ. Lemerle μὲ τὰ «Θαύματα» τοῦ Ἁγίου Δημητρίου χρονολογεῖται ἀπὸ μιᾶς τριακονταετίας. Κύριον σταθμὸν εἰς τὰς ἀναζητήσεις του ἀποτελεῖ ἡ πρόδρομος ἀνακοίνωσις εἰς τὸ ἑνατον Διεθνὲς Συνέδριον τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τῷ 1953 καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ δημοσίευσις τῆς πραγματείας «Invasions et migrations dans les Balkans depuis la fin de l' époque romaine jusqu'au VIIIe siècle» (1954). Πλήρης

* Ἡ παρουσίασις τοῦ ἔργου τοῦ Καθηγητοῦ κ. Paul Lemerle ἐγένετο ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας, τὴν 13ην Μαρτίου 1980.

Πατριάρχου κατ' ἐφαρμογὴν τῆς παραγρ. 2 ἄρθρον 44 τοῦ ν. 590)77, κατὰ τὸ Κ α ν ο ν ι κ ῶ ς ἀνεγνωρισμένον εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην δικαίωμα «καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις θρόνοις γινομένας ἀμφισβητήσεις ἐπιτηρεῖν καὶ διορθοῦσθαι καὶ πέρας ἐπιτιθέναί ταῖς κρίσεις» ἀναφέρεται εἰς τὴν κρίσιν τῆς Αὐτοῦ Θείας Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐπὶ τῆς οὐσίας οἷα μαρτυρεῖται ἐκ τῆς διαβιβαζομένης Αὐτῷ δικογραφίας (δρᾶτε ἄρθρον 44 παρ. 2 ν. 590)77).

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀποτελεῖ ἐρμηνευτὴν τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ οὐχί, λόγῳ τῶν ἐν Ἑλλάδι σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τῶν ἰσχυροῦσάν εἰς τὴν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος δικονομικῶν διατάξεων καί, καθ' ἡμᾶς, ἀνεπιτρέπτως ἐπιχειρεῖται, διὰ τοῦ ἐκκλήτου, ἀνάμειξις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς ἐρμηνείας νόμων, ὑφισταμένου κινδύνου ἐγέρσεως ἀμφισβητήσεων ἐπὶ τῆς, διὰ τοὺς ἐν Ἑλλάδι νόμους, κρίσεως Τούτου (δρᾶτε καὶ προγενεστέρας σχετικὰς γνωμοδοτήσεις ἡμῶν καὶ διη τὴν ἀπὸ 17.3.1980 ἐπὶ ἐκκλήτου κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1)1980 ἀποφάσεως τοῦ Δευτεροβαθμίου δι' Ἀρχιερεῖς Συνοδικοῦ Δικαστηρίου).

V. Ἐκ τοῦ ὄλου δικαστικοῦ φακέλου προκύπτει, διὰ τὰ καταλήξει εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 4)1979 κα-

σοφίας καὶ πολυσχιδοῦς ἐμπειρίας ἔρχεται σήμερον νὰ πραγματοποιηθῇ τὸν κύριον στόχον του, τὴν κριτικὴν δηλαδὴ ἐκδοσὶν τῶν ἀρχαιοτέρων «Θαυμάτων» τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου.

Ἐξ ὅλων τῶν κειμένων τοῦ ἀγιολογικοῦ κύκλου τοῦ μυροβλύτου προστάτου τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν «Μαρτυρίων», δηλονότι, τῶν «Ἐγκωμίων» καὶ τῶν «Θαυμάτων», τὰ τελευταῖα εἶναι τὰ ἱστορικώτερα καὶ διὰ τοῦτο τὰ πολυτιμότερα, διότι ἀποτελοῦν ἐξαιρετικὴν πηγὴν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Μακεδονίας ἐν γένει κατὰ τὴν πρόωμον Βυζαντινὴν περίοδον, εἰδικώτερον δὲ διὰ τὴν προώθησιν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Σλάβων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ κ. Lemerle, σπανίως ἀγιολογικὰ κείμενα προσφέρουν ἐπὶ τινος ἱστορικοῦ προβλήματος «τεκμηρίωσιν τόσον πλουσίαν καὶ ἀκριβῶς εἰπεῖν μοναδικήν». Ἡ τεκμηρίωσις αὕτη περιέχεται εἰς δύο συναγωγὰς «Θαυμάτων», «αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα καὶ τὸ ἀγλαίσμα τοῦ φακέλου τούτου» (σελ. 11: «qui sont le noyau et le joyau

ταδικαστικὴν κρίσιν του τὸ Πρωτοβάθμιον δι' Ἀρχιερεῖς Συνοδικὸν Δικαστήριον ἐβασάνισε τὰ πράγματα. Πεισθὲν ἐκ τῶν ἐν γένει στοιχείων τοῦ φακέλου καὶ μετὰ στάθμισιν καὶ τῆς ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου προφορικῆς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου (δρᾶτε πρακτικὰ) ἔκρινεν ὅτι οὗτος εἶναι ἔνοχος α) συκοφαντικῆς δυσφημίσεως καὶ β) σκανδαλισμοῦ τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν (δρᾶτε πρακτικὰ - ἀπόφασιν πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου).

Ἐναντίον τῆς καταδικαστικῆς κρίσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου δι' Ἀρχιερεῖς Συνοδικοῦ Δικαστηρίου οὐδὲν στοιχεῖον προσάγει ἢ ἐπικαλεῖται ὁ καταδικασθεὶς. Διὰ τοῦ ἐκκλήτου, ἐκτὸς τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀβασίμων καὶ μὴ νομίμων δικονομικῶν ἰσχυρισμῶν (δρᾶτε ἀνωτέρω) ὁ ἐκκαλῶν, ἐξερχόμενος τοῦ ἐπιτρεπτοῦ ἐκ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τοῦ νόμου μέτρου, προβαίνει εἰς ὑποκειμενικοὺς χαρακτηρισμοὺς διὰ τὴν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ὑποπίπτων κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν εἰς νέα. Κανονικῶς καὶ Νόμῳ, τιμωρητὰ παραπτώματα.

Ἀθῆναι 19 Ἀπριλίου 1980

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΙΑΛΙΟΣ
Εἰδικὸς Νομικὸς Σύμβουλος
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

de ce dossier», παίζων λέγει ο συγγραφέας). 'Η πρώτη συναγωγή, φερομένη υπό τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης 'Ιωάννου, τοῦ καὶ συγγραψάντος αὐτήν, συνεκροτήθη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ 'Ηρακλείου (610-641)· ἡ δευτέρα, ἀνώνυμος, τεταραγμένη εἰς τὴν ὅλην σύνθεσίν της, συνεχίζουσα πάντως τὴν ἀφήγησιν τῆς πρώτης, κατηρτίσθη περὶ τὰ ἔτη 678/680.

'Η πρώτη ἔκδοσις τῶν παλαιῶν «Θαυμάτων» τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐγένετο πρὸ διακοσίων ἀκριβῶς ἐτῶν, τῷ 1780, εἰς τὰ Acta Sanctorum τῶν Βρυξελλῶν ὑπὸ τοῦ Βολλανδιστοῦ Cornelius Byens ἢ de Bye, ἐκεῖθεν δὲ μετετυπώθη μετὰ περικοπῶν καὶ ἀσημάτων βελτιώσεων εἰς τὸν 116ον τόμον τῶν «Patrologia Graeca» τοῦ Migne. Τῷ 1874 ὁ abbé A. Tougaard ἐξέδωκε τὸ χρήσιμον μὲν, ἀλλ' ἀνεπαρκῆς ἔργον τοῦ De l'histoire profane dans les Actes des Bollandistes: extraits grecs, traduction française, notes, avec les fragments laissés inédits par les Bollandistes (Παρίσιος, 1874).

'Η πλήρης καὶ κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ κ. Lemerle παρέχει εἰς τὴν ἔρευναν ἀπρηκρίβωτον καὶ ὑπεύθυνον κείμενον τῶν «Θαυμάτων». Διὰ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ ἀπητήθησαν μακροχρόνιοι καὶ ἐπίπονοι ἀναζητήσεις εἰς τὸν χειρόγραφον πλοῦτον ὀκτῶ αἰώνων, ἀπὸ τοῦ ὀγδόου μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου. 'Ο πίναξ τῶν ἐξετασθέντων κωδίκων ἀνέρχεται εἰς τριάκοντα τέσσαρας (34) ἀριθμούς. 'Εκ τούτων τρεῖς τοῦ ὀγδόου καὶ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, codices vetustissimi, εἶναι παλιμψηστοί (Vatic. gr. 1876 H' αἰῶνος, Mediol. Ambros. F 106 sup., gr. 327. H'-Θ' αἰῶνος, Vatic. Palat. gr. 205, Θ' αἰῶνος). Κεφαλαιώδους σημασίας εἶναι ὁ Parisinus graecus 1517 τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, ὁ ὁποῖος πιθανώτατα ἐφιλοτεχνήθη εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν περιλαμβάνει οἰοῦναι ὀλόκληρον τὸ «Corpus Demetrianum». Μόνον αὐτὸ παραδίδει τὰ κείμενα τῆς δευτέρας συναγωγῆς. Πλουσιωτέρα εἶναι ἡ χειρόγραφος παράδοσις τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιεπισκόπου 'Ιωάννου φερομένης πρώτης συναγωγῆς. 'Ολόκληρον τὴν συναγωγὴν ταύτην περιέχει ὁ Vatic. gr. 1641 τοῦ δεκάτου ἢ ἐνδεκάτου αἰῶνος, ἐν μεγάλῳ δὲ μέρει ὁ κῶδιξ 380 τῆς Μόσχας τοῦ ἔτους 1021/1022.

'Η ἔκδοσις τῶν «Θαυμάτων» τοῦ 'Αγίου Δημητρίου ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Lemerle ἀποτελεῖ ὄντως ἄθλον ἐκδοτικὸν καὶ φιλολογικόν. 'Εκτὸς τοῦ ἀποκατασταθέντος κειμένου περιλαμβάνει μακρὰν εἰσαγωγὴν, τὰ κείμενα, τῶν ὁποίων προηγεῖται βραχεῖα περίληψις γαλλιστί, λεπτομερῆς ἑλληνικὸς πίναξ ὀνομάτων καὶ πραγμάτων, ὡσαύτως δὲ ὑποσηλιδίου ἐρμηνείας καὶ διευκρινήσεις. Εἰς ἴδιον τόμον θὰ ἐκδοθῆ προσεχῶς εὐρύτατον ἱστορικὸν ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον θὰ καλύψῃ ὅλας τὰς πλευράς τῆς κρίσεως ταύτης ἐποχῆς. 'Ο κ. Lemerle, ἀποστέλλων εἰς τὴν 'Ακαδημίαν 'Αθηνῶν εἰδικῶς τὸ ἔργον τοῦτο κατὰ προτίμησιν, ἐγνώριζε σαφῶς πόσον εὐαίσθητοι εἶναι οἱ 'Ελληνας διὰ τὸν 'Αγιον Δημήτριον, εἰς τὰ ὅμμα-

τά των ὀλιγώτερον 'Αγιον καὶ περισσότερον πολεμιστὴν καὶ πρόμαχον.

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ
'Ακαδημαϊκός

'Εν συνεχείᾳ ὁ 'Ακαδημαϊκός κ. Κ. Μπόννης, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς:

'Η ὥραία, σύντομος καὶ περιεκτικὴ παρουσίασις ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Ζακυθηνοῦ τοῦ νέου ἔργου τοῦ σοφοῦ Γάλλου ἐπιστήμονος καὶ ἀρίστου βυζαντινολόγου Paul Lemerle «Περὶ τῶν ἀρχαίων συλλογῶν τῶν θαυμάτων τοῦ 'Αγίου Δημητρίου», κατόπιν παλαιογραφικῆς ἐρεύνης καὶ μὲ μίαν ὑποδειγματικὴν ἱστορικο - φιλολογικὴν καὶ κριτικὴν ἔκθεσιν, κεντρίζει τὸ ἐνδιαφέρον πάντων ἡμῶν καὶ ἰδιαίτερος ἐκείνων, οἵτινες ἐνησχολήθησαν ἰδιαίτερος μὲ ἱστορικὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἐφάπτονται τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ περιπύστου Ναοῦ τοῦ 'Αγίου Δημητρίου Θεσ)κης καὶ τῆς ὅλης εἰκονογραφικῆς του παραστάσεως.

1. Λόγω λοιπὸν τῆς ἱστορικῆς σπουδαιότητος τοῦ προσλαμβάνου ἀι διηγήσεις περὶ τῶν Θαυμάτων τοῦ 'Αγίου Δημητρίου ὄχι μόνον διὰ τὴν Θεσ)κην, τὴν Βόρειον 'Ελλάδα καὶ τὸν 'Ελληνισμὸν γενικώτερον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς 'Ελληνικῆς 'Εκκλησίας καὶ 'Ορθοδοξίας, ἐπίκαιρον εἶναι νὰ ἀκουσθοῦν καὶ ὠρισμένα ἀπόψεις δυτικῶν τινῶν συγγραφέων ἐπὶ τοῦ ὑπ' ὄψιν θέματος. 'Επιθυμῶ ἐν πρώτοις νὰ ἀνακρινώμεθα ἐπὶ ὁ γνωστὸς 'Αγγλος David Holfour ἐδημοσίευσεν τελευταίως τὸ ἔργον: Politicohistorical Works of Symeon, Archbishop of Thessalonica (1416/17 to 1429). Wien, Verlag der österreichischen Akad. d. Wiss. (Wiener byzant. Studien, Bd. VIII) 1979 σ. 319. 'Ο σ. ἐκδίδει ἐν τῷ ἔργῳ μεταξύ ἄλλων καὶ «Λόγος ἱστορικὸν» τοῦ Συμεῶν, ἀναφερόμενον εἰς τὰ Θαύματα τοῦ 'Αγίου Δημητρίου (ἐν σ. 39 ἑ.). 'Ο Λόγος ἐκδίδεται διὰ πρώτην φοράν. Σημειῶ ὅτι ἐν τῇ ὥᾳ τοῦ κειμένου σημειοῦνται ἐν ὄλῳ 25 Θαύματα τοῦ 'Αγίου διὰ γραμμῶν τῆς 'Αλφαβήτου. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐκτὸς τῶν παλαιότερων ἀφηγήσεων, προσετίθεντο ἐν συνεχείᾳ καὶ ἄλλα Θαύματα, ἀναφερόμενα εἰς νεώτερα ἐπίκαιρα γεγονότα ἱστορικὰ τῆς Θεσσαλονίκης.

2. Πέραν τούτου ἐπιτραπήτω μοι νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἑξῆς: 'Ασχολούμενος μὲ τὸ πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῶν ἐνδόξων ἱεραποστόλων τῶν Σλάβων Κυρίλλου καὶ Μεθόδιου, ἐν τῇ μελέτῃ τῶν φιλολογικῶν πηγῶν, διεπίστωσα ὅτι τὰ τε παλαιότερα Θαύματα καὶ ὁ Νᾶος τοῦ 'Αγίου Δημητρίου μὲ τὰ σφισόμενα μωσαϊκὰ καὶ τὴν ὅλην εἰκονογράφειαν τῶν προσώπων, ὡς καὶ μὲ τὰς σωθεῖσας ἐπιγραφάς, παρέσχον εἰς ἐμὲ σπουδαία ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα στηρίξεως τῆς θέσεώς μου περὶ ὁ σ : λ : κ ἤ ς καταγωγῆς τῶν ἐνδόξων τούτων ἱεραποστόλων τῶν Σλάβων. 'Αλλὰ περὶ τοῦ θέματος τούτου, τοῦ ἐξακολουθοῦντος νὰ προβληματίζῃ τοὺς βυζαντινολόγους ἐπιστήμονας, ἐλπίζω νὰ ἔχω

τήν ευκαιρίαν να προβῶ εἰς Ἀνακοίνωσιν σχετικὴν δι' ὁμιλίας ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνεδρίᾳ.

3. Ἐπανερχόμενος εἰς τὸ θέμα τῶν Θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου χρήσιμον θεωρῶ νὰ λεχθῶσι τινα καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης περὶ γνωμῶν ἢ θεωριῶν δυτικῶν τινῶν ἐπιστημόνων. Οὗτοι στηρίζομενοι εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀφηγήσεων περὶ τῶν Θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὡς καὶ ἐπὶ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν, ἀποφαίνονται τὰ ἀκόλουθα: α) Ὅτι ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐμαρτύρησεν οὐχὶ ἐν Θεσ) κη, ἀλλ' ἐν Σιρμίῳ ποῦ ἀπετέλει μέχρι καὶ τοῦ 441, ἦτοι μέχρι τῆς δηρώσεως καὶ καταλήψεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ἀττίλα, τὴν πρωτεύουσιν τοῦ Ἰλλυρικοῦ. β) Ἐκτοτε ἢ πρωτεύουσα τοῦ Ἰλλυρικοῦ μεταφέρθη εἰς τὴν Θεσ) κην. Τότε ἤρχισε καὶ ἡ λατρεία τοῦ Ἁγίου εἰς τὴν Θεσ) κην, ἐνῶ ἀρχικῶς ἐλατρεύετο ὁ Ἅγιος ἐν Σιρμίῳ. γ) Μὲ τὴν μεταφορὰν τῆς πρωτεύουσας εἰς Θεσ) κην, μεταφέρθησαν κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου ἐκ Σιρμίου εἰς τὴν Θεσ) κην, πράγμα ὅχι καὶ τόσον βέβαιον. δ) Πρὸς ἔμφασιν τῆς λατρευτικῆς τιμῆς πρὸς τὸν Ἅγιον Δημήτριον, ἐκτίσθη τὸ δεύτερον ἡμυσ τοῦ πέμπτου αἰ. μεγαλοπρεπῆς Ναὸς (τοῦτο δέχονται καὶ οἱ αἰοιδίμοι Σωτηρίου εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον των «Περὶ τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου»). ε) Σημειωθῆτω ἐπίσης — καὶ ἐλπίζω νὰ μὴ σκανδαλίση τινας ἢ ἐπιστημονικὴ διαπίστωσις, ὅτι οἱ αἰοιδίμοι Γ. καὶ Μ. Σωτηρίου ἀνεκάλυψαν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν σωλῆνα, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου διέρρεον τὸ μῦρον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος μέχρι τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου, ὥστε νὰ εὐωδιάζῃ οὗτος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ «μυροδλύτου». στ) Ἀλλ' ἡ ὀνομασία τοῦ «μυροδλύτου» ἀπεδείχθη ὅτι μνημονεύεται διὰ πρώτην φοράν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καμενιάτου, αὐτόπτου μάρτυρος τῆς καταλήψεως τῆς Θεσ) κης ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν τὸ 904. ζ) Οἱ Σωτηρίου, ὅπως καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες, δέχονται ὅτι ἡ μυσία τοῦ «μυροδλύτου» ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καμενιάτου ἀναφέρεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ὑποθέτῃ τις εὐλόγως ὅτι τὸ κοσμητικὸν τοῦτο ἐπίθετον ἐδόθη ἕνα ἢ καὶ δύο αἰῶνας — ἴσως τὸν ζ' αἰ. — πρότερον εἰς τὸν Ἅγιον. η) Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης προτιμᾷ ἀντὶ τοῦ ὄρου «μυροδλύτης», τὸν ὄρον «ἰαματοδλύτης», ὅπερ ὑποδηλοῖ ἴσως ἀμφισβήτησιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ φαινομένου. θ) Οἱ Σωτηρίου, ἐν γνῶσει πολλῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀντιλήψεων περὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἁγίου, δέχονται ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπῆρχεν συγχρόνως ἢ λατρεία τοῦ Ἁγίου εἰς τε τὸ Σίρμιον καὶ εἰς τὴν Θεσ) κην, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν πολλὰς τοιαύτας περιπτώσεις διὰ πολλοὺς ἁγίους, ἑορταζομένους καὶ λατρευμέ-

νους εἰς δύο συγχρόνως πόλεις ἐξ ὑπ' ἀρχῆς.!) Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου οἱ συγγραφεῖς τῆς Δύσεως δέχονται ὅτι ὁ Ἅγιος πρέπει νὰ ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284-305), ἦτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Πάντα τὰ ἐπιχειρήματα τῶν δυτικῶν συγγραφέων συνεχέντρωσεν εἰς ἄρθρον ὁ R. Aubert, Démétrius de Thessalonique, DHGE (Diction. Hist. Geogr. Eccl.) XIV (1960) 1493/99. Νεωτέραν ἔκθεσιν συμπετυκνωμένην τῶν σχετικῶν ἀναζητήσεων καὶ συζητήσεων ἐδημοσίευσεν ὁ M. Vickers, Sirmium or Thessalonica? Byz. Zeitschr. 67 (1974) 337-350.

Ἐπειδὴ βλέπω ἀρρωσμένην τὴν Δίδα Μαρίαν Θεοχάρη, θὰ μοι ἐπιτρέψῃ νὰ κάμω ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ ὀρισμένα παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς τελευταίας μελέτης αὐτῆς περὶ ἀνακαλύψεως τῶν ὁστῶν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἐν πρώτοις ἐπιθυμῶ νὰ τὴν συγχαρῶ διὰ τὴν μεθοδικότητα τῆς ἐρευνητικῆς προσπάθειάς της. Ὅμως, ὡς πρὸς τὰ συμπεράσματα, ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ ἔχω ὀρισμένα ἀμφισβητήσεις. Ἐν ὄψει τῆς ἐπὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου ἀμφιβολίας πολλῶν ἱστορικῶν ἀφηγήσεων περὶ τοῦ Ἁγίου καὶ ἐκ τῶν ὄσων ἀνωτέρω ἐξετέθησαν περὶ τῆς μεταφορᾶς ἢ μὴ τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου καὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ, ἐν Σιρμίῳ ἢ Θεσ) κη καὶ ἀκόμη ἐκ τῆς διαπιστώσεως ὅτι ἤδη πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Θεσ) κης ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν τὸ 1185, ἦτοι πρὸ τῆς Φραγκοκρατίας (1204-1430) ὁ τάφος ἦτο κενὸς καὶ ἄνευ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, ὡς ὁ Ἀθ. Β. Παπαδόπουλος - Κεραμεύς ἀπέδειξεν (προχείρως «Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, St. Petersburg 1891 I, 160-215 ἔνθα δημοσιεύεται ἐγκώμιον τοῦ Ἁγίου ὑπὸ τοῦ Κων)νου Ἀκροπολίτου), εἶναι λίαν παρακεκινδυνευμένον καὶ δυσεξήγητον νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐκτὸς δὲ τῆς ὀρθῆς ἢ μὴ ἀποδόσεως καὶ ἐρμηνείας τῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ τάφου — διότι καὶ διὰ τὴν ὀρθὴν ἀπόδοσιν ὑπάρχει ἀμφισβήτησις —, πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ μελέτη, ἢ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀνακοινωθεῖσα ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Ἀναστ. Ὁρλάνδου, ἀποδεικνύει τὴν ἐπιστημονικὴν ἀρτιότητα καὶ τὴν ἐπιτυχῆ διάρθρωσιν τεκμήρια ἱκανὰ νὰ προκαλέσουν τὸν ἔπαινον τῆς ἐρευνητικῆς ἱκανότητος τῆς Δίδος Μαρίας Θεοχάρη.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἐκαθηματικὸς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Έπι τῇ ἐνάργει τοῦ διαλόγου

Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν.

Ὁ ἀρξάμενος ἤδη ἐν Πάτιμφ καὶ συνεχιζόμενος ἐν Ρόδῳ διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν ἀποτελεῖ τῷ ὄντι σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν δύο κειχωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν.

Βεβαίως τὸ ὅτι ἡ ἐναρξίς τοῦ διαλόγου γίνεται ἐν μιᾷ ἐποχῇ, καθ' ἣν τὰ ἐπιπροσθούντα εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων ἐμπόδια φαίνονται ἀνυπέροβλητα, ἐξηγεῖ διατι τινὲς ἀποκροῦν τὸν διάλογον τοῦτον ἢ τηροῦν ἐπιφυλακτικὴν στάσιν ἔναντι αὐτοῦ.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἐξόχως διδακτικὸν τὸ παράδειγμα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὅτιοι κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ μὴ ἐπιδεχόμενον παρερμηνείαν ἔνθεν μὲν ἀπέκρουν σταθερῶς πᾶσαν αἰρετικὴν παραχάραξιν τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, ἐτέρωθεν δὲ ἐνεθάρονον τὸν διάλογον τῆς Ὁρθοδοξίας ἀκόμη καὶ μετὰ τοῦτ' αὐτὸ ἀντιχριστῶν αἰρετικῶν, ἀνατρεπτικῶν πᾶσαν Χριστιολογίαν καὶ Ἐκκλησιολογίαν.

Ὅθεν πολὺν περισσότερο εἶναι δεδικοιολογημένη ἡ συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων εἰς διάλογον μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Παρὰ τὴν ἔνεκα τῆς Οὐνίας ἢ τῶν παπικῶν δογμάτων πικρίαν μας, δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόζωμεν τουλάχιστον τοὺς λόγους τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Μὴ τοῖνυν πρὸς ἐκείνους ἀγοισίωμεν, μηδὲ θυμὸν προβαλλώμεθα, ἀλλὰ μετὰ ἐπιεικείας αὐτοῖς διαλεγώμεθα· οὐδὲν γὰρ ἐπιεικείας καὶ πραότητος ἰσχυρότερον» (Δόγος α' κατὰ τῶν Ἀνομοίων, *Migne* Ἐ.Π. 48, 708).

Ἐπὶ πλέον ἄς εὐχηθῶμεν, ἵνα ὁ Θεὸς βοηθήσῃ νὰ ἀρθοῦν αἱ ἀφορμαὶ τῆς πικρίας μας καὶ ἵνα κατανοήσωμεν, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἀγάπη, ἐν τῇ ὁποίᾳ δέον νὰ διεξάγῃται ὁ ἀναγκαῖος «διάλογος τῆς ἀληθείας», «μακροθυμεῖ...», οὐ ζητεῖ τὰ ἐναντίως, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζέται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ καὶ «οὐδέποτε ἐκλίπεται» (Α' Κορ. ιγ', 4-7).

«Πρόκλησις καὶ πρόσκλησις».

Ὁ νέος ἀρχιεπισκόπος Καντιναρίας Ροδότος Ράνου κατὰ τὴν ἐνθρόνισίν του ἀπήγγειλε τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἀνεὺ τῆς προσθήκης «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» (*Filioque*), ἥτις, ὡς μὴ ὄφελε ἐδίχασε τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ὡς ἐτινίσθη ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Γέροντος κ. Μελίτωνος τὸ γεγονός τοῦτο «ἀποτελεῖ πρόκλησιν καὶ πρόσκλησιν ἐκ μέρους τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Καντιναρίας καὶ δι' αὐτοῦ ἀπὸ μέρους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Δυτικὸν Χριστιανισμὸν νὰ ἐπανέλθῃ ὄχι εἰς τὸ «Πιστεύω» τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς τὸ «Πιστεύω» τῆς ἀδαιρέτου Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως».

Ἡ ἐπιστροφή αὕτη, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ εἰς ὄλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον προγραμματιζομένου ἐορτασμοῦ ἐπὶ τῇ κατὰ τὸ 1981 συμπληρώσει 1600 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Β' ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικῆς Συνόδου, θὰ ἐσήμαινε ἔνθεν μὲν «διαδήλωσιν πιστότητος εἰς τὴν πίστιν τῶν Πατέρων τῆς ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας», ἐτέρωθεν δὲ ἄρουν μιᾶς ἐκ τῶν κριωτέρων ἀφορμῶν τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ δεσμοὶ μετὰ

Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐν τῇ βουλγαρικῇ πρωτεύουσῃ πραγματοποιηθέντος συμποσίου, ὅπερ ὠργανώθη ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Βουλγαρίας καὶ τοῦ Πατριαρχείου Βουλγαρίας, ἐξητιάσθησαν αἱ «ἐλληνοβουλγαρικαὶ ἐκκλησιαστικαὶ καὶ πολιτικαὶ σχέσεις κατὰ τὸν Μεσαίωνα».

Αἱ γενόμεναι εἰσηγήσεις καὶ συζητήσεις ἀπέδειξαν καὶ ἐπεκύρωσαν ἐκεῖνο, ὅπερ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ἐνάργεως τοῦ συμποσίου ἐτινίσθη ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Μαξιμίου καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαρνάβα, οἵτινες ἐτόνισαν τὴν σημασίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δεσμῶν, οἵτινες ἀπὸ αἰῶνων συνδέουν τοὺς δύο ὁμοδόξους γειτονικοὺς λαούς. Τὸ αὐτὸ ἐτινίσθη καὶ κατὰ τὰς προηγηθείσας προσφάτους συναρτήσεις τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας Βουλγαρίας τόσον ἐν Λευκωσίᾳ μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσοστόμου, ὅσον καὶ ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ.

Γενικῇ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως οἱ δεσμοὶ οὗτοι μετὰ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν συσφιγθῶν ἔτι περισσότερο ἐπ' ἀγαθῷ τῆς καθ' ὄλον Ὁρθοδοξίας, πρὸς στερέωσιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Βαλκανίων καὶ πρὸς εὐμερίαν τῶν δύο ὁμοδόξων λαῶν.

Θλιβερά στατιστικά στοιχεία

διὰ τὴν ἠθικὴν ζωὴν τῶν σπουδαστῶν.

Συμφώνως πρὸς τὰ στατιστικὰ στοιχεία, ἅτινα προέκυψαν ἐκ σχετικῆς ἐρεῦνης γενομένης ὑπὸ Ἐπιτροπῆς τῆς «Ἐδρας Ὑγιεινῆς» τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τῆς «Ἐδρας Ἐρεῦνης» τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς καὶ ἀνεκοινώθησαν διὰ τοῦ Τύπου, (αὐ ποσοστὸν τῶν σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὠλοκληρωμένας σεξουαλικὰς σχέσεις ὑπερβαίνει τὸ 50ο)ο. Εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 22 ἐτῶν φθάνει τὸ 84ο)ο. Τὸ δὲ ἀκόμη θλιβερότερον εἶναι ὅτι 33ο)ο τῶν σπουδαστριῶν ἔχουν ὑποβληθῆ εἰς ἔκτρωσιν».

«Ὅσον καὶ ἐὰν εἶναι ἀμφίβολον, ἐὰν τὰ ποσοστὰ ταῦτα ἰσχύουν δι' ὅλοκληρον τὸν σπουδαστικὸν κόσμον ἢ μόνον διὰ τοὺς 800 σπουδαστὰς καὶ σπουδαστριάς, οἵτινες ἀπήντησαν εἰς σχετικὰς ἐρωτήσεις, πάντως εἶναι γεγονός, ὅτι διὰ μεγάλην μερίδα τῆς σπουδαζούσης νεολαίας μας ἡ σεξουαλικὴ ἐλευθερία συντελεῖ ὥστε νὰ ἐπαληθεύονται οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου: «πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἀμαρτίας» (Ἰωάν. γ', 34) ἢ οἱ λόγοι τοῦ Ἀπ. Πέτρου: «ἐλευθερίαν ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δούλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς» (Β' Πέτρ. β', 19).

Ἡ τραγικὴ αὕτη κατάστασις δέον νὰ ἀφυπνίση πάντας τοὺς ἀρμοδίους, ἵνα οὗτοι ἀφ' ἐνὸς μελετήσουν τρόπους περιορισμοῦ τῶν φθοροποιῶν αἰτιῶν, τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς τοιαῦτα ἀποτελέσματα, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑποβοηθήσουν τοὺς νέους νὰ κατανοήσουν, ὅτι ἡ περὶ τὴν γενετήσιον ἠθικὴν ἀδιαλλάξιω τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι αὕτη, ὡς ἐλέχθη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεχθῆ συμβιβασμοὺς πρὸς τὰ δεσμὰ τῆς πνευματικῆς δουλείας καὶ πρὸς τὸν παντὸς εἶδους ἐκφυλισμὸν.

Χριστιανικαὶ κινήσεις νέων

εἰς τὰς κομμουνιστικὰς χώρας.

Ἐπιτενὲς ἄρθρον τοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ «Herder - Korrespondenz» ἀναφέρει πολλὰς ἐνδείξεις τῆς θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀνανεώσεως, αἵτινες παρατηροῦνται ἐντὸς τῶν κομμουνιστικῶν κρατῶν καὶ μάλιστα εἰς αὐτὰς τὰς τάξεις τῶν νέων καὶ τῶν διανοουμένων.

Ἡ ἀνανέωσις αὕτη παρατηρεῖται τόσον εἰς τοὺς κύκλους τῶν ὀρθοδόξων νέων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ὅσον καὶ παρὰ τοῖς ρωμαιοκαθολικοῖς τῆς Πολωνίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Οὐγγαρίας, ὡς καὶ εἰς τὰς ὁμολογιακὰς μειονότητες τῶν χωρῶν τούτων. Ἰδιαιτέρως θὰ ἠδύνατό τις νὰ μνημονεύσῃ τὸ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἐξαπλωθὲν «Ὁρθόδοξον σεμινάριον νέων», τὴν πολωνικὴν νεανικὴν κίνησιν «Φῶς καὶ Ζωή», τὰς οὐγγρικὰς χριστιανικὰς «κοινότητας θάσεως», αἵτινες κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρουσιάζονται ὡς μύκητες ἀναφυόμενοι ἐκ τοῦ ἐδάφους», τὰς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ «ομάδας πνευματικῆς ἀσκήσεως» κ.ἄ.

Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη ἀναγέννησις ἀποτελεῖ ἐκδηλοῦν διάνησιν τῆς προφητείας τοῦ Λένιν, καθ' ἣν ἡ χριστιανικὴ πίστις διὰ τῆς ἀξαναομένης ἐπιστημονικῆς διαφωτίσεως θὰ ὀδηγεῖτο δῆθεν εἰς ἐαυτῆς εἰς θάνατον καὶ ἀφανισμόν. Ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον δὲν ἐκλείπει, ἀλλ' ἀντιθέτως ὀδηγεῖται εἰς νέαν ἀνθησιν.

Ἐλπιδοφόροι νεανικαὶ κινήσεις.

Μετὰ χαρᾶς ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ἔλαβε γνῶσιν τοῦ γεγονότος, ὅτι πολλαὶ δεκάδες νέων ἀνέλαβον ἐκστρατεῖαν πρὸς καταπολέμησιν ἀφ' ἐνὸς τῶν ναρκωτικῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἀσέμων περιοδικῶν καὶ βιβλίων.

Ἐν πρώτοις ἡ «Πανελληνία κίνησις νέων κατὰ τῶν ναρκωτικῶν» ἔθεσεν ὡς στόχους τῆς τὴν διὰ συγκεντρώσεως καὶ προβολῆς στατιστικῶν στοιχείων καὶ τῶν σχετικῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων ἐνίσχυσιν τῶν διαφόρων προσηλαθειῶν πρὸς ὁργάνωσιν ἐκστρατείας καὶ πρὸς ἐνοποίησην τῶν προσηλαθειῶν ἐναντίον τῆς μάλιστα τῶν ναρκωτικῶν.

Ἐξ ἄλλου ἐξήκοντα φοιτητὰ καὶ φοιτήτριαι τῶν Ἀθηνῶν ἐνυκλοφόρησαν κείμενον διαμαρτυρίας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκφράζουν τὴν ἀγανάκτησίν των, διότι περίπετρα καὶ βιβλιοπωλεῖα ἔχουν κατακλυσθῆ ὑπὸ ἀσέμων περιοδικῶν καὶ βιβλίων, πὸν κυκλοφοροῦν μετὰ τὴν ἀνοχὴ τῶν ὑπευθύνων καὶ προβάλλον ὅλα τὰ κατώτερα ἔνστικτα μετὰ μεγάλην χυδαιότητα καὶ προκλητικότητα ἐπὶ, ὥστε νὰ ἀμβλύνουν τὸ ἠθικὸ αἰσθητήριον τῶν νέων, οἱ ὁποῖοι καίτοι γίνονται εὐκόλα θύματα τῶν ἐμπόρων τοῦ θανάτου καὶ κάθε ἠθικοῦ διαφθορέα.

Αἱ νεανικαὶ κινήσεις αὗται ἀποτελοῦν νέας ἐνδείξεις περὶ τοῦ ὅτι μεγάλη μερὶς τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας οὐ μόνον παραμένει ἀπρωτος ἐκ τῶν ρευμάτων τοῦ ποικιλιωνύμου κακοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἠγείται τῆς προσηλαθείας πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ. Πρόκειται ἀληθῶς περὶ λίαν ἐλπιδοφόρων νεανικῶν κινήσεων.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἑκκλησιν εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

Ἰασιῶν 1 Ἀθῆναι (τ. τ. 140).

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἰωάννου Μ. Κονιδάρη, Δικηγόρου, Τὸ δίκαιον τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ἀπὸ τοῦ 9ου μέχρι τοῦ 12ου αἰῶνος. Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ. Ἀθήναι, ἔκδ. Ἀντ. Ν. Σάκκουλας, 1979, XXVI + 291 σσ.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς, πέντε μερῶν καὶ ἐπιμέτρου, ὑποδιαιρουμένων εἰς 46 παραγράφους.

Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν προσδιορίζονται τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης, τὰ χρονικὰ καὶ τοπικὰ ὄρια αὐτῆς καὶ ἀπαριθμοῦνται αἱ χρησιμοποιηθεῖσαι πάσης φύσεως πηγαί (§ 1). Ἐξετάζονται ἀκολούθως διὰ βραχέων τὰ περὶ τῆς ἐμφανίσεως καὶ ἐξελίξεως τοῦ μοναχικοῦ δίου (§ 2), τῆς ἰδρύσεως μοναστηρίων καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῶν ὡς ἐκ τοῦ φύλου τῶν εἰς αὐτὰ ἐγκαταβιούτων καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀσκούντος τὴν ἐποπτεῖαν ὄργανου (§ 3) καὶ τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας μέχρι τέλους τοῦ 8ου αἰῶνος (§ 4).

Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐργασίας φέρει τὸν τίτλον «κτήσεις τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας», ἐξετάζονται δὲ εἰς αὐτὸ τόσοι οἱ πρωτότυποι ὅσον καὶ οἱ παράγωγοι τρόποι κτήσεως περιουσίας, ὡς καὶ ἡ ἔναντι τῆς περιουσίας τῶν μοναστηρίων πολιτικῆ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων (§ 5).

Εἰδικώτερον εἰς τὸ κεφ. Α' τοῦ μέρους τούτου ἐρευνῶνται οἱ πρωτότυποι τρόποι κτήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, ἧτοι ἡ κτήσις αὐτῆς διὰ καταλήψεως ἀδεσπῶτων κινήτων ἢ καταλήψεως καὶ καλλιέργειας ἐρήμων ἢ ἐγκαταλελειμμένων ἀκινήτων (§ 6), διὰ χρησικτησίας, ὅπου ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐξετάζεται τὸ ζήτημα τῶν προνομιακῶν διατάξεων περὶ παραγραφῆς τῶν ἀγωγῶν ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ λοιπῶν «σεβασμιῶν τόπων» (§ 7), διὰ καρποκτησίας (§ 8) καὶ ἐκ λοιπῶν τρόπων (§ 9). Εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον ἐξετάζεται τέλος καὶ ὁ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν μοναχῶν πορισμὸς περιουσιακῶν στοιχείων παρὰ τῶν μοναστηριακῶν ἀδελφοτήτων (§ 10).

Εἰς τὸ κεφ. Β' ἐρευνῶνται οἱ παράγωγοι τρόποι κτήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Ἀρχικῶς ἐξετάζονται τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν κτήσιν μοναστηριακῆς περιουσίας ἐκ δωρεῶν καὶ δὴ τὰ σχέσιν ἔχοντα μὲ τὸν δωρητὴν, τὸν δωρεοδόχον, τὸ ἀντικείμενον, τὸν τύπον καὶ τὰ ἰδιαιτέρα εἶδη τῆς δωρεᾶς (§ 11), ἀκολουθεῖ δὲ ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀφορῶντων εἰς τὴν κτήσιν ἐξ ἀγοραπωλησιῶν καὶ εἰδικώτερον εἰς τὸν πωλητὴν, τὸν ἀγοραστὴν, τὸ ἀντικείμενον, τὸ τίμημα, τὸν τύπον καὶ τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις ἀγοραπωλησιῶν (§ 12). Ἐπεταὶ ἡ ἐρευνα τῆς κτήσεως περιουσίας ἐκ τῶν ἀποταγῶν τῶν μοναχῶν, ἰδιομόρφου τρόπου παραγωγῆς κτή-

σεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιουσιακοῦ δικαίου (§ 13) καὶ ἐκ διαδοχῆς αἰτία θανάτου (§ 14), ὅπου ἐξετάζονται ἅπασαι αἱ περιπτώσεις παραγωγῆς κτήσεως μοναστηριακῆς περιουσίας, αἱ ὅποιαὶ προϋποθέτουν διὰ τὴν ἐπέλευσιν τῆς μεταβιβάσεως τοῦ δικαιώματος τὸν θάνατον τοῦ προηγουμένου δικαιούχου, καὶ δὴ τόσοσιν παρὰ μοναχῶν, (Α) ὅσον καὶ παρὰ παντὸς ἐτέρου (Β). Ἀκολουθεῖ ἡ ἐξέτασις τῆς κτήσεως μοναστηριακῆς περιουσίας ἐξ ἐπιδόσεως ἢ προσενώσεως μονῆς, ἰδιομόρφου καὶ τούτου τρόπου παραγωγῆς κτήσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιουσιακοῦ δικαίου (§ 15) καὶ στερὰ δλόκληρος περιπτώσεων κτήσεως περιουσίας ἐκ τοῦ νόμου (§ 16 Α), ὡς καὶ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως (§ 16 Β).

Τὸ κεφ. Γ' τοῦ μέρους τούτου ἀναφέρεται, τέλος, εἰς τὴν ἔναντι τῆς περιουσίας τῶν μοναστηρίων πολιτικῆ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων κατὰ τὴν ἐξετάζομένην περίοδον. Εἰδικώτερον, μετὰ σύντομον ἐπισκόπησιν τῶν σχέσεων αὐτοκρατόρων καὶ μοναστηριακῶν κοινοτήτων (§ 17), διερευνῶνται τὰ εὐνοήσαντα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας μέτρα (§ 18), ὡς καὶ αἱ ἀπόπειραι, αἱ ὅποιαὶ κατὰ καιροὺς παρὰ διαφόρων αὐτοκρατόρων ἀνελήφθησαν πρὸς περιστολὴν τῆς ἐπικινδύνως ἐπεκτεινομένης ἀκινήτου ἰδίως περιουσίας ὀρισμένων μεγάλων μοναστηρίων (§ 19).

Τὸ δεῦτερον μέρος τῆς ἐργασίας ὑπὸ τὸν τίτλον «διοικήσις τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας» διαιρεῖται εἰς τρία κεφάλαια.

Εἰς τὸ κεφ. Α' ἐξετάζονται τὰ ὄργανα διοικήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, ἧτοι ὁ ἡγούμενος καὶ ὁ δευτερεύων (§ 20), ὁ οἰκονόμος καὶ ὁ παροικονόμος (§ 21) καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα, ὡς οἱ δοχειαῖριοι, ὁ κελ-λαρίτης, ὁ προνοητής τῶν κτημάτων τῆς μονῆς κ.ἄ. (§ 22).

Εἰς τὸ κεφ. Β' ἐρευνᾶται ἡ ἀσκήσις τῆς διοικήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας καὶ εἰδικώτερον τὰ ἔργα τῆς διοικήσεως πρὸς τὰ ἔσω καὶ πρὸς τὰ ἔξω (§ 23) καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὐτῆς πρὸς λογοδοσίαν, ἀναλυομένη εἰς τὰς μερικωτέρας ὑποχρεώσεις τῆς τηρήσεως βιβλίων καὶ τῆς ἀποδόσεως λογαριασμοῦ περὶ τῶν πράξεων διαχειρίσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας (§ 24).

Τὸ κεφ. Γ' τέλος τοῦ μέρους τούτου ἀφιερῶνται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐποπτείας ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας διὰ τῆς ἐκθέσεως πῶν ἀφορῶντων εἰς τὰ ὄργανα καὶ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐποπτείας (§ 25) καὶ βραχείας ἐπισκοπήσεως τοῦ θεμάτων τῶν αὐτοδεσπῶτων ἢ αὐτεξουσίων ἢ ἐλευθέρων μοναστηρίων (§ 26).

Τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐκμετάλλευσις τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας» ἀκολουθοῦν τρίτον μέρος τῆς ἐργασίας ἀποτελεῖται ἐκ δύο κεφαλαίων.

Εἰς τὸ κεφ. Α' τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐξετάζεται ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς ἀκινήτου περιουσίας καὶ δὴ τόσοσιν ἢ ἀμεισος (§ 27) ὅσον καὶ ἡ ἔμμεσος ἐκμετάλλευσις τῆς γῆς. Τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιμόρτου καλλιεργείας τῆς μοναστηριακῆς γῆς (§ 28) προηγούνται σύντομοι παρουσιάσεις τῶν θεσμῶν τῶν ἐναπογράφων γεωργῶν ἢ παροίκων καὶ τῶν ἐλευθέρων μισθωτῶν, ἀκολουθεῖ δὲ ἡ ἀνάπτυξις τῶν θεμάτων περὶ μισθώσεως τῶν ἀστικῶν ἰδίως μοναστηριακῶν ἀκινήτων (§ 29) καὶ ἐμφυτεύσεως μοναστηριακῶν ἀκινήτων γενικῶς (§ 30). Διὰ τοὺς ἐκεῖ ἐκτιθεμένους λόγους ἐξετάζεται τέλος εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ μοναστηριακῶν ἀκινήτων (§ 31).

Εἰς τὸ κεφ. Β' ἐκτίθενται ἐξ ἄλλου τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς λοιπῆς περιουσίας τῶν μονῶν καὶ δὴ τῶν γεωργικῶν προϊόντων (§ 32) καὶ πάντων τῶν λοιπῶν περιουσιακῶν στοιχείων (§ 33).

Τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἐργασίας ἀφιερῶνται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς φορολογίας τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Ἐρευνῶνται κατ' ἀρχὰς αἱ φορολογικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν μοναστηριακῶν κοινοτήτων, προηγούμενης εἰς ἀδράς γραμμιάς παρουσιάσεως τοῦ φορολογικοῦ συστήματος κατὰ τὴν ἐξεταζομένην περίοδον, ἰδίως δὲ τῆς διαρθρώσεως τῶν φόρων ἐγγείου ἰδιοκτησίας καὶ τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ποικίλων παροχῶν, γνωστῶν ὡς ἐπιηρειῶν καὶ ἀγγαρειῶν, (§ 34). Ἐπειτα ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος τῶν φορολογικῶν διευκολύνσεων (§ 35) καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἔρευνα τῶν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν ὑπὲρ μοναστηριακῶν κοινοτήτων. Οὕτως ἐξετάζονται διαδοχικῶς τὰ ἀφορῶντα εἰς ἀπαλλαγὰς συγκεκριμένων στοιχείων τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας καὶ εἰδικώτερον τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας, τῶν παροίκων καὶ τῶν πλοίων μοναστηρίων, ἀκολούθως δὲ αἱ περιπτώσεις ἐκείναι καθολικῆς ἀπαλλαγῆς τῆς περιουσίας ὀρισμένων μονῶν ἐκ παντὸς φόρου, τέλους καὶ παροχῆς, τελικῶς δὲ ἐπιχειρεῖται ἡ ἐπισήμανσις τῶν λόγων, οἱ ὅποιοι ὠδήγησαν εἰς τὴν παροχὴν τῶν φορολογικῶν τούτων προνομίων (§ 36).

Τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς ἐργασίας ὑπὸ τὸν τίτλον «διάθεσις τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας» διαιρεῖται εἰς δύο κεφάλαια, ἀναφερόμενα εἰς τὴν χρησιμοποίησιν καὶ ἐκποίησιν τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ἀντιστοίχως (§ 37).

Τὸ κεφ. Α' τοῦ τελευταίου τούτου μέρους ἀναφέρεται εἰς τὴν χρῆσιν τῆς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν φόρων ὑπολειπομένης περιουσίας καὶ περιλαμβάνει τὴν ἔρευνα τῶν δαπανῶν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν συντήρησιν τῶν μοναχῶν (§ 38), τὴν λατρείαν (§ 39), τὴν διατήρησιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς περιουσίας (§ 40), τὴν ἀσκήσιν φιλανθρωπίας, τόσοσιν ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἐνισχύσεως ἐνδεῶν, ὅσον καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἰδρύσεως καὶ συντηρήσεως φιλανθρωπι-

κῶν καταστημάτων (§ 41), ὡς καὶ λοιπῶν δαπανῶν μὴ συνδεομένων ἀμέσως πρὸς τὴν ὑπαρξίν καὶ λειτουργίαν ἢ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μοναστηριακῆς κοινότητος (§ 42).

Τὸ κεφ. Β' ἐξ ἐτέρου ἀφιερῶνται εἰς τὴν μελέτην τῶν ζητημάτων τῶν συνδεομένων μετὰ τὴν ἐκποίησιν τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Συγκεκριμένως ἐξετάζονται ἀπ' ἐνός μὲν τὸ ἀναπαλλοτρίωτον τῆς μοναστηριακῆς, ὡς μέρους τῆς καθόλου ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας (§ 43), ἀλλὰ καὶ αἱ ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης καθιερούμεναι ἐξαιρέσεις, ὡς καὶ ἡ ἀπαιτουμένη εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς διαδικασία (§ 44), ἀπ' ἐτέρου δὲ ἡ ἀπαγόρευσις μεταβιβάσεως μοναστηρίων εἰς ἰδιώτας καὶ ἡ εἰς τὴν πράξιν καταστρατήγησις αὐτῆς διὰ τῶν εἰς τὰς πηγὰς γνωστῶν ὡς χαριστικῶν δωρεῶν ἢ χαριστικίων (§ 45).

Ὡς ἐπίμετρον τῆς ἐργασίας ἐρευνᾶται τὸ πρόβλημα τῆς νομικῆς φύσεως τῶν μοναστηρίων κατὰ τὴν ἐξεταζομένην περίοδον, ὑποστηρίζεται δὲ ἡ ἄποψις ὅτι ταῦτα ἦσαν ἄλλοτε ἀντικείμενον καὶ ἄλλοτε ὑποκείμενον δικαίου εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ἀπετέλουν περιουσίαν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Θεόν, καταπιστευτικὸς διοικητῆς τῆς ὁποίας ἐπὶ γῆς ἦτο ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου (§ 46).

Τῆς ἐργασίας, τῆς ὁποίας προηγείται ἐκτενὴς πῖναξ βραχυγραφῶν τῶν συχνότερον χρησιμοποιουμένων πηγῶν καὶ τῶν κυριωτέρων δοθημάτων, ἐπονται πίνακες τῶν χρησιμοποιηθεισῶν πηγῶν καὶ τῶν νεωτέρων συγγραφέων καὶ ἐκδοτῶν.

Ἡ ἐργασία εἶναι τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσα καὶ λίαν ἀξιόλογος. Ὁ νέος ἐπιστήμων νομικὸς εἶναι ἄξιος ἐπαίνου, διότι ἔφερεν εἰς πέρας θέμα πολυσχιδὲς καὶ πάντοτε ἐνδιαφέρον τὴν τε Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πολιτείαν.

ΚΩΝ Γ. ΜΗΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκὸς

Θ ε ο δ. Β. Κ ω ν σ τ α γ τ ῖ ν ο υ, Θεολόγου: Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας (ποιητικὴ ἀπόδοσις). Ἀθήναι 1980, σελ. 232.

Ὁ συγκεκριμένος θεολόγος καὶ συγγραφεὺς κ. Θ. Β. Κ ω ν σ τ α γ τ ῖ ν ο υ, εἶναι λίαν εὐφῆμως γνωστὸς διὰ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν θερμὴν πίστιν του εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν διακονεῖ προθύμως, ἄλλοτε ὡς ἐκκλησιαστικὸς σύμβουλος τοῦ ναοῦ τῆς ἐνορίας του, ἄλλοτε ὡς μέλος συνοδικῶν ἐπιτροπῶν τύπου καὶ διαφωνίσεως, ἄλλοτε διὰ τοῦ λόγου καὶ ἄλλοτε διὰ τῆς γραφίδος — ἰδίᾳ δὲ διὰ τῆς ὀργανώσεως ἐθνικοθρησκευτικοῦ καὶ παραδοσιακοῦ χαρακτῆρος ὁμιλιῶν εἰς τὴν γῶσθην καὶ φιλόξενον αἴθουσαν τῆς «Ἐταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ» (Ἀθήναι — Εὐδριπίδου 12), διδομένων ὑπὸ Καθηγητῶν Πανεπιστημίου καὶ ἄλλων εἰδικῶν ὁμιλητῶν.

Τὸ συγγραφικὸν καὶ τὸ ποιητικὸν τοῦ τάλαντον ὁ κ. Κωνσταντίνου ἔθεσεν εἰς τὴν διακονίαν τῶν ἐν πνεύματι ἀδελφῶν του, πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐν Τριᾷδι λατρευομένου Θεοῦ. Τοῦτο γίνεται εὐκόλως ἀντιληπτὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην τῶν ἔργων του, τὰ ὅποια ἀποπνέουν ἐν ἄρωμα «εὐωδίας πνευματικῆς», εἴτε εἶναι ποιήματα, εἴτε εἶναι μελέται, εἴτε εἶναι ποιητικῆ ἢ ἀπόδοσις ἐκ τῶν ἱερῶν κειμένων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἢ ὅποια, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ἀποτελεῖ καὶ τὸ συνεχές ἀγάπημα τῆς ὠραίας ψυχῆς του καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ θείου του. Ὄντως, ἄξιος τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ὁ μέχρι τοῦδε εἰς τὸν τομέα τοῦτον καταβληθεὶς κόπος του: ὑπὲρ τοὺς δέκα ὀγκώδεις τόμους ἔχει γράψει καὶ ἐκδώσει (ιδίαις δαπάναις!), περιλαμβάνοντας ποιητικὴν ἀπόδοσιν καὶ μεταπλάσιν ἱερῶν κειμένων τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ἀναφέρομεν τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν: Οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ (καὶ εἰς ὅ' ἐκδοσιν, ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), Οἱ Μακαρισμοί, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Ἡ Γένεσις, Ὁ Μωϋσῆς (καὶ εἰς ἀγγλικὴν μετάφρασιν ἐκδοθεὶς), Ἰησοῦς Χριστός, Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Αἱ Ἐπτὰ Καθολικαὶ Ἐπιστολαί, Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου, Ἐκκλησιαστικὴ, Θρηνοὶ Ἰερρεμίου κ.ά.

★

Τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἔτους 1980 ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν τὸ νέον ἔργον τοῦ κ. Κωνσταντίνου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Προφήτης Ἠσαΐας», ἐπιδητικὸν εἰς ὄγκον καὶ ἀριθμὸν σελίδων, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς θεολογικὸν καὶ ποιητικὸν περιεχόμενον, ἐκφραζόμενον δι' ἀνομοιοκαταλήκτων, πλὴν μουσικῶν καὶ δοκίμων, ἐνδεκασυλλάβων στίχων:

...Καὶ θὰ τρατιάξω πολυανθρώπους πόλεις,
καὶ αἱ χεῖρά μου ἐγὼ θὰ καταλάβω
ὄλο τὸν κόσμον ὡς ξηπεταρόνια
εἰς τὴν φωλιά τους, πὸν ἄξια τὰ πιάκων
αὐτοὶ σὺ δάσος γιὰ φωλιὰς πὸν πάνε,
καὶ ὡς ἀγὰ ἀφημένα ἐκεῖ πὸν παίρνουν,
κι οὐδεὶς θὰ μοῦ ξεφύγῃ ἢ θὰ μοῦ ἀντιεῖπῃ...

(σελ. 53-54).

Ὁ ποιητὴς ἀκολουθεῖ, μετὰ τὰ σύντομα ἀλλὰ χρήσιμα καὶ σαφῆ Προλεγόμενα (σελ. 7-13), ὅπου ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὸν Προφήτην καὶ τὸ Βιβλίον του, καὶ εἰς τοῦτο τὸ ἔργον του, τὴν καὶ ἐξ ἄλλων διδίων του γνωστὴν ποιητικὴν του — καὶ ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ ὡς πρὸς τὴν στιχουργίαν — γραμμὴν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐξήκοντα ἐξ κεφαλαίων τοῦ Ἠσαΐου, δικαιουμένων εἰς δύο μεγάλα μέρη (Α', κεφ. α' - λθ'

καὶ Β', κεφ. μ' - ξστ'). Ὁ μεγαλοφωνότατος προφήτης, ὁ ὀνομασθεὶς δικαίως «εὐαγγελιστῆς», ἀποτελεῖ, ὡς γνωστὸν, οὐχὶ μόνον ἀστέρων πρώτου μεγέθους, διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ θρησκευτικὴν λάμψιν του εἰς τὸ ἱσραηλιτικὸν στερέωμα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ἱστορίαν τῆς συνόλης ἀνθρωπότητος ποιητὴν καὶ δημιουργὸν συγγραφέα μέγιστον καὶ ἀπαράμιλλον, γλυκύτατον καὶ ρητορικώτατον, ἐπικαιρον πάντοτε — καὶ διὰ τὰ θέματα καὶ διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον τ' ἀντιμετωπίζει. Καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως ἢ προσφορά τοῦ κ. Κωνσταντίνου εἶναι ἰδιαιτέρως εὐπρόσδεκτος καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκ μέρους τῆς κοινωσίας. Διότι καὶ σήμερον παρατηρεῖται θρησκευτικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάπτωσης, ὡς εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἠσαΐου. Καὶ σήμερον μολύνονται τὰ ἱερά καὶ τὰ ὄσια μας — ἔστω καὶ ἀπὸ ἄλλου εἶδους εἰδωλα καὶ θυσιαστήρια. Καὶ σήμερον ὑπάρχει τυπολατρία καὶ εἰδωλολατρία, καταδυναστεύει ἀνθρώπων ἢ καὶ λαῶν ὀλοκλήρων. Καὶ σήμερον, λοιπόν, ἔχει ἐπικαιρότητα ὁ πύρινος λόγος τοῦ προφήτου διὰ τοὺς ἀδίκους καὶ τοὺς δυνάστας, καθὼς καὶ ὁ λόγος παρακλήσεως καὶ παραμυθίας διὰ τοὺς ἐξουθενωμένους καὶ τοὺς ἀπηλιπισμένους ἐκ τῶν παντὸς εἶδους ἀδικιῶν καὶ καταδυναστεύσεων ἀνθρώπων:

...«Πῶς ἢ πιστὴ Σιών» ἐγένη πόρνη
σὶν Κύριό της αἷμα ὡς ἐφέρθη,
δικαία κρίση πὸν ἦτο αὐτὴ γεμάτη,
σ' αὐτὴν πὸν ἢ δικαιοσύνη κατοικοῦσε,
ἀνάπανοι αἰσθανότανε, ἐκοιμώταν,
τώρα ἔγινεν ἢ πόλις τῶν φονιάδων.
Κίθδηλο τὸ ἀργυρὸ σου νόμισμα εἶναι,
κι οἱ ταβερνιόρηδες σου ἀνακαιώνουν
τὸν οἶνον μὲ νερὸ καὶ τὸν νοθεύουν.
Δὲν πειθαροῦν σὲ μέγα οἱ ἄρχοντες σου,
συνέταιροι εἶναι τῶν κλεπτῶν, ἀγάπη
ἔχουν σὲ δῶρα καὶ δωροδοκοῦνται,
«διώκοντες ἀπαπόδομα» δὲν πράττουν
αὐτὸ πὸν πρέπει, καὶ δὲν κρίνουν ἔτσι
δικαίως τὰ ὀρφανὰ, κι οὔτε προσέχουν
τὸ δίκην νὰ ἀποδώσουνε σὶς χήρας...»

(σελ. 21)

Δὲν διατάζει ὁ προφήτης νὰ χρησιμοποίησῃ βαρεῖας καὶ μὲ ἰδιαιτέραν δξύτητα ἐκφράσεις, ἀναλόγως πρὸς τὴν σοβαρότητα τῆς ἐλεγχομένης παρεκτροπῆς, τὰς ὁποίας ὁ κ. Κωνσταντίνου μεταφέρει εἰς τὴν σύγχρονον δημοτικὴν — ἀλλ' οὐχὶ καὶ χυδαίαν ἢ θάρβαρον — γλῶσσαν, μὲ σεβασμὸν πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ λόγου τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἀναγνώστου, διανθίζων μάλιστα συγνάκις τὴν ἀπόδοσιν μὲ αὐτουσίας φράσεις τοῦ κειμένου τῶν Ἑβδομήκοντα ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, καταληπτικῶν πάντοτε ἀπὸ τὸν σύγχρονον ἀναγνώστην. Ὡσαύ-

τως, δὲν παραλείπει ὁ ποιητὴς - προφήτης νὰ χρησιμο-
ποιήσῃ τρυφερὰς ἐκφράσεις, ὅταν θέλῃ νὰ δείξῃ τὰ σπλάγ-
χνα τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ πάσχοντα καὶ θλι-
δόμενα τέκνα του:

...Ἄν θὰ εὐδοῶσω τὸ ἐναντίον σου ὄπλιον,
καὶ πᾶσαν φωνὴν ποὺ ἤθελε σὲ διάρρη
σὺν θὰ ἐγερωθῆ νὰ σὲ καταδικάσῃ
ὄλους αὐτοὺς θὰ τοὺς καταδικάσῃς,
ὅσοι δὲ μὲ τὸ μέρος τούτων ἦσαν
μέσα θὰ εἶναι κι αὐτοὶ σὴν καταδίκη.
Μὰ γι' αὐτοὺς ποὺ τὸν Κύριο ὑπηρετοῦνε
κληρονομία τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει,
καὶ σεῖς θὰ μοῦ εἶσθε δίκαιοι, λέγει Κύριος.

Ναί, μὲ εὐφροσύνη θὰ ἐλευθερωθῆτε
καὶ μὲ χαρὰ ἀπὸ ἐμὲ θὰ διδαχθῆτε
μαζί σας ὄρη καὶ θουνά θὰ ἀγάλλων
καὶ θὰ χοροπηδοῦν ἀπ' τὴ χαρὰ τους
σὺν θὰ σὰς ὑποδέχωνται «ἐν χαρῶν»,
κι ὅλα «τοῦ ἀγοῶν» τὰ δένδρα θὰ κιμποῦνε
ἀπ' τὴ μεγάλη τους χαρὰ τοὺς κλάδους...

(σελ. 196 - 198).

Περαιόντες τὸ σύντομον τοῦτο σημείωμα δὲν ἔχο-
μεν εἰμὴ λόγους εὐχαριστηρίους καὶ συγχαρητηρίους νὰ
ἐκφράσωμεν πρὸς τὸν πολλὰ κοπιάσαντα καὶ μοχθήσαν-
τα δόκιμον θεολόγον καὶ ποιητὴν, διὰ τὴν ἐπιτυχή καὶ
πολυτίμον ἀπόδοσιν τῶν λόγων τοῦ μεγάλου Προφήτου
εἰς τὴν σύγχρονον ζωντανὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων. Ἄν
μᾶς ἐπετρέπετο δέ, θὰ εἶχμεν καὶ μίαν μικρὰν ὑπόδειξιν
νὰ κάμωμεν: Εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ σπουδαίου τούτου προ-
φητικοῦ βιβλίου, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐπὶ μέρος μικροτέρας
ἐνότητας, ἔχει θέσει ἐπικεφαλίδας καὶ ὑποτίτλους, λίαν
χρησίμους διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν καὶ τὴν κατανόησιν
τῶν λεγομένων. Εἰς μίαν πιθανὴν ἐπανέκδοσιν τοῦ ἔργου
θὰ ἦτο πολὺ ἐπωφελές, ἂν μὴ καὶ ἀπαραίτητος, ἡ προσ-
θήκη ἐνὸς πίνακος περιεχομένων εἰς
τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, διὰ νὰ δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ
εὐρίσκη εὐκόλως τὰ κεφάλαια καὶ τὰς ἐνότητας ἐκείνας,
κί ὅποια: εἶναι καθ' ἑκάστην περίστασιν καὶ περίπτωσιν
κατάλληλοι πρὸς ἀνάγνωσιν — διὰ ψυχικὸν στηριγμὸν
καὶ πνευματικὴν ὠφέλειαν. Διότι πρόκειται περὶ βιβλίου,
εἰς πολλὰ κεφάλαια τοῦ ὁποίου αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην
νὰ ἐπανερχόμεθα πάλιν καὶ πολλάκις.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέ-
σιν Στεφανιάδος καὶ διακονικὴν Μακρὰκώμης καλοῦμεν τοὺς
βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς
κειμένης Νομοθεσίας «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐ-
φημεριῶν» προσβλεπόμενα προσόντα ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς
δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Λαμῖα τῆ 30ῆ Ἀπριλίου 1980

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸν Νόμον ὑπ' ἀριθ. 673)1977, ἄρθρον
1 παράγρ. α', τὰς διατάξεις τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος
1938)73 «Περὶ συστάσεως Ὁργανικῶν θέσεων Διακόνων κλπ.»
καὶ τὸ ἄρθρ. 14 παράγρ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8)1979 Κανονισμοῦ
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν», προσ-
καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους
νὰ καταλάβωσι μίαν τῶν κάτωθι ὀργανικῶν θέσεων τακτικῶν
Διακόνων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς πα-
ρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβά-
λωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά. 1) Ἱεροῦ Ναοῦ
Ἁγίου Σπυρίδωνος Σαρδίκου, 2) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου
Κερκύρας, 3) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Τριάδος Γαρίτσας.

Ἐν Κερκύρα τῆ 14ῃ Μαΐου 1980

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969
Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος «Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προσκαλοῦ-
μεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ κα-
ταλάβωσι μίαν τῶν κάτωθι κενῶν ὀργανικῶν Ἐφημεριακῶν
θέσεων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρού-
σης προκηρύξεως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολο-
γητικά. 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου Βαλανεοῦ, 2) Ἱε-
ροῦ Ναοῦ Ἱ. Θεοτόκου Ἐλεούσης Ἁνω Γαρούνα, 3) Ἱεροῦ
Ναοῦ Ἁγίας Αἰκατερίνης Κανακάδων, 4) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου
Νικολάου Καναλιῶν, 5) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἱ. Θεοτόκου Ἐθαγγελισ-
τρίας Παλαίσχωριου, 6) Ἱεροῦ Ναοῦ Τζαξαρχῶν Χλωμοῦ.

Ἐν Κερκύρα ἡ 22α Μαΐου 1980

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 53 τοῦ ὑπ'
ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος, «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν»,
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νό-
μιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς
παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν
τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά, μετὰ σχετικῆς
αἰτήσεως, πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς Διακονικῆς θέσεως τοῦ
Ἱεροῦ Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Παιανίας Ἀττικῆς.

Ἐν Σπάτα τῆ 24ῃ Μαΐου 1980

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ

Άνταρτασίου Β. Άντωνοπούλου, Άν-
τεθνικά και αντιστρατιωτικά κηρύγματα του Χιλιανισμού και ο
αντισυνταγματικός Ν. 731)77, έκδ. «Όρθοδ. Τύπου», Άθή-
να: 1978, σελ. 176.

Γοϋαϋτοϋ, Άντικυβερνητικά και αντικαθεστωτι-
κά κηρύγματα του χιλιανισμού και αναίρεσις αυτών, έκδ. «Όρθοδ.
Τύπου», Άθήνα: 1979, σελ. 148.

Όρθοδόξου Ιεραποστολικής αδελφότητας «Η δσία Ξένη»,
σειρά «Μικρά - Μικρά», όπ' άρ. 12: Οί νεκροί θά αναστηθούν;
13: Γιατί γιορτάζουμε; 14: Άρωμα καρδιάς και 15: Ψυχή
άνοιξέ μου, έκαστον 16 σελίδες.

Γω. Δ. Καρκαβιδόπουλου, καθηγ. Πανεπι-
στημίου, Όδός Ήλπίδας, μηνύματα από τὰ Εθαγγέλια τών
Κυριακών, Άθήνα 1979, σελ. 184.

Νικολάου Εϋθ. Μητσοπούλου, έντ. ύφηγ.
Πανεπιστημίου Άθηνών, Κοινωνιολογική θεώρησις του θανά-
του, Άθήνα: 1977, σελ. 64.

Γοϋαϋτοϋ, Δογματικοηθικά μελετήματα, έκδ. δ'
έπισημημένη, Άθήνα: 1977, σελ. 72.

Γοϋαϋτοϋ, Η Παγκόσμιος Χριστιανική Φοιτητι-
κή Όμοσπονδία και αι πρόσφατοι κοινωνικοπολιτικά τάσεις
και κατευθύνσεις έν αυτή, Άθήνα: 1979, σελ. 60.

Γοϋαϋτοϋ, Θέματα Δογματικής και Χριστιανικής
Ήθολογίας, (πανεπιστημιακά παραδόσεις, τεύχος Γ'), Άθήνα:
1979, σελ. 264.

Άδελφότητα Θεολόγων ή «ΖΩΗ», Ό-
μιλούν οι Έλληνες έπιστήμονες περί Όρθοδοξίας, Άθήνα: 1980,
σελ. 160.

«Όρθοδόξου Κυψέλης», Άγιος Νεκτάριος ο
θαυματουργός (έξαμηνιαία έκδοσις), Θεσσαλονίκη 1980, σελ.
128.

Σειρά «Φιλιππική άγιολογία», 1. Ά-
κολουθία τής εύρέσεως τής θαυματουργού εικόνας τής Πανα-
γίας Άγάθωνος (έκδ. όμωνύμου Γ. Μονής), Άθήνα: 1980,
σελ. 32.-2. Άκολουθία του Άγίου ένδόξου και πανευφήμου
Άποστόλου Ηρωδίου, επισκόπου Νέων Πατρών - Υπάτης,
(έπιμελεία Θεοκρίστου Λαίνά), Άθήνα: 1980, σελ. 24.

— Πρωτοπρ. Κων. Γω. Χαλκιά, Γερμανός Μονιούδης ή
Μονοδιάδης, Μητροπολίτης Καρπάθου και Κάσου (1912-1940),
ανάτυπον έκ τών «Καρπαθιακών Μελετών», τ. Α', 1979, σελ.
250-259.

— Ήρας Μητροπόλεως Ζακύνθου, Άκολουθία τών άγιών
ένδόξων Μαρτύρων Τιμοθέου και Μαύρας (έπανεκδίδεται προ-
νοία και έπιμελεία Παντελεήμονος Μπεξενίτη, Μητροπολίτου
Ζακύνθου), Ζάκυνθος 1980, σελ. 48.

— Έθνικης Τραπεζής τής Ελλάδος, Δελτίο οικονομικό
και στατιστικό.

— Κληρονομία, περιοδικόν δημοσίευμα του Πατριαρχικού
Έθνομικτος Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη.

— Άντ. Δ. Μαγγανά, Καθηγητού Ποιν. Δικαίου Παν)μίου
LAVAL - Καναδά, Η άμβλωση ως έγκλημα και οι προβλέ-
ψεις του Καναδικού Ποινικού Δικαίου (ανάτυπον έκ του πε-
ριοδικού «Ποινικά Χρονικά» 2)1980, σελ. 97-113.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Έκδιδόμενον κατά δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ό Σάμου και Ήκαρίας
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

† Ό Παραμυθίας, Φιλιατών και Γηρομερίου
ΤΙΤΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητής του Πανεπιστημίου
Άκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Έσωτερικού: Δραχμαί 300 έτησίως.
Β) Έσωτερικού: Δολάρια 15 έτησίως.
Τιμή έκάστου τεύχους μετά του «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Άκαδημαϊκού, Όμοτ. Καθη-
γητού Παν/μίου Άθηνών, Θεολογία και Θεολόγοι.

Σεβ. Μητροπ. Κορίνθου Παντελεήμονος, Το
Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Σεβ. Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Παράδοση
και Άνανέωση.

Σεβ. Μητροπ. Σισανίου και Σιατίστης Άν-
τωνίου, Η άγάπη έν τή Καθολική Έπιστολή Ήα-
κώβου του Άδελφοθέου.

Σεβ. Μητροπ. Περιστερίου Χρυσοστόμου, Έπί
τῆ Παπική έπισκέψει εις τον Οικουμενικόν Όθρόνον.

Γεωργίου Μιχαηλίδη—Νουάρου, Άκαδημαϊκού,
Καθηγ. Παν/μίου, Σύντομοι παρατηρήσεις επί του
σχεδίου νόμου περί τής ισότητος δικαιωμάτων και
ύποχρεώσεων τών δύο φύλων.

Άθανασίου Μπασδέκη Δρ. Θ., Αί Διεκκλησια-
στικά Σχέσεις τής Όρθοδόξου Έκκλησίας έν τή Δυ-
τική Γερμανία.

Έρευνα του Κ.Σ.Π.Μ., Προβλήματα έπανέντα-
ξης τών Έλλήνων μεταναστών που παλιννοστούν.

Γεωργίου Λιλαίου, Γνωμοδότησις επί άσκηθέν-
τος έκκλητικού ένώπιον του Οίκ. Πατριάρχου.

Διον. Α. Ζακυθηνοϋ, Κων. Γ. Μπόνη, Άκα-
δημαϊκών, Αί άρχαιότεραι συλλογαί τών θαυμάτων
του Άγίου Δημητρίου.

Παρατηρήσεων στήλη.
Βιβλιοκρισία.
Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Άθήνα, Ήασίου 1 — Τηλ. 710.734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ήώννης Μιχαήλ. Άναστασάκη 8, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.878.